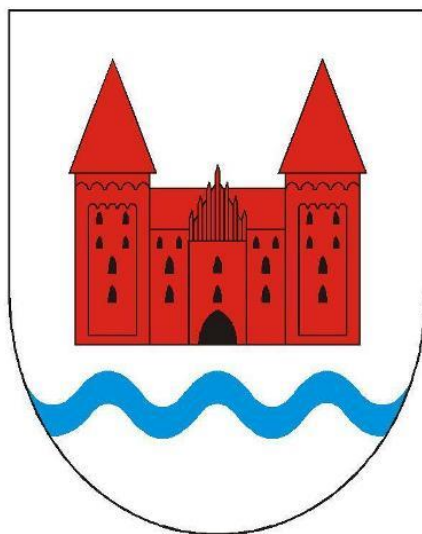

POWIAT NIDZICKI

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU NIDZICKEGO NA LATA 2018-2021

Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2022-2025

Opracowanie wykonane na zlecenie:

Powiatu Nidzickiego

Starostwo Powiatowe w Nidzicy
ul. Traugutta 23
13-100 Nidzica

Wykonawca:

Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o.o.

ul. Elewatorska 17 lok. 1
15-620 Białystok
tel. 85 744 54 99, fax 85 307 64 76
e-mail: srodowisko@izr.pl, www.isr.pl

Autor:

mgr inż. Barbara Waclaw
mgr inż. Agnieszka Kasperowicz

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	4
2. Zawartość, główne cele projektowanego dokumentu oraz jego powiązania z innymi dokumentami	5
3. Metody zastosowane przy sporządzaniu <i>Prognozy</i>	9
4. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacja postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwość jej przeprowadzenia.....	11
5. Analiza i ocena istniejącego stanu środowiska.....	13
6. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu	39
7. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu..	41
8. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu	44
9. Przewidywane znaczące oddziaływanie oraz rozwiązania alternatywne i kompensujące negatywne oddziaływania.....	78
10. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko	100
11. Streszczenie w języku niespecjalistycznym	100
12. Spis literatury.....	102

1. Wprowadzenie

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025 została opracowana zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017 r. poz. 1405).

W myśl art. 46 ww. ustawy Zarząd Powiatu w Nidzicy jako organ opracowujący *Program Ochrony Środowiska Powiatu dla Powiatu Nidzickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025 roku* (dalej *Program*), uzgodnił zakres prognozy oddziaływania na środowisko z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Olsztynie Wydział (uzgodnienie z dnia 26 kwietnia 2017 r., znak: WOOŚ.411.66.2017.MT) oraz z Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Olsztynie (opinia z dnia 16 maja 2017 r., znak: ZNS.9022.5.59.2017.Z).

Opracowanie niniejszej *Prognozy* ma na celu przede wszystkim ocenę środowiskowych skutków realizacji przewidzianych w *Programie* zamierzeń. Prognoza oddziaływania na środowisko jest formą służącą weryfikacji ustaleń projektów dokumentów, z punktu widzenia ich zgodności z priorytetami środowiskowymi Unii Europejskiej - oraz polityką ochrony środowiska na szczeblu wojewódzkim, krajowym i międzynarodowym.

2. Zawartość, główne cele projektowanego dokumentu oraz jego powiązania z innymi dokumentami

Do określenia celów i kierunków działania ujętych w *Programie*, poza zdefiniowanymi w jego części diagnostycznej problemami środowiskowymi i priorytetami ekologicznymi, posłużono się założeniami zawartymi w dokumentach polityki międzynarodowej, wspólnotowej, krajowej i regionalnej.

Program jako główny cel wyznacza działania zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska i poprawie warunków życia mieszkańców. Jako wiążące przyjmuje także założenia polityki ochrony środowiska na wszystkich szczeblach zarządzania. W *Programie* wzięto pod uwagę również fakt, że powyższej wymienione dokumenty krajowe w dużej mierze uwzględniają już cele i założenia międzynarodowej, a w tym wspólnotowej polityki ekologicznej, a w związku z tym można z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że obszary interwencji, cele ochrony środowiska i kierunki interwencji w powiecie nidzickim są zbieżne z odpowiadającymi im celami oraz zasadami polityki ochrony środowiska ustanowionymi na poziomie międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym.

Poza nadrzędnymi kryteriami polityki ochrony środowiska w *Programie* określono również cele i kierunki działania, które odnoszące się do zagadnień ochrony środowiska, i mają kluczowe znaczenie dla powiatu. Poniżej zestawiono założenia *Programu* z celami dokumentów ustanowionych na szczeblu regionalnym, krajowym i międzynarodowym.

Ocena stanu i tendencja zmian w zakresie poszczególnych komponentów środowiska oraz analiza zagrożeń w świetle przyszłego rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu, przy równoczesnym uwzględnieniu wymagań w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych, były podstawą do sformułowania założeń *Programu*.

Przy sporządzeniu *Programu* brano pod uwagę ustalenia strategicznych dokumentów, a w tym:

- ✓ krajowego:
  - Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko (Politykę Ekologiczną Państwa).
  - Pakiet klimatyczno-energetyczny.
  - Ramowa Dyrektywa Wodna.
  - Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020.
  - Krajowy Planem Gospodarki Odpadami 2022
- ✓ regionalnego:
  - Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko- Mazurskiego 2014-2020.
  - Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025
  - Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko – Mazurskiego.
  - Programem Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko - Mazurskiego do roku 2020.
  - Planem gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2016-2022

- Gminnymi programami ochrony środowiska, strategiami rozwoju, planami zagospodarowania przestrzennego i studniami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

W związku z tym oraz w oparciu o wyniki analizy aktualnego stanu środowiska na terenie powiatu nidzickiego, określono obszary interwencji, sformułowano cele oraz kierunki interwencji.

Tabela 1. Obszary interwencji, cele i kierunki interwencji proponowane w Programie

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
1.	Ochrona klimatu i jakość powietrza	Poprawa jakości powietrza, ograniczenie emisja gazów cieplarnianych	Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery
			Wzrost wykorzystania OZE w bilansie energetycznym
			Doskonalenie systemu planowania, monitoringu i edukacji
			Zmniejszenie zapotrzebowania na energię
			Zrównoważony rozwój energetyczny powiatu
			Ograniczenie zagrożenia i adaptacja do zmian klimatu
2.	Zagrożenia hałasem	Poprawa klimatu akustycznego poprzez obniżenie hałasu do poziomu obowiązujących standardów	Ograniczenie hałasu
3.	Pola elektromagnetyczne	Utrzymanie poziomu pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych	Ograniczenie oddziaływania pól elektromagnetycznych
4.	Gospodarowanie wodami	Osiągnięcie celów środowiskowych dla wód	Poprawa stanu/ potencjału ekologicznego wód powierzchniowych
			Utrzymanie dobrego stanu ilościowego i chemicznego wód podziemnych
			Stosowanie instrumentów ekonomicznych w racjonalnym użytkowaniu zasobów wodnych
		Ochrona przed niedoborami wody i powodzią	Zwiększenie retencji wód w zlewniach
			Zapewnienie odpowiedniej ilości wody dla potrzeb gospodarki
			Doskonalenie planowania przestrzennego
5.	Gospodarka wodno-ściekowa	Zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody dla ludności	Zaopatrzenie ludności w wodę
			Poprawa jakości wody przeznaczonej do spożycia
		Ograniczenie zużycia wody	Oszczędne gospodarowania wodą
		Ochrona wód i gleb przed zanieczyszczeniem ściekami	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej
			Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków
			Monitoring postępowania z nieczystościami płynnymi na terenach nieskanalizowanych
6.	Zasoby geologiczne	Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin	Doskonalenie rozpoznawania i ochrony złóż surowców mineralnych, w tym wód leczniczych i termalnych
			Efektywne gospodarowanie zasobami kopalin ze złóż
			Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobycia kopalin
7.	Gleby	Ochrona gleb	Zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
			Remediacja terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych
8.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Utrzymanie tendencji oddzielnego wzrostu ilości wytworzonych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego PKB	Minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów
		Zapobieganie powstawaniu odpadów	
		Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu i zmiana ich zachowań	
		Zwiększanie udziału odzysku, w tym w szczególności ponownego użycia, recyklingu o energii zawartej w odpadach- odzyskiwanie energii powinno zostać ograniczone do materiałów nienadających się do recyklingu	Odzysk surowców i recykling
		Dalszy rozwój systemu selektywnego zbierania odpadów, w tym odpadów biodegradowalnych i odpadów niebezpiecznych	
		Zmniejszenie ilości kierowanych na składowisko odpadów – składowanie powinno zostać ograniczone do odpadów reszkowych	Unieszkodliwianie odpadów komunalnych i pozostałych
		Remediacja terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych w tym nieczynnych składowisk odpadów	Zapobieganie zanieczyszczeniu powierzchni ziemi
9.	Zasoby przyrodnicze	Ochrona obszarów i obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych	Rozwój i weryfikacja obszarowych form ochrony przyrody
			Zachowanie obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych
			Doskonalenie planowania i realizacja zadań ochronnych
		Zapewnianie spójności przestrzeni przyrodniczej powiatu	Zachowanie ciągłości terytorialnej i spójności ekologicznej przestrzeni przyrodniczej i zapobieganie jej fragmentacji
		Doskonalenie trwale zrównoważonej,	Utrzymanie, powiększanie i ochrona zasobów leśnych oraz gatunków zadrzewionych i

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
		wielofunkcyjnej gospodarki leśnej	zakrzewionych
		Ograniczenie zagrożeń dla rodzimej przyrody	Ograniczenie inwazji obcych gatunków
		Ochrona bioróżnorodności biologicznej w rolnictwie i na terenach zurbanizowanych	Zrównoważone użytkowanie gruntów rolnych i rozwoju zielonej infrastruktury na terenach zurbanizowanych
		Włączanie społeczeństwa do działań na rzecz ochrony przyrody	Podniesienie poziomu wiedzy oraz wzrost aktywności społeczeństwa w zakresie działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej
10.	Zagrożenia poważnymi awariami	Ograniczanie zagrożeń poważnymi awariami i minimalizacja ich skutków	Ograniczenie zagrożeń poważnymi awariami
			Minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia poważnej awarii

Źródło: *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025 (projekt)*

Szczegółowy opis powiązań ustaleń *Programu* z celami ustanowionymi w dokumentach międzynarodowych, krajowych i regionalnych zawarto w rozdziale VIII.

3. Metody zastosowane przy sporządzaniu *Prognozy*

Prognoza oddziaływania na środowisko *Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025* została sporządzona w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017 r. poz.1405).

Prognozę oddziaływania *Programu* na środowisko sporządzono zgodnie z art. 51, ust. 2 ww. ustawy. Zastosowano metody opisowe, polegające na analizie tekstu projektu dokumentu. Analizie i ocenie poddano przede wszystkim:

- istniejący stan środowiska na terenie powiatu nidzickiego oraz na obszarach, na których realizacja ustaleń mogła wywrzeć znaczący wpływ. M.in. uwzględniono istniejący i projektowany system obszarów chronionych, uwzględniając obszarowe formy ochrony przyrody określone w art. 6 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 2134, ze zm.) oraz łączące je korytarze ekologiczne. Przy opisie uwzględniono informacje zawarte w raportach WIOŚ, GUS, standardowych formularzach danych (SDF), Planach zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000, planami urządzenia lasu, planami gospodarowania wodami i inne.
- potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu;
- stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem;
- istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134, ze zm.);
- cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu;
- przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, długoterminowe i średnioterminowe, stałe, chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszarów chronionych oraz ich integralność, a także na środowisko, a w szczególności: ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne, z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Przeprowadzając ocenę przewidywanych znaczących oddziaływań uwzględniono także główne cele i założenia pakietu klimatyczno-energetycznego na poszczególne komponenty środowiska oraz wpływ klimatu na realizację dokumentu, w tym przyjęte adaptacje do zmian klimatu.

Ponadto dokonano oceny wpływu ustalonych w *Programie* zadań na jednolite części wód i osiągnięcie celów środowiskowych określonych w planach gospodarowania wodami (na obszarze dorzecza Wisły) wynikających z realizacji założeń Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Analizę wpływu podjętych w Programie zadań na poszczególne komponenty środowiska, przedstawiono za pomocą metod macierzowych w rozdziale IX.

Dodatkowo w *Prognozie* uwzględniono informacje zawarte w uzgodnieniach Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 26 kwietnia 2017 r., znak: WOOŚ.411.66.2017.MT oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Olsztynie, z dnia 16 maja 2017 r., znak: ZNS.9022.5.59.2017.Z

4. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacja postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwość jej przeprowadzenia

Cele, kierunki interwencji i zadania określone w *Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025*, wskazują na obszary, w ramach których, z punktu widzenia ochrony środowiska konieczna jest interwencja. Z założenia realizacja działań w tym zakresie powinna przynieść pozytywne skutki w środowisku, a w tym również dla zdrowia i życia ludzi. Nie można jednak wykluczyć, że realizacja części zamierzeń może nieść za sobą negatywne oddziaływanie na środowisko. W związku z realizacją zadań proponowanych w projektowanym dokumencie nie przewiduje się możliwości wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań. Niemniej jednak należy zaznaczyć, że realizacja poszczególnych inwestycji tam, gdzie zajdzie konieczność, będzie poprzedzona rzetelną analizą oddziaływania na środowisko. W ramach analizy ocenie poddane zostaną potencjalne oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym na zdrowie ludzi oraz na obszary objęte ochroną prawną. Ponadto w raportach o oddziaływaniu konkretnych inwestycji na środowisko, proponowane będą działania minimalizujące negatywny wpływ, a w miarę potrzeby także kompensacje przyrodnicze. W związku z tym ewentualne negatywne skutki realizacji postanowień projektu *Programu* mogą zostać wyeliminowane jeszcze przed przystąpieniem do realizacji inwestycji.

Analiza skutków realizacji przedsięwzięć, wynikających z postanowień *Programu*, na etapie ich funkcjonowania, prowadzona będzie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie, w ramach monitoringu oraz w ramach działalności inspekcyjno-kontrolnej.

Ponadto w *Programie* określono również listę wskaźników, których weryfikacja pozwoli przeanalizować i ocenić skutki realizacji postanowień dokumentu, także w zakresie oddziaływania na środowisko. Monitoring realizacji ustaleń dokumentu, będzie się odbywał co 2 lata, w ramach raportu z wykonania *Programu*.

Tabela 2. Wskaźniki monitoringu

Lp.	Obszar interwencji	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa
1.	Ochrona klimatu i jakość powietrza	Przekroczenie wartości dla PM10 w strefie warmińsko – mazurskiej (w której położony jest powiat nidzicki)	Opis słowny	Brak przekroczeń	Brak przekroczenia
		Przekroczenie wartości benzo(a)pirenu w strefie warmińsko – mazurskiej (w której położony jest powiat nidzicki)	Opis słowny	Przekroczenie	Brak przekroczenia
		Przekroczenie wartości poziomu celu długoterminowego ozonu w strefie warmińsko – mazurskiej (w której położony jest powiat nidzicki) - ochrona zdrowia - ochrona roślin	Opis słowny	Przekroczenie przekroczenie	Brak przekroczeń Brak przekroczeń
		Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych	t/r	30366	↓

Lp.	Obszar interwencji	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa
2.	Zagrożenia hałasem	Liczba zakładów, w których stwierdzono przekroczenia poziomu dopuszczalnego hałasu w trakcie kontroli WIOŚ	Szt.	0	↔
3.	Pola elektromagnetyczne	Procent ogólnej liczby punktów pomiarowych w których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu PEM	%	0	↔
4.	Gospodarowanie wodami	Udział JCWP rzek w stanie dobrym	%	11%	↑
		Udział JCWP jezior w stanie dobrymi bardzo dobrym	%	50%	↑
5.	Gospodarka wodno-ściekowa	Długość sieci wodociągowej	km	294,7	↑
		Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności ogółem	dam ³	3069,4	↓
		Zużycie wody w przemyśle ogółem	dam ³	38	↓
		Długość sieci kanalizacyjnej ogółem	km	193,7	↑
		Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	51,6	↑
		Wielkość oczyszczalni komunalnych w RLM	osoba	38064	↑
		Nieoczyszczone ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzane do wód lub do ziemi	dam ³	0	↔
6.	Zasoby geologiczne	Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji powstałych w wyniku eksploatacji surowców naturalnych	ha	833,71	↓
7.	Gleby	Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji	ha	3,866	↓
		Powierzchnia zrehabilitowanych powierzchni w ciągu roku	ha	0	W miarę zaistniałej potrzeby
8.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Masa odpadów wytworzonych w ciągu roku	Mg/rok	2600	↓
		Masa odpadów poddanych odzyskowi	Mg/rok	2600	↑
9.	Zasoby przyrodnicze	Powierzchnia obiektów i obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych ogółem	ha	55614,34	↔
		Liczba pomników przyrody	Szt.	23	↔
		Poziom lesistości	%	39,6	↑
		Powierzchnia lasów	ha	38030,28	↑
		Powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni ogółem	ha	87,34	↑
10.	Zagrożenia poważnymi awariami	Liczba występowania poważnych awarii (zgodnie z art. 3 pkt 23 ustawy Prawo Ochrony	Szt.	0	↔

Lp.	Obszar interwencji	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa
		Środowiska)			

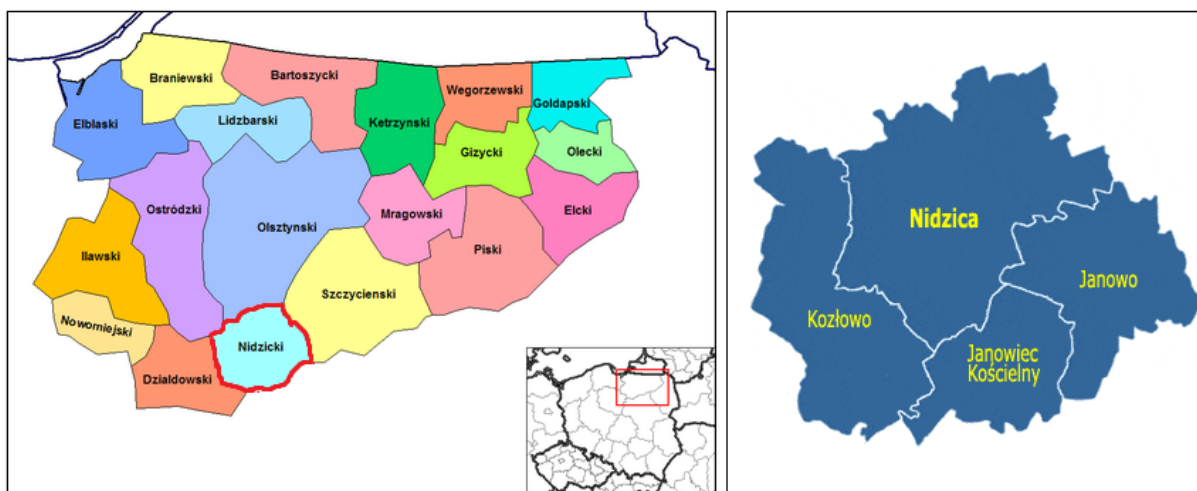
Objaśnienia: ↓ spadek w stosunku do wartości bazowej; ↑ wzrost w stosunku do wartości bazowej;
↔ bez zmian w stosunku do wartości bazowej.

5. Analiza i ocena istniejącego stanu środowiska

Powiat nidzicki należy geograficznie do obszaru Pojezierza Mazurskiego. Położony jest w południowej części województwa warmińsko-mazurskiego, na granicy z województwem mazowieckim.

W jego skład wchodzi cztery gminy: Kozłowo, Janowiec Kościelny, Janowo oraz Nidzica, a łączna powierzchnia wynosi 961 km². Powiat zamieszkują 33 432 osoby (stan na 31.12.2016 r.), z czego ponad 15 tysięcy w mieście Nidzica. Średnia gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi 34,79 osób. Siedzibą powiatu jest miasto Nidzica.

Rycina 1. Powiat nidzicki - położenie i podział administracyjny

Źródło: https://pl.wikivoyage.org/wiki/Wojew%C3%B3dztwo_warmi%C5%84sko-mazurskie

<http://www.gminy.pl/powiaty/314.html>

Warunki klimatyczne panujące na terenie powiatu należą do umiarkowanych i w dużej mierze uwarunkowane są wpływami mas powietrza polarno-morskiego. Według regionalizacji klimatycznej R. Gumińskiego powiat nidzicki położony jest w obrębie dwóch regionów: w dzielnicy mazurskiej i dzielnicy środkowej (bydgoskiej).

Teren powiatu charakteryzuje się (w stosunku do przeciętnych w Polsce) większym średnim zachmurzeniem, czyli większą liczbą dni pochmurnych (najwięcej dni pochmurnych jest w grudniu, a najmniej późnym latem we wrześniu), najniższymi średnimi temperaturami miesięcy zimowych i jesiennych, większą roczną amplitudą temperatur i większą ilością opadów.

Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą 17,0°C, a najchłodniejszym styczeń - 1,7°C. Średnia liczba dni gorących z temperaturą powyżej 25°C wynosi dla Nidzicy 26.

Roczne sumy opadów wynoszą średnio około 610-630 mm. Najwyższe opady w ciągu roku, odnotowywane są w miesiącach letnich (w lipcu 85 mm), najniższe w miesiącach zimowych i wczesną wiosną (w marcu 30 mm). Dni z opadem jest około 170-180 w roku.

Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio około 105 dni w roku. Omawiany obszar cechuje stosunkowo krótki okres wegetacyjny, który dla Nidzicy wynosi 203 dni.

Przeważającymi wiatrami na terenie powiatu są wiatry z sektora zachodniego i południowo-zachodniego, a najrzadziej występują wiatry z kierunku północnego. Największe prędkości wiatrów notowane są jesienią i zimą – wiatry bardzo silne i porywiste, a najmniejsze latem – cisze występują najczęściej w sierpniu.

W warunkach klimatu lokalnego obserwuje się pewne różnice pomiędzy obszarami wyniesionymi, a dolinnymi. Te pierwsze charakteryzują się dobrymi warunkami termicznymi, równomiernym nasłonecznieniem, małą wilgotnością powietrza i dobrym przewietrzaniem. Mniej korzystnymi lub nawet niekorzystnymi warunkami termiczno-wilgotnościowymi, częstym występowaniem mgieł, zastoisk chłodnego powietrza i inwersji temperatur oraz zdecydowanie ukierunkowanym przewietrzaniem wyróżniają się dna większych obniżów dolinnych.

Specyficzne warunki klimatu lokalnego mają rozległe tereny leśne. Lasy charakteryzują się na ogół dobrymi warunkami termiczno-wilgotnościowymi o zmniejszonych wahaniami dobowych, jednak z gorszymi warunkami solarnymi (zacienienie). Są to jednak tereny o wzbogaconym składzie fizyko-chemicznym powietrza w tlen, ozon, olejki eteryczne (fitoncydy) oraz inne substancje śladowe podnoszące komfort bioklimatyczny¹.

KRAJOBRAZ, RZĘBA TERENU I BUDOWA GEOLOGICZNA

Zgodnie z podziałem Polski na mezoregiony fizycznogeograficzne według J. Kondrackiego obszar powiatu nidzickiego leży w zasięgu dwóch prowincji: Niżu Środkowoeuropejskiego oraz Niżu Wschodniobałtycko-Białoruskiego. Podprowincje Pojezierza Południowobałtyckie oraz Niziny Środkowopolskie znajdują się w obszarze Niżu Środkowoeuropejskiego, a podprowincja Pojezierza Wschodniobałtyckie w zasięgu Niżu Wschodniobałtycko-Białoruskiego. W skład poszczególnych podprowincji wchodzi następujące makroregiony (na terenie których znajduje się powiat): Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie, Nizina Północnomazowiecka oraz Pojezierze Mazurskie.

Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie położone jest po prawej stronie Doliny Dolnej Wisły i po obu stronach jej dopływu Drwęcy. Jego powierzchnia wynosi 8611 km². W obrębie tego makroregionu wyróżniono 6 mezoregionów. Powiat nidzicki znajduje się w obrębie mezoregionu Garb Lubawski (północny niewielki fragment gminy Kozłowo oraz północno-zachodni fragment gminy Nidzica).

Nizina Północnomazowiecka leży na północ od Doliny Środkowej Wisły i Dolnego Bugu oraz pomiędzy Wisłą i dopływem Narwi – Pisą. Przecinają ją w kierunku południowym Narew i Wkra. Kulminacje wzniesień przekraczają miejscami 200 m n. p. m. wysokości bezwzględnych, a wysokości względne dochodzą do 100 m. Nizina Północnomazowiecka ma powierzchnię 14 192 km² i dzieli się na 7 mezoregionów. Powiat nidzicki położony jest w obrębie 2 mezoregionów:

---

¹ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014-2017 (<http://bip.spnidzica.warmia.mazury.pl/330/Opracowania/#>).

Wzniesienia Mławskie (gmina Kozłowo - za wyjątkiem niewielkiego północnego fragmentu, gmina Nidzica - jej południowa część, cała gmina Janowiec Kościelny oraz nieduża zachodnia część gminy Janowo), Równina Kurpiowska (gmina Janowo – środkowa i wschodnia część gminy).

Pojezierze Mazurskie położone jest pomiędzy dolinami Pasłęki na zachodzie i Rospudy na wschodzie. Ma powierzchnię 13 184 km² powierzchni i składa się z 8 mezoregionów. Powiat Nidzicki położony jest w obrębie mezoregionu Równina Mazurska (gmina Janowo – jej nieduża północna część, gmina Nidzica jej środkowa i północno – wschodnia część)².

GLEBY

Pokrywą glebową powiatu tworzą przede wszystkim gleby brunatnoziemne oraz bielicoziemne. Do gleb brunatnoziemnych, korzystnych pod względem żyzności zalicza się gleby brunatne i płowe. Do znacznie mniej żyznych gleb bielicoziemnych należą gleby rdzawe i bielcowe. Na zdecydowanie mniejszych powierzchniach przede wszystkim w obniżeniach terenu, w sąsiedztwie małych cieków, czy też w dolinie rzek: Wkry i Szkotówki, występują gleby semihydrogeniczne (czarne ziemie) i hydrogeniczne (gleby torfowe, torfowo-murszowe, torfowo-mułowe i murszaste).

Gleby występujące na obszarze powiatu w większości zaklasyfikowane zostały do średnich i niższych klas bonitacyjnych. Gleby klas I i II w ogóle nie występują, a gleby klasy III w bardzo małej ilości. Największe obszary gleb należących do klas bonitacyjnych (III a i III b) znajdują się w gminach Kozłowo oraz Nidzica. Gleby należące do IV i V klasy bonitacyjnej zajmują na terenie powiatu prawie 48%, gleby klasy VI zajmują blisko 6.0 %. Jednak znaczna część gleb na terenie powiatu nidzickiego nie jest objęta klasyfikacją gleboznawczą, grunty te stanowią 43,6 % ogólnej powierzchni powiatu.

Ponad połowa gleb na terenie powiatu nidzickiego, to gleby o odczynie kwaśnym i bardzo kwaśnym. Wzrost zakwaszenia gleb jest jednym ze wskaźników ich chemicznej degradacji.

Biorąc pod uwagę zasobność gleb, w porównaniu do średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego, udział gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu na terenie powiatu, jest niższy o 13 punktów procentowych. Natomiast w przypadku udziału zawartości potasu i magnezu jest wyższy odpowiednio o 3 i 9 punktów procentowych.

Gleby na terenie powiatu narażone są w 29,2% na erozję wodną i w 17,2% na erozję wietrzną³.

ZASOBY NATURALNE

Kopaliny występujące na obszarze powiatu nidzickiego w złożach o znaczeniu gospodarczym, zalegają głównie w osadach czwartorzędowych. Wśród złóż udokumentowanych dominuje kreda oraz kruszywa naturalne. Złoża zlokalizowane są głównie w północnej i środkowej części powiatu, w miejscowościach Kanigowo i Janoszkowo.

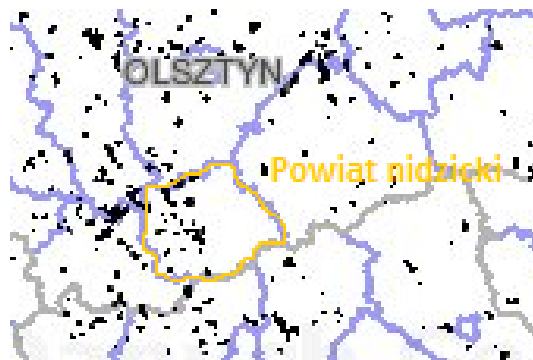
---

² Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego... op. cit.

³ Na podstawie projektu Programu Ochrony Środowiska Powiatu Nidzickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025.

Rycina 2. Rozmieszczenie złóż i obszarów górniczych na terenie powiatu nidzickiego

Źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych, PIG-PIB (http://dm.pgi.gov.pl/dm/DownloadManager_v1.aspx, dostęp 2016 r.)

W granicach powiatu na koniec 2016 r. znajdowało się 59 udokumentowanych złóż obejmujących różne typy kopalin.

Tabela 3. Zasoby geologiczne powiatu nidzickiego i ich wydobycie

Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby [tys. ton]		Wydobycie
		Geologiczne bilansowe	Przemysłowe	
Kreda				
Malinowo III	R	226	-	-
Malinowo- Pole II	Z	1006	-	-
Piaski i żwiry				
Bolejny *	R	7534	-	-
Jabłonkowo *	Z	5687	-	-
Januszkowo *	T	10024	9427	-
Januszkowo B	T	186	-	-
Januszkowo I	E	4833	4321	378
Januszkowo II *	E	376	376	2
Januszkowo III *	E	285	266	7
Januszkowo IV*	E	1999	1758	133
Januszkowo V *	E	2572	2335	211
Januszkowo VI *	R	817	-	-
Kadyki *	P	1173	-	-
Kanigowo	Z	77	-	-
Kanigowo II *	T	1	-	-
Kanigowo III *	E	1114	924	102
Kanigowo IV	E	35	-	1
Kanigowo IX *	R	311	-	-
Kanigowo V	E	125	-	12
Kanigowo VI *	E	327	-	29
Kanigowo VII	E	9755	3588	1019
Kanigowo VIII	R	2584	1416	-

Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby [tys. ton]		Wydobycie
		Geologiczne bilansowe	Przemysłowe	
Kanigowo X *	R	405	-	-
Kanigowo XI	R	1034	1034	-
Kozłowo	R	5517	-	-
Kozłowo I	R	4690	-	-
Michałki *	Z	85	-	-
Michałki I	R	339	-	-
Michałki dz. 21	Z	326	-	-
Nidzica	Z	734	-	-
Olszewko *	Z	3	-	-
Olszewko I	T	331	-	-
Olszewo	E	374	-	30
Olszewo I	R	1172	-	-
Pawliki *	R	748	748	-
Piątki *	E	124	-	17
Rogóż *	P	580	-	-
Santop *	P	297	-	-
Siemianowo *	Z	947	-	-
Sławka Wielka *	P	264	-	-
Szerokopas II *	Z	561	-	-
Szerokopaś III	R	2964	2964	-
Szerokopaś IV	E	2514	2344	123
Szkotowo	R	142	-	-
Szkotowo I	R	111	111	-
Tatary *	T	193	-	-
Waszulki *	M	-	-	-
Waszulki II	R	1834	1492	-
Waszulki III	R	2677	2235	-
Wietrzychowo	R	15979	-	-
Wietrzychowo dz. 35	R	362	-	-
Wietrzychowo I	R	387	-	-
Zaborowo *	Z	35	-	-
Zakrzewo *	P	3656	-	-
Załużki *	T	1958	1558	-
Torfy				
Frąknowo	R	27	27	-
Malinowo III	R	35	-	-
Nibork Drugi	R	152	126	-
Nibork Drugi I	R	23	-	-

*-złoża zawierające piasek ze żwirem; E- złoża eksploatowane, M- złoża skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym, P- złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie, R- złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo, T- złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo, Z- złoża, z którego wydobywanie zostało zaniechane.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bilansu zasobów kopalin i wód podziemnych, PIG (stan na dzień 31.12.2016 r.).
Wśród kruszyw naturalnych, największe znaczenie ma wydobywanie piasku i żwiru.

Ponadto na terenie powiatu udokumentowano złoża:

- torfu w rejonie Orłowo-Kurki, Radomina i Nidzicy,
- gytii wapiennej w okolicy Radomina,
- kredy jeziornej w okolicach Bujaki, Żelazno-Wółka Orłowska, Likusy-Brzeźno-Łyńskie.

Jednak ze względu na wymogi ekonomiczne i ochrony środowiska nie są eksploatowane.

Rycina 3. Złoża torfu w powiecie nidzickim

Źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych, PIG-PIB (http://dm.pgi.gov.pl/dm/DownloadManager_v1.aspx, dostęp 2016 r.)

W gminie Janowo brak jest udokumentowanych geologicznie złóż kopalin. Jednak w wyniku inwentaryzacji wytypowano trzy obszary prognostyczne zalegania złóż kredy pojeziornej przydatnej w rolnictwie jako nawóz wapniowy. Znajdują się one w rejonie miejscowości Puchałowo i Wichrowiec. Z kolei w okolicach Wichrowca wyspecyfikowano złoża torfu jako perspektywiczne do dalszego udokumentowania. Jego szacunkowe zasoby wynoszą 44 tys. m³.

Na terenie gminy Kozłowo rozpoznano i udokumentowano złoża zawierające piasek ze żwirem. Występują one w okolicach miejscowości Januszkowo, Michałki, Szkotowo, Kozłowo i Siemianowo. Z kolei na terenach podmokłych zapewne występują złoża torfu i kredy jeziornej.

Gmina Janowiec Kościelny posiada jedno rozpoznane i udokumentowane złoża kruszywa naturalnego – Jabłonowo. Zajmuje ono powierzchnię 19,6 ha, a szacowane zasoby wynoszą 3 306 tys. piasku ze żwirem. W rejonie przysiółka Boruty odkryto złoża gytii wapiennej zalegającej pod nakładem utworów piaszczysto-gliniastych i humusu. Na odcinku pomiędzy Borutami i Szypułkami prawdopodobnie występują złoża kredy jeziornej. W dolinie rzeki Orzyc, na granicy gminy, znajduje się złoża torfu. Jednak nie przewiduje się jego eksploatacji.

W powiecie nidzickim w 2014 r. było 15 punktów niekoncesjonowanej eksploatacji kopalin, w gminach Kozłowo i Nidzica po 5, Janowo 4 i 1 punkt w gminie Janowiec Kościelny. W wydobywaniu dominował piasek. Większość (13 punktów) eksploatowanych było na małą skalę, a jedynie 2 na dużą skalę - w gminie Nidzica wydobywanie piasku i w gminie Janowo - piasek ze żwirem.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego znajdują się udokumentowane geologiczne zasoby wód leczniczych zmineralizowanych i wód termalnych. Teren powiatu nidzickiego jest obszarem o słabym stopniu rozpoznania w zakresie występowania wód leczniczych zmineralizowanych i wód termalnych, w szczególności jego wschodnia część.

Według regionalizacji hydrogeologicznej wód leczniczych (wg Paczyńskiego, Płochniewskiego) wody podziemne zaliczają się do prowincji platformy prekambryjskiej (A) regionu wyniesienia mazurko-suwalskiego (III)⁴.

Tabela 4. Charakterystyka wód podziemnych wg informacji z odwiertów prowadzonych najbliżej granic powiatu

Nazwa otworu	Typ wody	Typ chemiczny wody	Wiek ujętego poziomu wodonośnego	Mineralizacja g/dm ³	Wydajność m ³ /h
Nidzica IG-1	Inne wody zmineralizowane i swoiste	Chlorkowe	Jura środkowa	30	2
Działdowo 1		Chlorkowe		62	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Mapy zagospodarowania wód podziemnych będących kopalinami (stan na koniec 2014 r.).

Wody⁵

Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym rzeki występujące na terenie powiatu nidzickiego należą do dwóch dorzeczy Wisły oraz Pregoty. Przez północną część powiatu przebiega dział wodny I rzędu pomiędzy wymienionymi rzekami.

Większość cieków położonych jest na obszarze dorzecza Wisły, w dorzeczu II rzędu rzeki Narwi. Sieć rzeczna tworzą tutaj głównie dorzecza III rzędu rzek: Omulew, Orzyc, Wkra wraz z dopływami. W dorzeczu Pregoty znajduje się dorzecze II rzędu rzeki Łyny, której dopływem jest rzeka Marózka przepływająca przez powiat nidzicki. Zgodnie z podziałem zlewniowym zarządzanie wodami na terenie powiatu nidzickiego nadzoruje Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie.

Na terenie powiatu zlokalizowanych jest 18 JCWP rzecznych. JCWP rzeczne reprezentują 5 typów abiotycznych, a w tym 2 typy odpowiadają krajobrazowi nizinemu i 3 niezależne od ekoregionów. Dominującym typem jednolitych wód rzecznych na terenie powiatu jest potok nizinny piaszczysty (11 JCWP rzecznych). Ponadto 2 JCWP rzeczne przynależą do typu rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta, 2 JCWP odpowiadają małym i średnim rzekom będących pod wpływem procesów torfotwórczych,

---

⁴ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego... op. cit.

⁵ Ibidem.

2 JCWP zakwalifikowano jako ciek łączący jeziora, a 1 JCWP jako potok lub strumień na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych.

Na obszarze powiatu znajduje się około 29 jezior o łącznej powierzchni blisko 1 342 ha, co stanowi blisko 1,4 % ogólnej powierzchni powiatu. Wykaz jezior rozmieszczonych na obszarze powiatu przedstawia tabela poniżej.

W obrębie powiatu wyodrębniono 6 jednolitych części wód jeziornych. Jeziora te reprezentują 4 typy abiotyczne, właściwe dla regionu Nizin Wschodniobałtycko-Białoruskich.

Wody podziemne

Zgodnie z podziałem regionalnym wg B. Paczyńskiego (Atlas hydrologiczny Polski 1995 r.), obszar powiatu nidzickiego znajduje się w I hydrogeologicznym regionie mazowieckim. Na jego obszarze zbiorniki wód podziemnych o znaczeniu użytkowym występują w utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych.

Podstawowe zasoby wód podziemnych należą do Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP nr 214 Działdowo.

Znaczny obszar powiatu nidzickiego położony jest w obrębie głównych zbiorników wód podziemnych - GZWP nr 214 Działdowo i 215 Subniecka Warszawska. GZWP 214 występuje w utworach czwartorzędowych i reprezentuje typ zbiorników o charakterze ośrodka porowo-mieszanym (międzymorenowy i dolin kopalnych). GZWP 215 występuje w utworach trzeciorzędowych i ma porowy charakter ośrodka.

Zasoby wodne poziomu czwartorzędowego (plejstocenijski poziom wodonośny) w zdecydowanej większości zlokalizowane są w piaskach, żwirach rzecznych i wodnolodowcowych. Wody te mają układ piętrowy, występują generalnie w jednym lub 2÷3 poziomach. Czwartorzędowe struktury wodonośne zasilane są przez wody głębokiego krążenia, infiltrowane z terenów przyległych obszarów wysoczyznowych i w znacznie mniejszym stopniu wody powierzchniowe.

W utworach trzeciorzędowych występują generalnie dwa poziomy wodonośne: oligocenijski i miocenijski. Tworzą je ilaste utwory plicenu oraz miocenijskie piaski drobno i średnioziarniste.

Wody gruntowe swym charakterem i głębokością występowania odzwierciedlają cechy konfiguracyjne terenu oraz budowę geologiczną jego podłoża. W efekcie na znacznym obszarze powiatu występują płytko (ca 1÷2 m p.p.t.).

Wody podziemne dzielą się na wody zwykłe (słodkie) i mineralne (solanki). Za wodę mineralną uznaje się taką, która zawiera ponad 1g/dm³ rozpuszczonych soli.

W obrębie powiatu zlokalizowane są trzy jednolite części wód podziemnych: JCWPd nr 49, JCWPd nr 50 oraz JCWPd nr 20.

Tabela 5. Charakterystyka geologiczna i hydrogeologiczna JCWPd, w obrębie których położony jest powiat nidzicki

Wyszczególnienie	JCWPd		
	20	49	50
Powierzchnia [km ²]	6089,3	5357,3	6246,7
Stratygrafia	Q, Pg-Ng	Q, Ng, OI	Q, Pg, Cr

Wyszczególnienie	JCWPd		
	20	49	50
Litologia	piaski, żwiry, otoczaki	piaski	piaski, żwiry, otoczaki
Rodzaj utworów budujących warstwę wodonośną	porowe	porowe	porowe
Średni współczynnik filtracji [m/h]	0,148-1,944	0,12- 4,2	0,139- 5,554 (najczęściej 0,4- 0,9)
Średnia miąższość utworów wodonośnych	30-60	1,0- 80,0	do 50

Źródło: Strona Internetowa Państwowej Służby Hydrogeologicznej, PIG-PIB (http://www.psh.gov.pl/artykuly_i_publicacje/publikacje/charakterystyka-geologiczna-i-hydrogeologiczna-zweryfikowanych-jcwpd.html) [Data wejścia: 31.07.2017 r.].

Jakość wód

Wielkość presji na wody prezentuje stopień wyposażenia w infrastrukturę obsługującą gospodarkę wodno-ściekową.

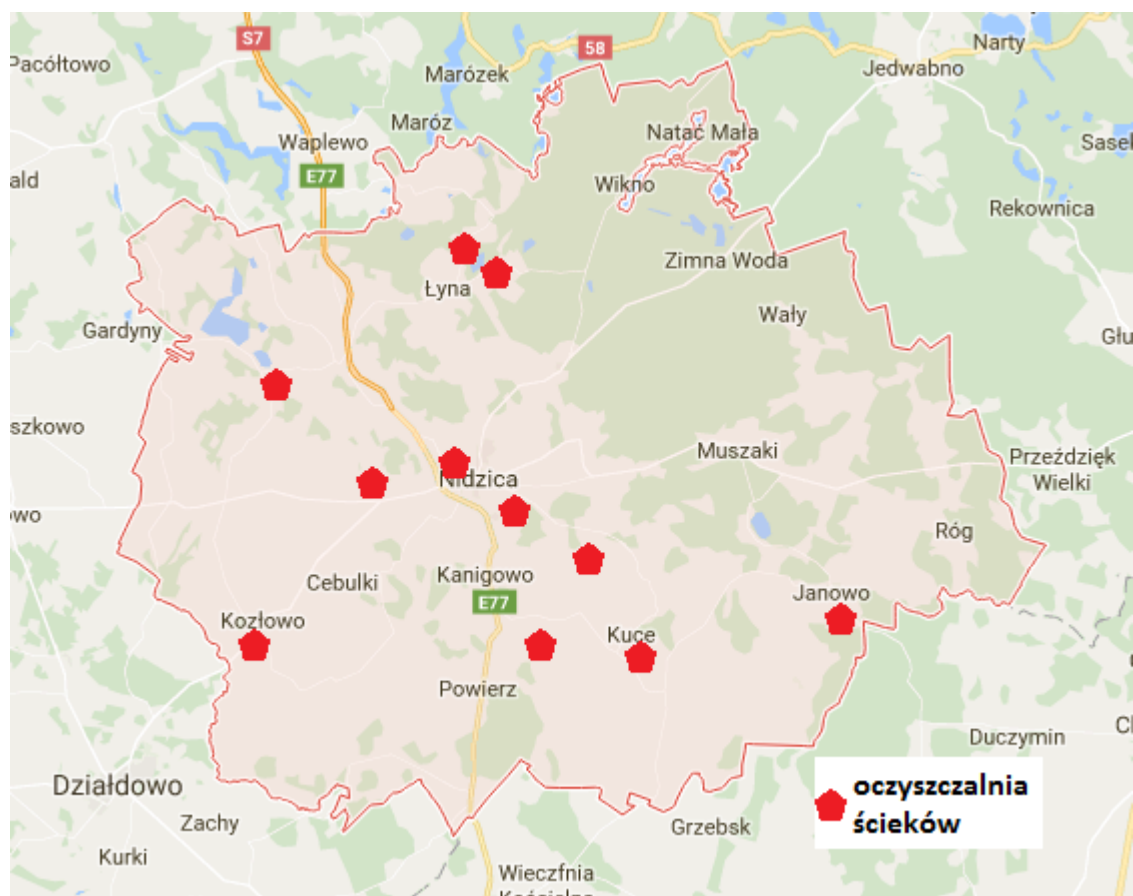
Według GUS sieć wodociągowa na terenie powiatu, na koniec 2015 r., miała długość 294,2 km, przy 5057 podłączeniach do budynków. Z sieci wodociągowej korzystało 30527 osób, co stanowiło ponad 91,31% ludności powiatu. Udział korzystających z sieci wodociągowej na terenie powiatu jest zbliżona do średniej województwa (94,7%).

Sieć kanalizacyjna, na koniec 2015 r., osiągnęła długość 192,4 km, przy 2974 przyłączach do budynków. Z sieci kanalizacyjnej korzystało 14131 osób, tj. 42,27% mieszkańców powiatu. Udział korzystających z sieci kanalizacyjnej na terenie powiatu jest wyższy od niższy dla województwa (74%).

Ścieki komunalne wytworzone na terenie powiatu nidzickiego w 2015 r. podlegały oczyszczaniu w 10 oczyszczalniach ścieków oraz w 1 oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów. łączna przepustowość oczyszczalni ścieków na terenie powiatu wynosi 5394 m³/dobę. Z oczyszczalni korzysta 79,71% ludności powiatu⁶.

⁶ GUS. Bank Danych Lokalnych. 2016.

Rycina 4. Lokalizacja oczyszczalni ścieków na terenie powiatu nidzickiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Nidzicy oraz <https://www.google.pl/maps/>.

Poza zbiorczym systemem odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych, ścieki bytowe zagospodarowywane są również w systemach indywidualnych. Według GUS na koniec 2015 r. w obrębie powiatu ścieki bytowe gromadzone były łącznie w 1897 zbiornikach bezodpływowych. Funkcjonowało również 20 przydomowych oczyszczalni ścieków. Nieczystości ciekłe dowożono do 5 stacji zlewnych.

Stan wód powierzchniowych województwa warmińsko-mazurskiego w tym powiatu nidzickiego, jako wypadkowa stanu ekologicznego i chemicznego jest zróżnicowana, z dużą liczbą wód w stanie złym.

Analiza aktualizacji *Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły* oraz *Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Pregoty* wykazała, że stan jednolitych części wód rzecznych, w obrębie powiatu jest w blisko 89% zły.

Biorąc pod uwagę wszystkie jednolite części wód powierzchniowych jeziornych na terenie powiatu, w 50% JCWP jeziornych stwierdzono zły stan wód.

Stan jednolitych części wód podziemnych na terenie powiatu w 100% odpowiada parametrom stanu dobrego zarówno pod względem ilościowym jak i chemicznym⁷.

Tabela 6. Stan jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych w obrębie powiatu nidzickiego

Lp.	Stan wód	Liczba JCW [szt.]	Udział procentowy
JCWP rzeczne			
1.	Dobry	2	11%
2.	Zły	16	89%
JCWP jeziorne			
3.	Bardzo dobry	1	17%
4.	Dobry	2	33%
5.	Zły	3	50%
JCWPd			
6.	Dobry	3	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Bazy aPGW, KZGW, 2016.

Tabela 7. Cele środowiskowe dla jednolitych części wód

Lp.	Presja/ oddziaływania/ zagrożenia	Liczba jednolitych części wód zagrożonych presją związaną z danym czynnikiem	Długość [km] – w przypadku JCWP rzecznych / Powierzchnia zlewni [km ²] – w przypadku JCWP jeziornych / Powierzchnia [km ²] – w przypadku JCWPd
JCWP rzeczne			
1.	osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego, osiągnięcie dobrego stanu chemicznego	15	484,77
2.	utrzymanie dobrego stanu chemicznego, utrzymanie dobrego stanu ilościowego	3	202,5
JCWP jeziorne			
3.	osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego, utrzymanie dobrego stanu chemicznego	1	5,09
4.	utrzymanie bardzo dobrego stanu ekologicznego, osiągnięcie dobrego stanu chemicznego	1	0,58
5.	utrzymanie dobrego stanu ekologicznego, osiągnięcie dobrego stanu chemicznego	2	1,05
6.	osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego, osiągnięcie dobrego stanu chemicznego	2	2,98
JCWPd			
7.	utrzymanie dobrego stanu chemicznego, utrzymanie dobrego stanu ilościowego	3	17 693,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Bazy aPGW, KZGW, 2016.

⁷ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego... op. cit.

Tabela 8. Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych dla jednolitych części wód w obrębie powiatu nidzickiego

Lp.	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Liczba JCWP [szt.]	Udział procentowy
JCWP rzeczne			
1.	Zagrożona	13	72%
2.	Niezagrożona	5	28%
JCWP jeziorne			
3.	Zagrożona	5	83%
4.	Niezagrożona	1	17%
JCWPd			
5.	Zagrożona	0	0%
6.	Niezagrożona	3	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Bazy aPGW, KZGW, 2016.

W sytuacji, gdy osiągnięcie celów środowiskowych dla poszczególnych jednolitych części wód jest niemożliwe, ze względu na uwarunkowania techniczne, zbyt duże koszty działań prowadzących do poprawy stanu lub uniemożliwiają to warunki naturalne, dopuszczalne jest zastosowanie odstępstw. Dla jednolitych części wód powierzchniowych w obrębie powiatu nidzickiego zaproponowano derogacje na podstawie:

- art. 4 ust. 4 RDW – przedłużenie terminu (odstępstwa czasowe); dobry stan musi być osiągnięty najpóźniej do 2021 lub 2027 roku albo w najkrótszym terminie, na jaki pozwalają warunki naturalne, po 2027 roku;
- art. 4 ust. 7 RDW – nowe zmiany charakterystyki fizycznej części wód powierzchniowych lub zmiany poziomu części wód podziemnych, lub też niezapobieżenie pogorszeniu się stanu części wód powierzchniowych (z bardzo dobrego do dobrego) w wyniku nowych form zrównoważonej działalności gospodarczej człowieka⁸.

W przypadku wód podziemnych nie wskazano odstępstw od celów środowiskowych.

Tabela 9. Odstępstwa od osiągnięcia celów środowiskowych dla JCWP w obrębie powiatu nidzickiego

Lp.	Odstępstwa	Liczba JCWP [szt.]	Długość [km] – w przypadku JCWP rzecznych / Powierzchnia zlewni [km ²] – w przypadku JCWP jeziornych
JCWP rzeczne			
1.	Na podstawie art. 4(7) RDW	6	378,06
JCWP jeziorne			
2.	Na podstawie art. 4(4) – 1 RDW	2	7,25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Bazy aPGW, KZGW, 2016.

⁸Portal internetowy KZGW (<http://www.rdw.kzgw.gov.pl/pl/derogacje-czyli-odstepstwa-od-osiagniecia-celow-srodowiskowych>) [Data wejścia: 08.07.2017 r.].

ROŚLINY, ZWIERZĘTA, LASY I RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA

Powiat nidzicki jest obszarem o bogatych i wyróżniających się walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Lasy zajmują powierzchnię 37 722,25 ha, tj. 39,3% powierzchni ogólnej powiatu.

Lesistość gmin powiatu nidzickiego jest zróżnicowana i waha się od 13,9% w gminie Kozłowo do 63,7% w gminie Janowiec Kościelny.

W strukturze własności lasy publiczne stanowią 91,07%, a prywatne 8,93% powierzchni lasów na terenie powiatu. Lasy publiczne w większości należą do Skarbu Państwa i pozostają przeważnie w zarządzie Lasów Państwowych.

Tabela 10. Powierzchnia lasów na terenie powiatu nidzickiego według form własności

Lp.	Rok	las ogółem	Lasy będące własnością Skarbu Państwa			Lasy innej własności	
			ogółem	w zarządzie Lasów Państwowych	będące w zasobie Własności Rolnej SP	gminne	prywatne
		ha	ha	ha	ha	ha	ha
1.	2011	37142,7	34282,8	34084,9	186,0	11,9	2859,9
2.	2015	37722,25	34353,86	34176,58	165,65	11,61	3368,39

Źródło: GUS. Bank Danych Lokalnych 2016.

Lasy powiatu położone są na terenach objętych zarządem czterech Nadleśnictw:

- Nadleśnictwo Nidzica,
- Nadleśnictwo Jadwabno,
- Nadleśnictwo Wielbark,
- Nadleśnictwo Olsztynek.

W powiecie nidzickim lasy występują głównie w zwartym kompleksie Puszcza Napiwodzko- Ramucka oraz w oddzielonych od siebie mniejszych kompleksach słabo zróżnicowanych pod względem siedliskowym i gatunkowym. Dominującym typem siedlisk w lasach występujących na terenie powiatu są bory świeże, bory mieszane świeże i lasy mieszane świeże. Pozostałe typy to między innymi lasy świeże, olchowe, lasy mieszane wilgotne. Ważną funkcję przyrodniczą pełni również roślinność nieleśna. Głównie są to zbiorowiska łąkowe, torfowe i szuwarowe w dolinach rzek.

Na terenie powiatu nidzickiego występują również torfowiska i mułowiska, zajmowane przez zbiorowiska łąk wilgotnych, lasy i zarośla oraz szuwały wodne, wodno-łąkowe i wielkoturzycowe.

Rycina 5. Typy siedlisk na terenie powiatu

Źródło: http://www.gis-mokradla.info/html/foto/mapa_siedliska.pdf

Rycina 6. Typy zbiorowisk roślinnych na terenie powiatu

Źródło: http://www.gis-mokradla.info/html/foto/mapa_zbiorowiska.pdf

Szatę roślinną buduje również zieleń zorganizowana, w formie parków, zieleńców, czy zieleni osiedlowej. Większość terenów zieleni urządzonej znajduje się w mieście Nidzica.

Tabela 11. Tereny zieleni w miastach na terenie powiatu nidzickiego

Lp.	Wyszczególnienie	Rok			
		2012	2013	2014	2015
1.	Parki spacerowo-wypoczynkowe:				

Lp.	Wyszczególnienie	Rok			
		2012	2013	2014	2015
1a.	obiekty	4	3	3	3
1b.	powierzchnia [ha]	15,7	11,92	11,92	11,8
2.	Zieleńce:				
2a.	obiekty	21	42	42	42
2b.	powierzchnia [ha]	5,6	8,46	8,46	4,46
3.	Zieleń uliczna [ha]	4,7	5,32	5,32	4,95
4.	Tereny zieleni osiedlowej [ha]	11	10,16	10,16	10,15
5.	Cmentarze:				
5a.	obiekty	2	2	2	2
5b.	powierzchnia [ha]	8,2	8,2	8,2	8,2

Źródło: GUS. Bank Danych Lokalnych.

Ubytki zieleni w powiecie są systematycznie uzupełniane nasadzeniami nowych drzew i krzewów. W 2015 r. dokonano nasadzeń łącznie 163 drzew i 30 krzewów. Zarejestrowano 87 ubytków drzew.

OBSZARY CHRONIONE, W TYM OBSZARY NATURA 2000 I POWIĄZANIA PRZYRODNICZE

Na terenie powiatu nidzickiego zlokalizowane są następujące formy ochrony przyrody:

- rezerваты przyrody,
- obszary Natura 2000,
- obszary chronionego krajobrazu,
- użytki ekologiczne,
- pomniki przyrody,
- stanowiska chronionej flory, grzybów i fauny.

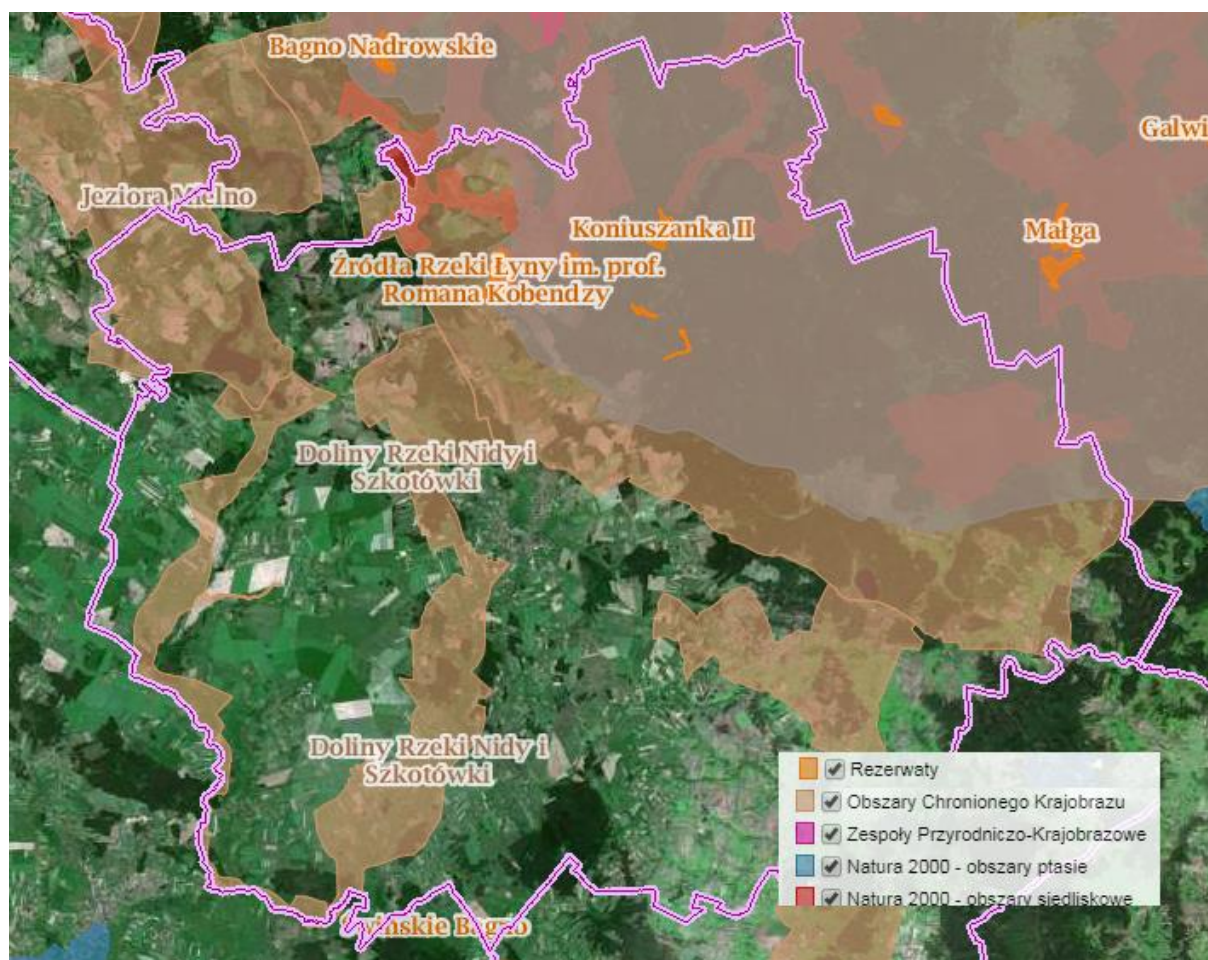
Tereny chronione znajdujące się na terenie powiatu nidzickiego zajmują powierzchnię 55 604 ha. Największa koncentracja obszarów objętych ochroną występuje w gminie Nidzica i Janowo.

Tabela 12. Obszary i obiekty cenne przyrodniczo, objęte ochroną na terenie powiatu nidzickiego

Lp.	Forma ochrony przyrody	Ilość obiektów	Gmina
1.	Rezerwat przyrody	4	Nidzica
2.	Obszary Chronionego Krajobrazu	4	Janowiec Kościelny, Janowo, Kozłowo, Nidzica
3.	Pomniki przyrody	22	Janowo, Kozłowo, Nidzica
4.	Obszary Natura 2000 – OZW	1	Janowo, Nidzica
5.	Obszar Natura 2000 – OSO	1	Janowo, Nidzica

Źródło: Rejestr Form Ochrony Przyrody. RDOŚ w Olsztynie (<http://bip.olsztyn.rdos.gov.pl/rejestry-form-ochrony-przyrody>) [15.07.2017 r.].

Rycina 7. Obszary chronione na terenie powiatu nidzickiego

Źródło: natura2000.gdos.gov.pl

W obrębie powiatu nidzickiego położone są następujące rezerwaty przyrody:

- Jezioro Orłowo Małe⁹;
- Źródła rzeki Łyny im. Prof. Romana Kobendzy¹⁰;
- Koniuszanka I¹¹;
- Koniuszanka II¹².

Obszary chronionego krajobrazu na terenie powiatu:

- OChK Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej¹³;

⁹ Zarządzenie nr 47 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 3 września 2010 r. w sprawie Rezerwatu Przyrody Jezioro Orłowo Małe;

¹⁰ Monitor Polski z 1967 Nr 65 poz. 314

¹¹ Monitor Polski z 1978 Nr 33 poz. 126

¹² Monitor Polski z 1978 Nr 33 poz. 126

- OChK Jeziora Mielno¹⁴;
- OChK Dolin Rzek Nidy i Szkotówki¹⁵;
- OChK Doliny Rzeki Orzyc¹⁶.

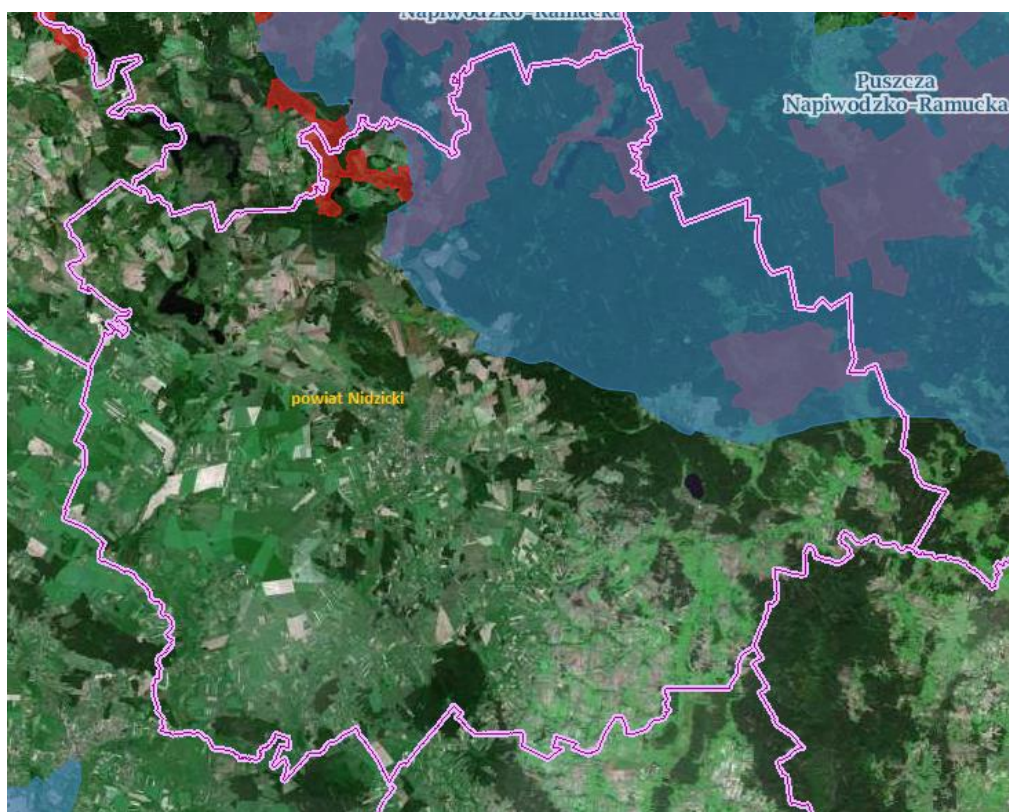
Rejestr pomników przyrody powiatu nidzickiego zawiera 23 pozycje i obejmuje:

- 7 szt. pojedynczych drzew;
- 6 grup drzew;
- 7 gładów;
- 3 leje sufozyjne.

Na terenie powiatu zlokalizowano również obszary Natura 2000;

- Puszcza Napiwodzko-Ramucka (kod obszaru PLB280007);
- Ostoja Napiwodzko-Ramucka (kod obszaru PLH280052).

Rycina 8. Obszar Natura 2000 na terenie powiatu nidzickiego

---

¹³ Uchwała nr XV/284/12 Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 27 marca 2012 r. w sprawie wyznaczenia obszaru chronionego krajobrazu Puszczy Napiwodzko - Romuckiej

¹⁴ Rozporządzenie nr 106 Wojewody Warmińsko – Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jeziora Mielno.

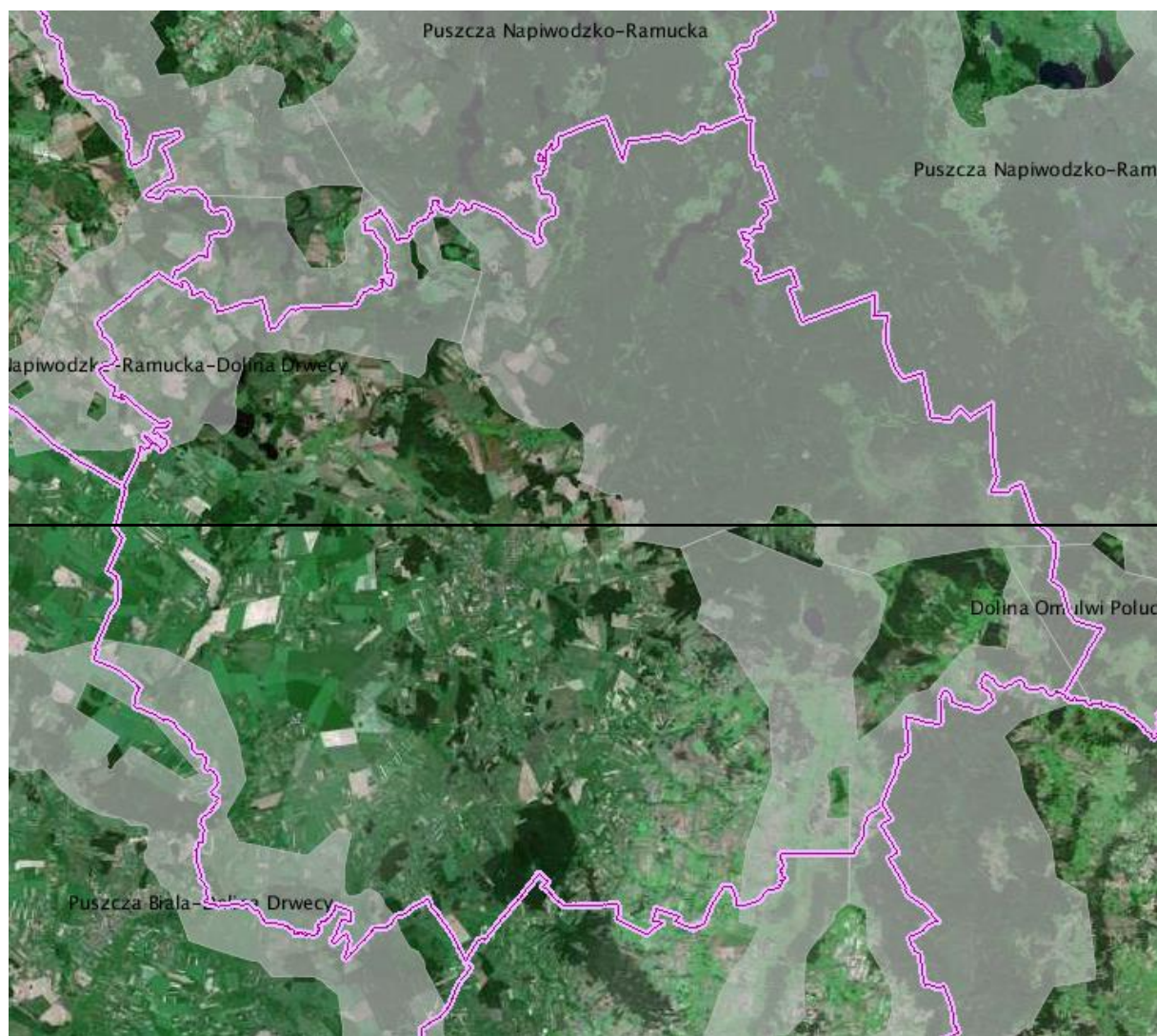
¹⁵ Rozporządzenie nr 141 Wojewody Warmińsko – Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Nidy i Szkotówki

¹⁶ Rozporządzenie nr 146 Wojewody Warmińsko – Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Orzyc

Źródło: www.natura2000.mos.gov.pl

Sieć powiązań przyrodniczych na terenie powiatu stanowi system obszarów chronionych w myśl przepisów krajowych, uzupełniony i w pewnym zakresie pokrywający się z obszarami objętymi ochroną w ramach sieci Natura 2000. Obszary chronione uzupełniają tereny „zielone”, w tym kompleksy leśne, sieć hydrograficzna i korytarze migracji zwierząt.

Rycina 9. Korytarze ekologiczne w powiecie nidzickim

Źródło: natura2000.gdos.gov.pl

POWIETRZE ATMOSFERYCZNE

Powiat nidzicki przynależy do strefy warmińsko-mazurskiej (o kodzie PL.2803). Strefę warmińsko-mazurską tworzy cały obszar województwa z wyłączeniem aglomeracji olsztyńskiej i miasta Elbląg.

W roku 2016 WIOŚ w Olsztynie dokonał pomiaru zanieczyszczeń powietrza pod kątem ochrony zdrowia. Klasyfikacja objęła między innymi ocenę poziomu substancji takich jak: dwutlenek węgla, dwutlenek azotu, pył zawieszony PM10 i PM2,5 ołów, ozon, tlenek węgla, benzen, bezo(a)piren, arsen, nikiel i kadm.

Prowadzone pomiary są istotne z uwagi na zdrowie ludzi i różnorodność biologiczną województwa, uwzględniają one m.in. kryterium ochrony zdrowia i ochrony roślin.

Tabela 13. Wyniki klasyfikacji stref w latach 2012- 2016 dla poszczególnych zanieczyszczeń w celu ochrony zdrowia

Nazwa strefy	Rok	Wyniki klasyfikacji													
		SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃		As	Cd	Ni	BaP	PM2,5	PM2,5 II Faza
								Poziom docelowy	Poziom celu długoterminow						
Strefa warmińsko - mazurska	2016	A	A	A	A	A	A	A	D ₂	A	A	A	C	A	A
	2015	A	A	C	A	A	A	A	D ₂	A	A	A	C	A	A
	2014	A	A	C	A	A	A	A	D ₂	A	A	A	C	A	-
	2013	A	A	A	A	A	A	A	D ₂	A	A	A	C	A	-
	2012	A	A	C	A	A	A	A	D ₂	A	A	A	C	A	-

Objaśnienia: A – poziom stężeń zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekracza odpowiednio poziomu dopuszczalnego, poziomu docelowego, poziomu celu długoterminowego; C – poziom stężeń przekracza wartość dopuszczalną (z uwzględnieniem dozwolonej częstości przekroczeń dla przypadków, gdy są one określone), poziom docelowy, poziom celu długoterminowego; D₂ - poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziomu celu długoterminowego. Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ocen rocznych jakości powietrza w województwie warmińsko – mazurskim za rok 2016, 2015, 2014, 2013, 2012. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie, WIOŚ kwiecień 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ocen rocznych jakości powietrza w województwie warmińsko – mazurskim za rok 2016, 2015, 2014, 2013, 2012. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie, WIOŚ kwiecień 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 r.

Tabela 14. Wyniki klasyfikacji stref w latach 2012-2016 dla poszczególnych zanieczyszczeń w celu ochrony roślin

Nazwa strefy	Rok	SO ₂	NO ₂	O ₃	
				Poziom docelowy	Poziom celu długoterminowego
Strefa warmińska - mazurska	2016	A	A	A	D ₂
	2015	A	A	A	D ₂
	2014	A	A	A	D ₂
	2013	A	A	A	D ₂
	2012	A	A	A	D ₂

Objaśnienia: A – poziom stężeń zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekracza odpowiednio poziomu dopuszczalnego, poziomu docelowego, poziomu celu długoterminowego; D₂- powyżej poziomu celu długoterminowego;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ocen rocznych jakości powietrza w województwie warmińsko – mazurskim za rok 2016, 2015, 2014, 2013, 2012. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie, WIOŚ kwiecień 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 r

Z przeprowadzanych ocen w latach 2012-2016 jakości powietrza, na terenie województwa jak i powiatu wynika, że:

- stężenie zanieczyszczeń takich jak dwutlenek, siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, benzen, ozon, pył zawieszony PM_{2,5}, ołów, kadm, nikiel, arsen nie zostało przekroczone (kryterium ochrona zdrowia);
- stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ (bez roku 2013 i 2016) i bezno(a)pirenu w analizowanym okresie zostały przekroczone (kryterium ochrony zdrowia);

- stężenia tlenków azotu oraz dwutlenku siarki i ozonu nie zostały przekroczone (kryterium ochrona roślin);
- stężenia poziomu celu długoterminowego (do 2020) dla ozonu zarówno dla kryterium ochrony zdrowia i roślin zostało przekroczone.

Główną przyczyną występowania przekroczeń była wzmożona emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych, spowodowana niekorzystnymi warunkami klimatycznymi w okresie zimowym oraz spalaniem słabej jakości paliw w mało wydajnych piecach (emisja niska).

Według informacji zawartych w *Raporcie o stanie środowiska na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 r.* gorszą jakością powietrza charakteryzuje się część południowo-zachodnia oraz zachodnia województwa, część południowa w której położony jest powiat nidzicki ma znacznie lepsze parametry jakościowe powietrza.

HAŁAS

W roku 2014 na terenie powiatu nidzickiego WIOŚ w Olsztynie nie prowadził pomiarów hałasu komunikacyjnego ani przemysłowego. Pomiar hałasu komunikacyjnego prowadzone były na terenie trzech miast województwa warmińsko-mazurskiego: Działdowo, Pasłęk i Orzysz. Wyniki pomiarów pokazały przekroczenia do ok. 5 dB szczególnie w porze dnia.

Badania hałasu komunikacyjnego na drogach wojewódzkich na terenie powiatu nidzickiego prowadzono na potrzeby opracowania pn. „Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych oraz wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, o obciążeniu ponad 3 mln pojazdów rocznie, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne w wyniku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu określonych wskaźnikami LDWN i LN” (Uchwała Sejmiku Województwa Nr III/42/2014 z dnia 30.12.2014 r.). W poniższej tabeli przedstawiono jakie odcinki na terenie powiatu zostały objęte pomiarami hałasu.

Tabela 15. Drogi krajowe na których dokonano pomiarów hałasu

Nr drogi	Kilometraż		Przebieg
	Początkowy	Końcowy	
7	185+760	204+600	Pawłowo- Nidzica. Dominuje zabudowa mieszkaniowo- usługowa
7	204+600	223+818	Nidzica- Granica Województwa. Wzdłuż odcinka występuje zabudowa jednorodzinna i mieszkaniowo- usługowa.

Źródło: Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych oraz wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, o obciążeniu ponad 3 mln pojazdów rocznie, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne w wyniku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu określonych wskaźnikami LDWN i LN.

W przypadku drogi krajowej nr 7 (Nidzica- Granica Województwa) zaobserwowano przekroczenia wartości dopuszczalnych 0-10 dB w porze dnia i 0-5 w porze nocy, odcinek drogi krajowej 7 (Pawłowo- Nidzica) został wyłączony z opracowania.

Rozwiązaniem na uciążliwość związane z ponadnormatywnym hałasem może być rozwój sieci ścieżek rowerowych. Na terenie powiatu na koniec 2015 r. było 13,6 km ścieżek, co jest jednym ze słabszych wyników w województwie.

Hałas przemysłowy obejmuje dźwięki emitowane przez różnego rodzaju maszyny i urządzenia oraz części procesów technologicznych, instalacje i wyposażenie małych zakładów rzemieślniczych i usługowych. Do hałasu przemysłowego zalicza się również dźwięki emitowane przez urządzenia obiektów handlowych (klimatyzacje, wentylatory) i urządzenia nagłaśniające w lokalach rozrywkowych i gastronomicznych.

Hałas przemysłowy ma najczęściej charakter lokalny. Zagrożenie z nim związane polega przede wszystkim na niekorzystnej lokalizacji zabudowy mieszkaniowej w sąsiedztwie zakładów. Poziom emisji hałasu przemysłowego jest uzależniony w dużej mierze od stosowanego procesu technologicznego i wykorzystywanych w nim maszyn i urządzeń, których ilości i stan techniczny, a także izolacyjność akustyczna i lokalizacja źródła są czynnikami decydującymi o stopniu uciążliwości dla otoczenia.

Uciążliwości akustyczne związane z przebiegiem linii kolejowych na terenie powiatu są niewielkie i dotyczą mieszkańców, których domostwa położone są w bezpośrednim sąsiedztwie linii. Sieć kolejowa na terenie powiatu jest słabo rozwinięta, na większości linii odbywa się ruch przewozów osobowych i towarowych.

Przez teren powiatu nidzickiego przebiega linia kolejowa dwutorowa zelektryfikowana I rzędu nr 500, relacji Warszawa - Olsztyn. Umożliwia ona główne powiązanie powiatu z Warszawą oraz magistralą kolejową Gdańsk – Katowice. Na linii tej ruch pociągów wynosi około 20 pociągów na dobę. Oddziaływanie akustyczne linii kolejowej nie stanowi na terenie powiatu poważnego zagrożenia, przede wszystkim ze względu na przebieg trasy głównie poza terenami zwartej zabudowy.

Hałas lotniczy rodzaj związany jest z funkcjonowaniem portów lotniczych, lotnisk sportowych, turystycznych czy wojskowych. Cechami charakterystycznymi hałasu lotniczego są: oddziaływanie na duże powierzchnie terenu, wysokie poziomy emisji hałasu wszystkich typów statków powietrznych zwłaszcza w operacjach startu i lądowania.

Uciążliwości związane z funkcjonowaniem niewielkich lotnisk mają w skali województwa i powiatu charakter lokalny. Najbardziej odczuwalne są dla mieszkańców położonych w bezpośrednim sąsiedztwie pasów startowych. Uciążliwości te są okresowe i związane głównie z operacjami startu i lądowania samolotów.

ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI

Wśród potencjalnych nadzwyczajnych zagrożeń dla środowiska, wymienia się przede wszystkim: pożary lasów, susze, powódzie, gradobicia, silne wiatry, a także awarie urządzeń infrastruktury technicznej, katastrofy komunikacyjne drogowe, głównie związane z transportem materiałów niebezpiecznych.

Szczególnym rodzajem zagrożeń występujących w środowisku są tzw. „nadzwyczajne zagrożenia” charakteryzujące się nagłym przebiegiem. Wśród tego typu zagrożeń wymienić można zarówno klęski o charakterze naturalnym: powódzie, huragany, trzęsienia ziemi, jak również katastrofy i wypadki związane z technologiami i wytworami ludzkimi, zwane poważnymi awariami (np. uwalnianie się niebezpiecznych substancji chemicznych, wybuchy, pożary). Zdarzenia związane z poważnymi awariami cechuje niepowtarzalność, losowość, wieloprzyczynowość i różnorodność bezpośrednich skutków. Ich skutkiem jest zagrożenie zdrowia i życia ludzi, degradacja środowiska i poważne straty

gospodarcze. W związku z tym, że katastrofom nie można całkowicie zapobiec, istotne znaczenie ma przewidywanie ich skutków, opracowanie wcześniej właściwych planów ratowniczych, procedur postępowania, zapewnienie sił i środków, przygotowanie systemów powiadamiania.

Zagrożenie pożarami

Duże, zwarte kompleksy leśne wzmagają zagrożenie pożarami. W przypadku powstania pożaru tereny leśne potęgują zagrożenie rozprzestrzeniania się ognia. Zagrożenie pożarami wywołują także szlaki komunikacyjne i siedliska ludzkie. Poważne zagrożenie stwarzają także sami mieszkańcy, np. poprzez nielegalne wypalanie traw.

Zagrożenie powodzią i suszą

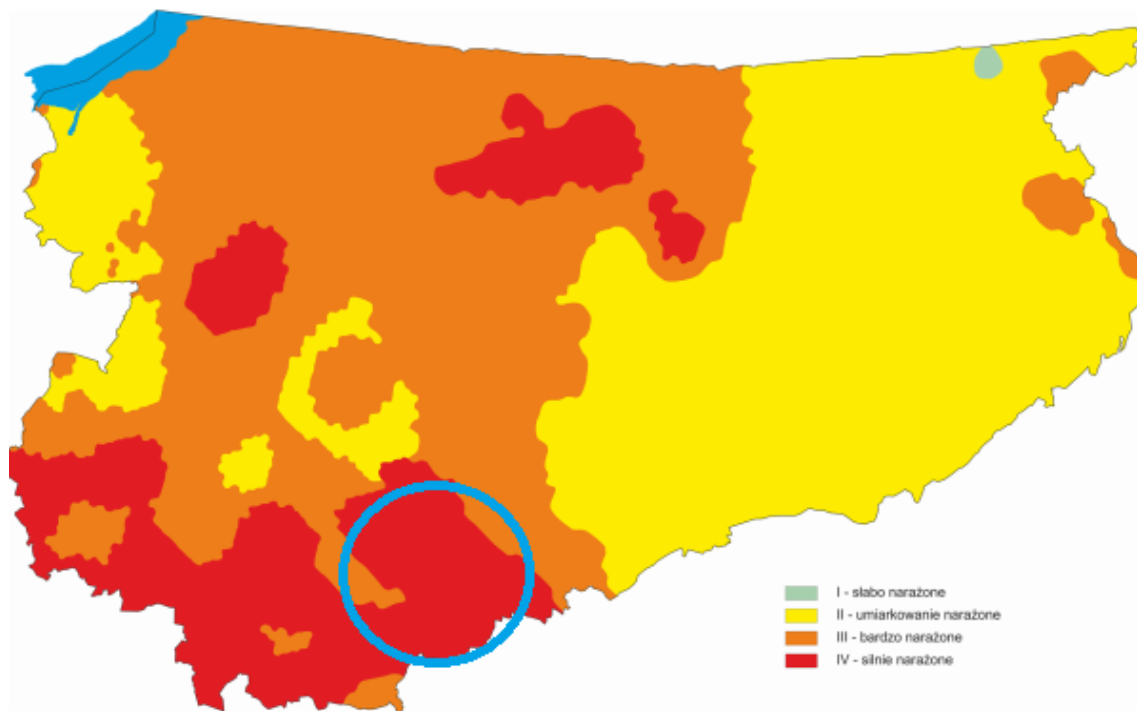
Rodzaj czynnika wywołującego zagrożenie ze strony gwałtownych zjawisk atmosferycznych, w dużej mierze zależy od pory roku. Gwałtowne i obfite opady deszczu oraz gradu stanowią zagrożenie szczególnie w porze letniej. Opady deszczu mogą wówczas powodować wezbrania cieków wodnych, a w wyniku tego podtopienia i powódzie. Natomiast gwałtowne opady gradu niosą za sobą przede wszystkim zniszczenia upraw polowych. W okresie zimowym zagrożenie stwarzają gwałtowne opady śniegu, co może spowodować głównie utrudnienia komunikacyjne, a także zniszczenia roślin uprawnych i lasów.

Rycina 10. Tereny zagrożone powodzią w powiecie nidzickim i w bliskiej okolicy

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Rycina 11. Obszary zagrożone występowaniem suszy

Źródło: Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 r.

Zagrożenie wywołane gwałtownymi zjawiskami atmosferycznymi

Poza opadami atmosferycznymi zagrożenie stwarzają również towarzyszące im wiatry i burze. Silne wiatry mogą stać się przyczyną znacznych zniszczeń drzewostanów na terenach leśnych. Ponadto na skutek wystąpienia gwałtownych burz i wiatrów może dojść do uszkodzenia linii energetycznych, napowietrzanych linii telekomunikacyjnych, uszkodzeń budynków oraz utrudnień w ruchu komunikacyjnym wywołanych m.in. możliwością zalegania na drogach połamanych konarów drzew, a w skrajnych wypadkach także całych drzew wyrwanych przez wiatr.

Zagrożenie skażeniem promieniotwórczym

Zagrożenia skażeniem promieniotwórczym należy się doszukiwać w obszarze znacznie wybiegającym poza teren miasta. Skażenie promieniotwórcze może być wywołane w wyniku awarii reaktorów jądrowych siłowni elektrowni atomowych, zlokalizowanych poza granicami kraju lub reaktorów jądrowych jednostek pływających po morzach północnych. W promieniu 250 km od granic Polski funkcjonują elektrownie jądrowe o łącznej mocy około 14,6 tys. MW, a w tym 20 bloków w 9 elektrowniach. Szczególne zagrożenie będzie miało miejsce w sytuacjach, kiedy kierunki wiatrów w górnych warstwach atmosfery będą przebiegały od rejonu awarii urządzenia jądrowego na teren miasta.

Awarie radiologiczne

Zgodnie z danymi Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej zagrożenie materiałami radioaktywnymi o największym zasięgu może nastąpić na skutek awarii reaktora w miejscowości Świerk (gmina Otwock, powiat otwocki). Reaktor znajduje się w Instytucie Energii Atomowej i jest jedynym eksploatowanym obiektem jądrowym w Polsce. Reaktor „Maria”, o mocy projektowej 30 MW, jest aktualnie eksploatowany na mocy nominalnej 21 MW. Reaktor „Ewa”, o projektowej mocy 10 MW, został wyłączony i jest obecnie używany do przechowywania wypalonego paliwa jądrowego.

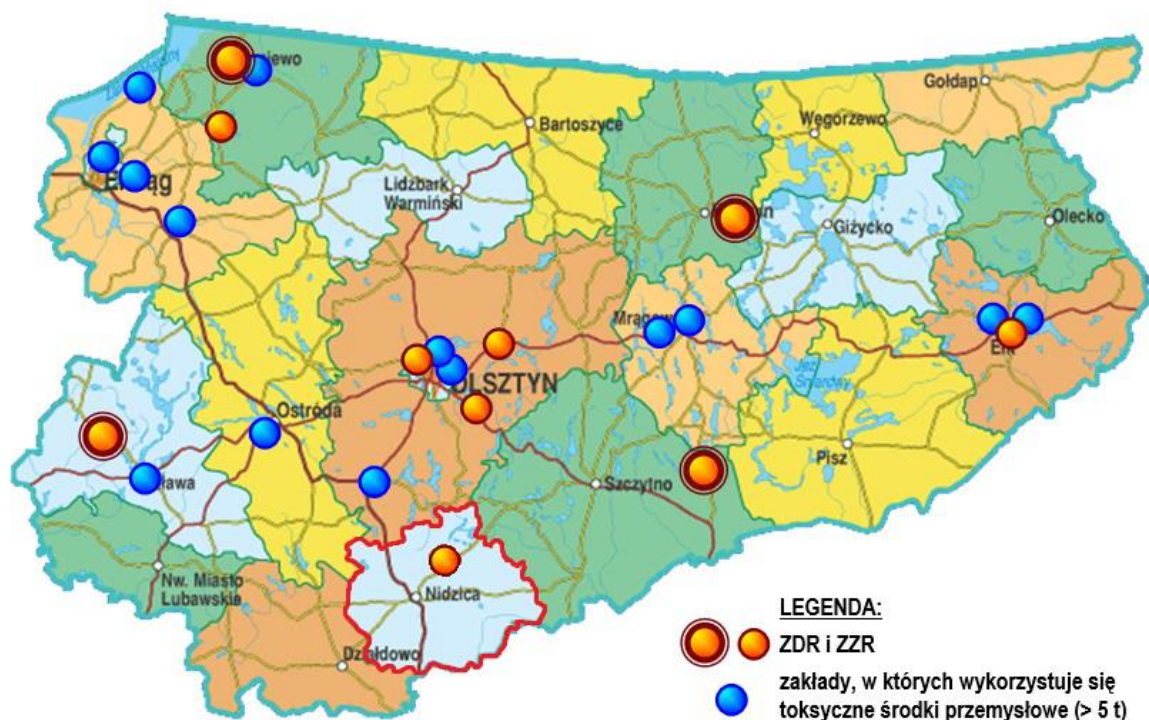
Zagrożenie skażeniem promieniotwórczym na terenie miasta wywołują także legalne i nielegalne przewozy materiałów rozszczepialnych głównymi szlakami komunikacyjnymi przebiegającymi przez jej obszar.

Awarie urządzeń i instalacji

Instalacje gazowe, energetyczne, ciepłownicze, wodociągowe i kanalizacyjne mogą ulec uszkodzeniu w wyniku różnych czynników. Awaryjne tych urządzeń mogą utrudnić funkcjonowanie gospodarstw domowych, zakłócić, a nawet przerwać działalność zakładów pracy oraz utrudniać komunikację i prowadzenie działań ratowniczych.

Awarii mogą także ulec instalacje przemysłowe w najbliższych zakładach przemysłowych. W celu zapobieżenia tego typu zdarzeniom w zakładach produkcyjnych realizowane są inwestycje ograniczające możliwość wystąpienia poważnej awarii. Rozmiar zagrożenia uzależniony jest od rozmiaru awarii i aktualnych warunków atmosferycznych. Stały monitoring skażenia radiologicznego prowadzi Państwowa Agencja Atomistyki będąca członkiem Międzynarodowego Systemu Informacji Nukleonicznej w tym także wczesnego ostrzegania.

Rycina 12. Zakłady dużego i zwiększonego ryzyka powstania poważnej awarii przemysłowej

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego.

Na obszarze powiatu nie zostały zlokalizowane duże zakłady przemysłowe, które stwarzałyby zagrożenie poważną awarią. Jest jeden zakład zwiększonego ryzyka. Zakłady na terenie powiatu, które użytkują substancje chemiczne, są placówkami o zagrożeniu lokalnym. Zagrożenia w tych zakładach mogą powstać w związku z awarią instalacji i uwolnienia substancji chemicznych. Zdarzenia takie mogą zagrozić okolicznemu skupiskom ludzkim oraz środowisku naturalnemu. WIOŚ w Olsztynie prowadzi rejestr i kontrole obiektów mogących spowodować poważne awarie w środowisku. Poniżej przedstawiamy największe zakłady zlokalizowane na terenie powiatu:

- AGATA INVESTMENT Sp z o.o. 13-100 Nidzica, ul.Żeromskiego 24
- STALMOT Sp. z o.o. 13-100 Nidzica ul.Sienkiewicza 2
- ISOROC Polska Sp z o.o.13-100 Nidzica ul. Leśna 30
- MP Sp. z o.o. 13-100 Nidzica Piątki 1B
- WIBO-B.T. Monika Bober 13-124 Kozłowo Kozłowo 93
- WIEJAK Sp z o.o. 13-100 Nidzica ul.Rzemieślnicza 4
- GHG Sp. z o.o. 13-100 Nidzica Ul. Leśna 32
- KAMET Sp. z o.o. 13-100 Nidzica Piątki 48
- PHU AWA-MEBEL 13-100 Nidzica Piątki 37
- PERFEKT Sp. j. 13-100 Nidzica Ul. Jagiełły 8
- PUR SP. Z O.O. J. CIERNIEWSKI 13-100 NIDZICA ul. Sprzymierzonych 56
- INTER MEBEL SP. Z O.O. 13-100 NIDZICA PIĄTKI 37
- BLUE 1 SP. Z O. O. 13-100 NIDZICA ul. Olsztyńska 24
- ZAKŁAD DRZEWNY NAPIWODA SP. Z O.O. 13-100 NIDZICA NAPIWODA 19
- POWSZECHNA SPÓŁDZIELNIA SPOŻYWCÓW "SPOŁEM" 13-100 NIDZICA ul.Słowackiego 7
- PRZEDSIĘBIORSTWO ROBÓT DROGOWYCH I USŁUG SPRZĘTOWO-TRANSPORTOWYCH SP. Z O. O. 13-100 NIDZICA UL.Kolejowa 29A

Z substancji niebezpiecznych, na terenie województwa, do którego należy powiat nidzicki, najczęściej przewożone jest: amoniak, dwutlenek siarki, produkty ropopochodne – benzyna, oleje napędowe, gaz propan – butan, kwasy i zasady. Do najważniejszych odcinków szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren powiatu należy droga krajowa nr 7 (Warszawa - Gdańsk) i drogi wojewódzkie nr 538, 545, 604, 619. Znaczne zagrożenie stanowi również transport materiałów niebezpiecznych kolejną odcinek z Olsztyna przez Nidzicę do Warszawy.

WYJŚCIOWY STAN ŚRODOWISKA

W ramach podsumowania analizy istniejącego stanu środowiska oraz zobrazowania stanu wyjściowego, posłużono się metodą przyjętą przez M. Kistowskiego (2002 r.), polegającą na określeniu wartości wskaźników stanu środowiska w trzech grupach:

- zasoby/walory,
- presje antropogeniczne,
- jakość środowiska¹⁷.

---

¹⁷ Kistowski M., 2002, Wybrane aspekty metodyczne sporządzania strategicznych ocen oddziaływania na środowisko przyrodnicze, Człowiek i Środowisko, T.26, nr 3-4.

16. Stan wyjściowy – wskaźniki stanu środowiska

Wskaźnik		Jednostka	Wartość wskaźnika (2015 r.)
Zasoby/walory	Powierzchnia lasów gminnych	ha	11,61
	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych	ha	55 604,00
	Powierzchnia terenów zieleni	ha	39,56
Antropopresja	Ścieki odprowadzone ogółem w ciągu roku	dam ³	705,0
	Zużycie wody na potrzeby przemysłu	dam ³	3069,4
	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej ogółem	dam ³	38,0
	Korzystający z sieci wodociągowej	%	91,31
	Korzystający z sieci kanalizacyjnej	%	42,27
	Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej	-	0,7
	Liczba zbiorników bezodpływowych	szt.	1897
Jakość środowiska	Stan JCWP rzecznych	-	11% w stanie dobrym; 59% w stanie złym;
	Stan JCWPd	-	100% w stanie dobrym;
	Stan jakości powietrza	-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stwierdzono przekroczenia stężenia pyłu zawieszonego PM10 i bezno(a)pirenu (kryterium ochrony zdrowia); ▪ stwierdzono przekroczenia stężenia poziomu celu długoterminowego (do 2020) dla ozonu zarówno dla kryterium ochrony zdrowia i roślin;
	Stan klimatu akustycznego	-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnych 0-10 dB w porze dnia i 0-5 w porze nocy (hałas komunikacyjny);

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i WIOŚ w Olsztynie.

6. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu

Do najistotniejszych problemów ochrony środowiska, szczególnie dotyczących obszarów objętych ochroną, w tym obszarów Natura 2000 i korytarzy ekologicznych, należy utrzymanie spójności sieci powiązań przyrodniczych, przy jednoczesnym założeniu rozwoju społeczno-gospodarczego. Zachowanie drożności korytarzy ekologicznych oraz integralności obszarów Natura 2000 i pozostałych obszarów objętych ochroną stanowi istotny problem, szczególnie w kontekście rozwoju infrastruktury liniowej transportowej. Tego typu obiekty powodują fragmentację obszarów, tworząc barierę utrudniającą funkcjonowanie obszarów chronionych. Stanowią stały element krajobrazu i oddziałują długotrwale na większość komponentów środowiska. Dodatkową presją związaną z funkcjonowaniem sieci transportowej jest emisja zanieczyszczeń do powietrza oraz emisja hałasu.

Ponadto w przypadku obszarów Natura 2000 do najważniejszych zagrożeń należy: obniżenie poziomu wód gruntowych, zanik użytkowania pastwiskowo – łąkowego, zanieczyszczenie wód, zmiana intensywności użytkowania stawów, antropopresja, gospodarka leśna, wzrastająca urbanizacja, zarastanie dolin rzecznych, zaniechanie wypasu, rozdrobnienie drzewostanu. W przypadku OChK najważniejsze zagrożenia, związane są z: likwidowaniem i niszczeniem zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nawodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych; wydobywaniem na cele gospodarcze skał, wykonywaniem prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych; lokalizowaniem obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegowej rzek, jezior i innych zbiorników wodnych (z wyjątkiem obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej).

W przypadku rezerwatów przyrody do najważniejszych zagrożeń należy: zakłócenie stosunków wodnych, czynniki klimatyczne, zgryzanie nalotów i przyrostów przez zwierzęta, zanieczyszczenie wód, pozyskiwanie drewna.

Rozwój społeczno-gospodarczy wiąże się również z wyłaczaniem powierzchni biologicznie czynnej ze środowiska. Rozwój ośrodków miejskich powoduje coraz większą presję na tereny dotychczas nieurbanizowane. Antropopresja ma więc coraz szerszy zasięg przestrzenny, obejmując często także obszary cenne przyrodniczo. Rozwój sieci osadniczej wiąże się aktualnie z jednoczesnym rozwojem tzw. infrastruktury służącej ochronie środowiska.

Kolejnym zagrożeniem dla obszarów chronionych, a przede wszystkim wrażliwych na zmiany wilgotności siedliska, są odwodnienia terenu, wynikające z prowadzenia melioracji. Gwałtowna zmiana stosunków wodnych prowadzi zazwyczaj do nieodwracalnych przekształceń siedlisk i ustępowania gatunków roślin i zwierząt (często zagrożonych).

Zagrożenie w stosunku do ekosystemów wodnych oraz ekosystemów zależnych od wód stanowią mogą również prace utrzymaniowe. Ingerencja w ekosystemy wodne wiąże się w z utratą schronienia i miejsc rozrodu szczególnie dla fauny wodnej, zmianą charakteru koryta, czy niszczeniem gatunków i siedlisk. Są to często działania nieuniknione ze względu na obowiązek spoczywający na administratorach cieków, w zakresie m.in. utrzymania w należytym stanie technicznym koryt

cieków naturalnych oraz kanałów, będących w ich władaniu, dbałość o utrzymanie dobrego stanu wód, regulowanie stanu wód lub przepływów w ciekach naturalnych oraz kanałach stosownie do możliwości wynikających ze znajdujących się na nich urządzeń wodnych oraz warunków hydrologicznych.

Zagrożeniem dla ekosystemów leśnych, są niekiedy konsekwencje gospodarowania zasobami lasów, zarówno państwowych, jak i prywatnych. Problem stanowi także kłusownictwo.

W ramach podsumowania należy zaznaczyć, że problemy ochrony środowiska, w tym problemy dotyczące obszarów objętych ochroną, z jakimi boryka się powiat, w większości są istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu. Realizacja działań w kierunkach związanych przede wszystkim z rozwojem infrastruktury liniowej, może wywołać konflikty w obszarach szczególnie cennych przyrodniczo. Istnieją jednak rozwiązania minimalizujące ewentualne negatywne oddziaływania. W świetle obowiązujących uregulowań prawnych, sposobem na rozwiązanie tego problemu jest przede wszystkim rozważenie, czy dana inwestycja na obszarze chronionym jest faktycznie niezbędna oraz czy istnieje możliwość zmiany lokalizacji. W sytuacjach, gdy realizacja inwestycji jest konieczna, należy wziąć pod uwagę rozwiązania najbardziej przyjazne środowisku, a następnie rozważyć możliwości i zakres kompensacji.

Poza problemami bezpośrednio wynikającymi ze specyfiki powiatu, przy sporządzaniu *Programu*, uwzględniono również problemy globalne, odnoszące się do jakości powietrza, czy też zmian klimatu.

Na szczególną uwagę zasługują obszary problemowe, na których istnieje lub może zaistnieć konflikt społeczeństwa w związku z ustalonymi lub planowanymi formami ochrony przyrody, w kontekście nowych inwestycji (głównie inwestycje liniowe).

Inwestycje o charakterze punktowym nie stwarzają większego problemu, ponieważ łatwiej jest dostosować je do obowiązujących przepisów. Znacznie prostsza jest także zmiana lokalizacji takich inwestycji. Z uwagi na stosunkowo niewielki obszar oraz zasięg oddziaływania łatwiejsze jest również podjęcie działań kompensacyjnych.

Należy się jednak spodziewać, że problemy z inwestycjami na obszarach chronionych będą się pojawiały i ich rozwiązanie będzie wymagało dużego wysiłku, a często i kosztów.

W świetle obowiązujących uregulowań prawnych, sposobem na rozwiązanie takich sytuacji jest:

- podjęcie działań kompensacyjnych,
- zmiana lokalizacji inwestycji, omijająca tereny chronione,
- rezygnacja z inwestycji.

Inwestycje o charakterze punktowym nie stwarzają większego problemu, ponieważ łatwiej jest dostosować je do obowiązujących przepisów. Znacznie prostsza jest także zmiana lokalizacji takich inwestycji. Z uwagi na stosunkowo niewielki obszar oraz zasięg oddziaływania łatwiejsze jest również podjęcie działań kompensacyjnych.

Należy się jednak spodziewać, że problemy z inwestycjami na obszarach chronionych będą się pojawiały i ich rozwiązanie będzie wymagało dużego wysiłku, a często i kosztów. Środkami zapobiegawczymi ewentualne negatywne oddziaływanie na środowisko są między innymi

rozwiązania zaproponowane w projektowanym dokumencie. Odnosi się to szczególnie do obszarów cennych przyrodniczo znajdujących się na terenie powiatu.

7. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu

Podstawowym założeniem *Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025* jest dążenie do zrównoważonego rozwoju powiatu, przy zachowaniu środowiska przyrodniczego w stanie jak najbardziej zbliżonym do stanu naturalnego. Ustalenia dokumentu są propozycją spójnego, w układzie wojewódzkim i krajowym, systemu działań proekologicznych, wzajemnie się uzupełniających.

W przypadku braku jego realizacji lub realizacji fragmentarycznej (wyrywkowej) założone w *Programie* cele nie zostaną osiągnięte, a w konsekwencji może nastąpić pogorszenie się stanu środowiska przyrodniczego na terenie powiatu. Poniżej przedstawiono potencjalne zmiany, jakie mogłyby mieć miejsce w przypadku braku realizacji ustaleń *Programu*, w poszczególnych dziedzinach ochrony środowiska.

Ochrona przyrody i krajobrazu

Różnorodność biologiczna występująca na terenie powiatu, charakteryzuje się dość wysokimi walorami. W związku z tym zaniechanie realizacji ustaleń w ramach obszaru interwencji Zasoby przyrodnicze jest działaniem zdecydowanie negatywnym. Brak ochrony najcenniejszych przyrodniczo ekosystemów mógłby się stać powodem zubożenia zasobów biologicznych regionu, a tym samym i kraju. Postępująca degradacja ekosystemów wywołałaby szereg nieodwracalnych zmian w ich strukturze (przede wszystkim ich uproszczenie). Zmiany takie skutkują zaburzeniami równowagi ekologicznej i zakłóceniami przepływu energii i materii w ekosystemie. W sposób szczególny dotyczy to zaniku siedlisk hydrogenicznych w wyniku ich przesuszenia oraz uszkodzeń aparatu asymilacyjnego drzewostanów na skutek zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Tego typu zmiany mogą za sobą pociągać zanik w krajobrazie elementów różnicujących, tj. zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, wysp leśnych, oczek wodnych, skarp, torfowisk, zagłębień bezodpływowych i innych. Tego rodzaju ekosystemy pełnią ważne funkcje krajobrazowe, biocenotyczne, glebochronne i wodochronne oraz stanowią „pułapkę” dla składników pokarmowych migrujących z agroekosystemów. Zmniejszenie różnorodności krajobrazu może stać się powodem zaniku części siedlisk, co będzie skutkowało zmianami w składzie gatunkowym (wycofywanie się gatunków endemicznych i stenotypowych oraz coraz szersze wchodzenie gatunków obcych, zastępujących rodzime). Podobne zmiany powoduje również odizolowanie przestrzenne obszarów cennych przyrodniczo i fragmentaryzacja korytarzy ekologicznych, umożliwiających swobodny przepływ gatunków pomiędzy węzłami ekologicznymi.

Istotną funkcję, w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu, bez wątpienia, pełnią także lasy. Brak realizacji ustaleń tego dokumentu może spowodować, m.in.: zahamowanie wzrostu ilościowego i jakościowego zasobów leśnych, a nawet ich zmniejszenie (np. na skutek pożarów), ograniczenie korzystnych dla środowiska funkcji ochronnych lasów, zwłaszcza w zakresie: ochrony gleb i wód, naturalnych fragmentów rodzimej przyrody oraz ich roli krajobrazowej, zmniejszenia funkcji

społecznych i gospodarczych jak: produkcji drewna i innych surowców, zagospodarowania turystycznego oraz wypoczynku w środowisku leśnym, czy też zalesienie gruntów, które nie powinny być zalesione ze względów przyrodniczych i gospodarczych.

Ochrona wód, kopalin, gleb i powierzchni ziemi

W przypadku braku realizacji ustaleń *Programu*, w zakresie obszarów interwencji: Gospodarowanie wodami, Gospodarka wodno-ściekowa, Gleby i Zasoby geologiczne, mogą wystąpić następujące niekorzystne zmiany: pogorszenie się jakości wód, zahamowanie wzrostu retencji zbiornikowej oraz dalsza postępująca zabudowa obszarów zalewowych. W przypadku zadań z zakresu melioracji, regulacji czy konserwacji cieków należy zwrócić szczególną uwagę na zasadność realizacji tego typu działań, tak aby osiągnąć kompromis między potrzebami gospodarczymi a przyrodą. Zakłada się, że realizacja działań ujętych w *Programie* będzie się odbywała z uwzględnieniem niezbędnych procedur i przepisów prawa oraz z godnie z ustaleniami programów i planów ustanowionych dla obszarów, których dotyczyć mają konkretne inwestycje. Cele i kierunki interwencji zaproponowane w *Programie* w ramach powyższych obszarów interwencji mają zostać osiągnięte m.in. poprzez usprawnienie systemu oczyszczania ścieków. Niekorzystny wpływ w ujęciu środowiskowym sprowadza się przede wszystkim do pogorszenia się czystości wód powierzchniowych i wód w głębinach. Zaniechanie działań związanych z poprawą stanu gospodarki wodno-ściekowej może stać się przyczyną wystąpienia awarii, które mogłyby zagrozić zarówno wodom powierzchniowym, jak i podziemnym.

Gospodarka wodna powinna być prowadzona zlewniowo, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Konsekwencją pogorszenia się jakości wód byłaby degradacja obszarów cennych przyrodniczo i utrata szansy aktywizacji turystycznej. Kierowanie wszystkich środków na realizację systemu oczyszczania ścieków (bez równoległego rozwiązywania problemu spływu zanieczyszczeń powierzchniowych, zarówno z terenów rolniczych, jak i miast), spowoduje tylko niewielką poprawę jakości wód powierzchniowych (niewspółmiernie niską do poniesionych nakładów).

W ramach ochrony zasobów wód, kopalin, gleb i powierzchni ziemi, konieczne jest również podjęcie działań zmierzających w kierunku racjonalnego wykorzystywania zasobów. Ponadto, w kwestii ochrony wód i powierzchni ziemi istotna jest także budowa świadomości ekologicznej społeczeństwa. Odstąpienie od realizacji tego priorytetu mogłoby stać się przyczyną nieoszczędnego gospodarowania zasobami, a w konsekwencji ich deficyt.

Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu akustycznego

W przypadku braku realizacji celów zmierzających do ograniczenia emisji pyłów i spalin do atmosfery, m.in. poprzez modernizację kotłowni, czy też rozwój infrastruktury drogowej (skrócenie czasu emisji – usprawnienie warunków ruchu drogowego), może dojść do stopniowego pogorszenia czystości powietrza atmosferycznego. Utrzymanie przestarzałych technologii niewątpliwie spowoduje wzrost energochłonności oraz wzmożoną emisję zanieczyszczeń. Wykorzystywanie węgla niskiej jakości jako głównego źródła energii, brak inwestycji proekologicznych w dziedzinie ciepłownictwa oraz stosowanie alternatywnych źródeł energii na małą skalę. Pozostawienie infrastruktury drogowej w obecnym stanie także wpłynie na pogorszenie czystości powietrza. Emisja z transportu zwiększy

się w wyniku wzrostu liczby pojazdów samochodowych, przy jednoczesnym złym stanie technicznym dróg.

Przyjęte w *Programie* działania związane są przede wszystkim z obniżeniem poziomu hałasu, na którego oddziaływanie narażeni są ludzie. Ustalenia dotyczą m.in. zmniejszenia natężenia hałasu - w zakładach usługowych i produkcyjnych oraz miejscach zamieszkania. W związku z tym brak realizacji zadań z tej dziedziny wpłynie przede wszystkim na zdrowie ludzi. Zaniechanie realizacji pozostałych ustaleń z zakresu ochrony przed hałasem miałoby niekorzystne oddziaływanie na inne elementy środowiska, a w tym na faunę. Dotyczy to głównie zadań mających na celu budowę ekranów akustycznych oraz tworzenie pasów zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg o znacznym natężeniu ruchu, co oprócz skutecznej ochrony przed hałasem jest także barierą dla zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego.

Adaptacja do zmian klimatu

W *Programie* przewidziano również realizację zadań horyzontalnych. Wśród nich planowane są działania z zakresu adaptacji do zmian klimatu. Biorąc pod uwagę spodziewany wzrost tempa zmian klimatu, niezbędne jest podejmowanie działań wyprzedzających w postaci adaptacji do negatywnych skutków tych zmian. Odstąpienie od realizacji tego typu zadań może powodować zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi, straty materialne, zahamowanie rozwoju gospodarczego w wiodącym dla powiatu sektorze, ograniczenie różnorodności biologicznej i wzrost zanieczyszczenia środowiska. Należy zaznaczyć, że poza działaniami proponowanymi wprost w ramach kierunków interwencji dotyczących adaptacji do zmian klimatu, *Program* zawiera propozycje zadań, których realizacja może sprzyjać, poza osiągnięciem celu w ramach danego obszaru interwencji, również celom w zakresie adaptacji do zmian klimatu i przeciwdziałania tym zmianom. W związku z tym warto zaznaczyć, że brak realizacji zadań w zakresie racjonalnego zarządzania zasobami naturalnymi, ograniczania presji na środowisko naturalne, czy podnoszenia poziomu świadomości społecznej, będzie skutkowało osłabieniem skuteczności działań związanych z adaptacją do zmian klimatu.

Monitoring środowiska

Istotnym elementem w ochronie środowiska, przewidzianym w *Programie*, jest również monitoring środowiska. Zaniechanie działań w tym zakresie jest niedopuszczalne, przede wszystkim ze względu na przepisy prawa nakładające na właściwe organy obowiązek prowadzenia działań monitoringowych i kontrolnych. Z punktu widzenia środowiska, odstąpienie od realizacji zadań z zakresu monitoringu, mogłoby doprowadzić do pogorszenia stanu poszczególnych elementów środowiska, przez brak reakcji na występujące w środowisku presje i zagrożenia, wywołujące negatywne zmiany.

Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii

Poważne awarie mogą wystąpić w zakładach, gdzie są produkowane, stosowane lub magazynowane materiały niebezpieczne oraz podczas transportu takich substancji. Brak ewidencji tego rodzaju zakładów oraz niewypełnienie przez nie obowiązków będzie w sposób bezpośredni rzutować na szybkość i skuteczność ewentualnej akcji ratowniczej. Problem ten obejmuje również odpowiednie wyznaczenie i oznakowanie tras służących do przewozu materiałów niebezpiecznych.

Edukacja ekologiczna

Analiza wdrażania edukacji ekologicznej pozwala na stwierdzenie, iż wskutek systematycznego stosowania i urozmaicania form edukacji, skierowanych do różnych grup społeczeństwa rośnie zainteresowanie ochroną środowiska, a tym samym wzrasta świadomość ekologiczna. Istnieje jednak potrzeba ciągłego poszerzania i dostosowywania form edukacji do bieżących potrzeb. W przypadku nie podjęcia działań edukacyjnych, można spodziewać się kontynuacji konsumpcyjnego modelu życia, polegającego na stałym dążeniu do podnoszenia efektywności procesów gospodarczych bez uwzględniania skutków społecznych i przyrodniczych. Takiemu „rozwojowi” towarzyszyć będzie postępująca degradacja środowiska przyrodniczego, prowadząca do trwałych i w wielu przypadkach nieodwracalnych zmian. Nasilona konsumpcja, która wiąże się ze zwiększonym zapotrzebowaniem na surowce i energię oraz nadmierną produkcję odpadów, przyczyni się do marnotrawstwa zasobów przyrody, ludzkiej pracy i wzrostu kosztów produkcji. Będzie też następować stały wzrost zanieczyszczenia środowiska, co z kolei wpłynie na pogorszenie się warunków zdrowotnych społeczeństwa. Jeżeli proces ten byłby kontynuowany, może dojść do zagrożenia katastrofą ekologiczną. Zachodzi więc pilna konieczność inwestowania w świadomość społeczną, zwłaszcza młodego pokolenia. Niezbędne jest ukształtowanie ekologicznej wrażliwości, kreującej nowe wzorce zachowań społecznych, nowe hierarchie i pragnienia, zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Brak realizacji ustaleń *Programu* może doprowadzić do sukcesywnej degradacji środowiska we wszystkich jego elementach. Należy jednak zaznaczyć, że większość zadań ujętych w *Programie* może być realizowana niezależnie od projektowanego dokumentu, ponieważ w dużej mierze wynika z ustaleń dokumentów nadrzędnych.

8. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu

Z punktu widzenia projektowanego dokumentu istotne są ustalenia innych obowiązujących dokumentów, w których ujęto cele bezpośrednio lub pośrednio związane ze środowiskiem. Należy zaznaczyć, że *Program Ochrony Środowiska Powiatu Nidzickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025*, wykazuje zbieżność zapisami następujących dokumentów:

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu EUROPA 2020

Strategia Europa 2020 jest podstawowym dokumentem strategicznym kształtującym politykę Unii Europejskiej do roku 2020. *Strategia Europa 2020* obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- ✓ „rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji”,
- ✓ „rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej”,
- ✓ „rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną”.

W dokumencie określono 5 celów UE, które powinny być osiągnięte w 2020 roku:

- ✓ wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%”,

- ✓ na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii,
- ✓ należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki),
- ✓ liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie,
- ✓ liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln.

Do problemów ochrony środowiska odnosi się cel 3, który obejmuje zmniejszenie emisji CO₂ o 20%, zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii do 20% oraz poprawa efektywności energetycznej o 20%.

Aktualizacja *Programu* jest spójna w zakresie ochrony środowiska z celem 3 *Strategii Europa 2020*, poprzez zapisy celów: „ochrona klimatu z uwzględnieniem gospodarki zasobami energetycznymi” w ramach obszaru interwencji: „ochrona atmosfery” oraz „redukcja emisji dwutlenku siarki, tlenków azotu i pyłów z procesów wytwarzania energii” w ramach obszaru interwencji: „spełnienie wymagań w zakresie jakości powietrza”. W projektowanym dokumencie znajdują się zapisy wprost mówiące o potrzebie inwestowania w odnawialne źródła energii, ograniczaniu energo- i materiałochłonności, ochronie powietrza, gleb, wody i innych zasobów - obszary interwencji ochrona klimatu i jakości powietrza, gospodarowanie wodami, gospodarka wodno- ściekowa, gleby, zasoby geologiczne.

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju jest podstawowym dokumentem określającym rozwój kraju w perspektywie 2020 roku. Celem głównym jest: „wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności”. W *Strategii* wyróżniono 3 obszary strategiczne: „sprawne i efektywne państwo”, „konkurencyjna gospodarka”, „spójność społeczna i terytorialna”. W ramach obszarów strategicznych zaprezentowano cele i kierunki interwencji. Należy zwrócić uwagę, że obszary strategiczne pokrywają się z celami strategicznymi zawartymi w aktualizacji *Programu*, w szczególności w kwestii aspektów konkurencyjności gospodarki, rozwoju kapitału społecznego i jakości życia.

Z punktu widzenia ochrony środowiska, powiązanie aktualizacji *Programu* ze *Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju* przejawia się poprzez ujęcie problematyki bezpieczeństwa energetycznego i środowiska *ŚSRK* (racjonalne gospodarowanie zasobami, poprawa efektywności energetycznej, zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii, poprawa stanu środowiska, adaptacja do zmian klimatu) w następujących kierunkach interwencji *Programu*: „zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery”, „wzrost wykorzystania oze w bilansie energetycznym”, „zmniejszenie zapotrzebowania na energię”, „zrównoważony rozwój energetyczny powiatu”, „Ograniczenie zagrożenia i adaptacja do zmian klimatu”.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Celem głównym PROW 2014 – 2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Program realizuje sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020, a mianowicie:

1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
2. Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
3. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
4. Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.

5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
6. Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

W aktualizacji Programu uwzględniono kierunki interwencji takie jak ograniczenie zagrożenia i adaptacji do zmian klimatu, zmniejszenie zapotrzebowania na energię realizowane w ramach nich zadania mają przede wszystkim wpłynąć na adaptację do zmian klimatu w sektorze rolnictwa, leśnictwa i rybactwa co jest zbieżne z celami wyżej przetoczonego dokumentu. Można więc stwierdzić, że oba dokumenty są ze sobą spójne i realizacja Programu ochrony środowiska wpłynie także na realizacji celi ujętych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 określa strategiczne kierunki rozwoju Polski do roku 2030. Głównym celem dokumentu jest poprawa jakości życia Polaków. Cele strategiczne dokumentu określono w trzech obszarach:

- ✓ konkurencyjności i innowacyjności gospodarki (cel 1: „wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji”, cel 2: „zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym”, cel 3: „poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki”, cel 4: „wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki”, cel 5: „stworzenie Polski Cyfrowej”, cel 6: „rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”, cel 7: „zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska”),
- ✓ równoważenia potencjałów rozwojowych regionów (cel 8: „wzmocnienie mechanizmów terytorialnych, równoważenie rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych”, cel 9: „zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego”,
- ✓ efektywności i sprawności państwa (cel 10: „stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej”, cel 11: „wzrost społecznego kapitału rozwoju”).

Ogólny cel *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju* dotyczy wzrostu jakości życia Polaków, podobny cel zapisano w aktualizacji *Programu* jako cel nadrzędny w regionie.

W *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju* przywiązano dużą wagę do rozwoju konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, podobnie w przypadku aktualizacji *Programu*. Działania dotyczące aspektów ochrony środowiska ujęto w *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju*, przede wszystkim w postaci celu 7: „zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska”. W aktualizacji *Programu* zbliżone zagadnienia ujęto w postaci celu: „poprawa jakości powietrza, ograniczenie gazów cieplarnianych” w ramach obszaru interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza.

W obydwu dokumentach podkreśla się jako element kluczowy, optymalizację systemów transportowych, zwiększenie efektywności, zmniejszenie obciążeń środowiskowych i poprawę bezpieczeństwa użytkowania sieci oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w systemie energetycznym. Cele dotyczące rozwoju transportu, sieci energetycznych i ochrony środowiska zawarte w obydwu dokumentach, są spójne w kontekście aspektów efektywnościowych i optymalizacyjnych.

Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki

Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki (SliEG) dotyczy podnoszenia konkurencyjności i efektywności gospodarki poprzez wzrost innowacyjności, współpracy i zapewnienie dostępu

do wiedzy i kapitału. Cel główny *Strategii* został określony jako: „*wysoce konkurencyjna gospodarka (innowacyjna i efektywna) oparta na wiedzy i współpracy*”. Cel ten będzie realizowany poprzez cztery cele operacyjne:

- ✓ „*dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki*”,
- ✓ „*stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy*”,
- ✓ „*wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców*”,
- ✓ „*wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki*”.

Wszystkie wskazane w *Programie* obszary interwencji wykazują silne powiązanie z w/w celami.

W *SiIEG*, w ramach celu dotyczącego wykorzystania zasobów naturalnych, zwrócono uwagę, m.in. na potrzeby: ograniczania energo- i materiałochłonności gospodarki, promowanie przedsiębiorczości typu „business&biodiversity”, w szczególności na obszarach zagrożonych peryferyjnością, rozwoju zrównoważonej produkcji i konsumpcji, podnoszenia społecznej świadomości i poziomu wiedzy na temat wyzwań zrównoważonego rozwoju i zmian klimatu. Powyższe zagadnienia znalazły odzwierciedlenie w projekcie *Programu*, w ramach m.in. Obszaru interwencji ochrona klimatu i jakości powietrza. W związku z tym można uznać, że oba dokumenty są ze sobą spójne.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL) jest średniookresowym dokumentem strategicznym, którego realizacja ma służyć m.in. wzrostowi zatrudnienia, podniesienia poziomu kompetencji i kwalifikacji, poprawie zdrowia, rozwojowi aktywności zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych i starszych.

Głównym celem *SRKL* jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

W ramach *Strategii* określono pięć celów:

- ✓ „*wzrost zatrudnienia*”,
- ✓ „*wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych*”,
- ✓ „*poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym*”,
- ✓ „*poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej*”,
- ✓ „*podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli*”.

Cele ujęte w *Programie* nie są bezpośrednio powiązane z celami wyżej omawianego dokumentu, jednak poprzez intensywnie prowadzoną edukację we wszystkich 10 obszarach interwencji możliwa będzie też realizacja celi *SRKL*.

Strategia Rozwoju Transportu

Strategia Rozwoju Transportu (SRT) wyznacza najważniejsze kierunki działań oraz ich koordynację w obszarze transportu.

Głównym celem polityki transportowej jest zwiększenie dostępności terytorialnej, poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego przez utworzenie spójnego, zrównoważonego, i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym (lokalnym), europejskim i globalnym. Cel główny ma być realizowany poprzez dwa cele

strategiczne: „stworzenie zintegrowanego systemu transportowego” oraz „stworzenie warunków dla sprawnego funkcjonowania rynków transportowych i rozwoju efektywnych systemów przewozowych” oraz pięć celów szczegółowych:

- ✓ „stworzenie nowoczesnej i spójnej sieci infrastruktury transportowej”,
- ✓ „poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym”,
- ✓ „poprawa bezpieczeństwa użytkowników ruchu oraz przewożonych towarów”,
- ✓ „ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko”,
- ✓ „zbudowanie racjonalnego modelu finansowania inwestycji infrastrukturalnych”.

W dokumencie podkreśla się wagę dostępności terytorialnej i przezwyciężenie barier geograficznych, aby możliwa była interakcja między obywatelami, przedsiębiorcami i regionami. Dostępność transportowa ma także kluczowe znaczenie dla lepszego wykorzystania potencjału gospodarczego regionów. Należy podkreślić, że zapisy *SRT* wskazują jednoznacznie, iż „*rozwój infrastruktury transportowej nie jest celem samym w sobie, lecz jedynie czynnikiem produkcji w całym systemie gospodarczym kraju*”.

W aktualizacji *Programu* uwzględniono zadania związane z budową/ modernizacją i rozbudową dróg. Ponadto ewentualna rozbudowa dróg będzie się wiązała z zachowaniem wysokich walorów środowiska przyrodniczego, a więc budowy nadziemnych, podziemnych przejść dla zwierząt na obszarach cennych przyrodniczo. Należy więc uznać, że *Program*, jest zgodny z przyjętymi w *Strategii* założeniami.

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko (BEiŚ) uszczegóławia zapisy średniookresowej strategii rozwoju kraju w dziedzinie energetyki i środowiska. Celem głównym strategii jest „zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną energetycznie gospodarkę”. Aktualizacja *Programu* nawiązuje do celu głównego BEiŚ poprzez zapisy w każdym z obszarów interwencji. Realizacja zadań w ramach tych obszarów i kierunków interwencji, może wpłynąć między innymi na zachowanie właściwych standardów wód powierzchniowych i podziemnych, powietrza atmosferycznego, gleb, klimatu akustycznego.

Należy więc uznać, że oba dokumenty są ze sobą spójne.

Strategia Sprawne Państwo

Strategia Sprawne Państwo 2020 określa cele i kierunki działań w celu podniesienia sprawności i efektywności działania organów państwa. Celem głównym dokumentu jest „zwiększenie skuteczności i efektywności państwa otwartego na współpracę z obywatelami”. Wśród celów szczegółowych wymieniono: „otwarty rząd”, „zwiększenie sprawności instytucjonalnej państwa”, „skuteczne zarządzanie i koordynacja działań rozwojowych”, „dobre prawo”, „efektywne świadczenie usług publicznych”, „skuteczny wymiar sprawiedliwości i prokuratura”, „zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego”.

Strategia Sprawne Państwo nie dotyczy bezpośrednio zagadnień ujętych w aktualizacji *Programu*, w szczególności w obszarze ochrony środowiska. *Program* nawiązuje pośrednio do celów ujętych w *Strategii Sprawne Państwo* w zakresie porządku publicznego (Obszar interwencji zagrożenia poważnymi awariami).

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego – Rejony Miast, Obszary Wiejskie

Najważniejszym celem *KSRR* jest wykorzystanie specyficznych atutów (tzw. potencjałów rozwojowych), które ma każdy obszar Polski, dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności. *KSRR* wyznacza trzy cele szczegółowe. Dotyczą one:

- ✓ **wzrostu konkurencyjności regionów** (chodzi o rozwijanie potencjałów największych miast i otaczających je gmin oraz tworzenie warunków do korzystania z tego rozwoju przez pozostałe obszary. To w miastach powstaje najwięcej nowych miejsc pracy, innowacyjnych firm, w nich zlokalizowane są szkoły wyższe, instytucje kultury),
- ✓ **niwelowania różnic w rozwoju poszczególnych obszarów kraju** (chodzi szczególnie o obszary wiejskie o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług, miasta, które tracą dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze, np. niektóre były stolice województw, obszary przygraniczne czy te części Polski, które nie mają nowoczesnej sieci drogowej czy kolejowej),
- ✓ **sprawnego zarządzania polityką rozwoju** (m.in. większa rola województw w prowadzeniu polityki rozwoju, nowe narzędzia polityki regionalnej – kontrakty terytorialne, obserwatoria terytorialne, krajowe i regionalne fora terytorialne).

Podejmowanie działań w ramach proponowanych w *Programie* kierunków interwencji ma na celu przede wszystkim osiągnięcie poprawy stanu środowiska w regionie, a przy tym wzrost gospodarczy i zniwelowanie różnic pomiędzy ościennymi powiatami. Należy więc założyć, że analizowany dokument jest zbieżny z założeniami *KSRR*.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020 (SZRW RiR) jest jedną z sektorowych strategii rozwoju. Głównym celem *Strategii* jest „poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju”. Cel strategiczny będzie realizowany poprzez realizację pięciu celów szczegółowych:

- ✓ „wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich”,
- ✓ „poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej”,
- ✓ „bezpieczeństwo żywnościowe”,
- ✓ „wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego”,
- ✓ „ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich”.

Ujęte w aktualizacji *Programu* kierunki interwencji będą przede wszystkim realizowane na obszarach wiejskich na terenie powiatu i będą się wiązały m.in. z budową i modernizacją sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody, sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, promocją wykorzystania odnawialnych źródeł energii, likwidacją lokalnych kotłowni o dużej emisji, poprawą jakości dróg (w ramach obszarów interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenie hałasem, gospodarka wodno - ściekowa). Przyczyni się to w sposób znaczący do realizacji celów strategicznych analizowanego dokumentu.

Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego

Celem nadrzędnym *Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP (SRsBN RP)* jest wzmocnienie efektywności i spójności systemu bezpieczeństwa narodowego. Cel ten będzie realizowany poprzez 5 celów niższego rzędu:

- „kształtowanie stabilnego, międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym i globalnym”,
- „umocnienie zdolności państwa do obrony”,
- „rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego”,
- „zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa”,
- „tworzenie warunków do rozwoju zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego”.

Realizacja ww. celów ma zagwarantować skuteczniejszą realizację interesów narodowych i przyczynić się do „osiągnięcia odpowiedniego pod względem ilościowym i jakościowym potencjału państwa, który umożliwi zachowanie wpływu na rzeczywistość międzynarodową i przebieg procesów wewnętrznych oraz stymulację pozytywnych tendencji ewolucyjnych w kraju i poza nim, zwłaszcza w wymiarze regionalnym”.

Szczegółowe zapisy *SRSBN RP* wskazują na zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez współpracę z UE i NATO oraz rozwój potencjału *BiR* na potrzeby militarne. Aktualizacja *Programu* podejmuje natomiast problemy bezpieczeństwa publicznego, zdrowotnego i energetycznego.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013

NSRO dla Polski zostały opracowane zgodnie z wymogami Rozporządzenia Rady nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. Dokument ten prezentuje strategię rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i określa cele zmierzające do osiągnięcia spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej z krajami UE. Ponadto wyznacza kierunki wykorzystania funduszy unijnych w okresie programowania 2007-2013 w ramach funduszy europejskich: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i Funduszu Spójności (FS).

NSRO tworzy każde państwo członkowskie UE, uwzględniając priorytety polityki spójności UE zawarte w Strategicznych Wytycznych Wspólnoty dla spójności na lata 2007-2013.

Strategicznym celem *NSRO* dla Polski jest „tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej, przestrzennej”. Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, którymi są:

- ✓ poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
- ✓ poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
- ✓ budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
- ✓ podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
- ✓ wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
- ✓ wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Cele *NSRO* są osiągnąć, m.in. poprzez realizację projektów współfinansowanych z następujących programów:

- ✓ Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ),
- ✓ Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG),

- ✓ Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL),
- ✓ Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW),
- ✓ Program Operacyjny Pomoc Techniczna (PO PT),
- ✓ Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej (PO EWT),
- ✓ 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO).

Spośród wymienionych programów operacyjnych największe możliwości współfinansowania zadań z zakresu ochrony środowiska stwarza PO LiŚ (m.in. w ramach priorytetów: gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi, zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska, ochrona przyrody i kształtowanie postaw proekologicznych, transport przyjazny środowisku, infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii) oraz Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2007-2013, dofinansowujący przedsięwzięcia z zakresu m.in.: gospodarki wodno-ściekowej, ochrony powierzchni ziemi, ochrony powietrza i energetyki, ochrony przyrody, zapobiegania zagrożeniom środowiska, doskonalenia systemów zarządzania i monitoringu środowiska etc.. Ponieważ każdy z tych programów określa szczegółowo warunki i specyfikę przedsięwzięć, jakie może dofinansować – konieczne jest uwzględnienie tych uwarunkowań w planowaniu celów i zadań, jakie mają być realizowane w ramach *Programu*. Pozwoli to na współfinansowanie zadań zaplanowanych do realizacji w ramach *Programu* ze środków UE.

Należy podkreślić, że z uwagi na nową perspektywę finansową 2014-2020 i rozszerzone w porównaniu do poprzedniej perspektywy priorytety oraz możliwości finansowania, bezcelowe jest porównywanie obecnie założonych w *Programie* obszarów interwencji z już nieaktualną perspektywą.

Ujęte w *Programie* zadani jak i te które zostaną zaplanowane w przyszłości posłużą nie tylko dobru mieszkańców, ale i poprawie lokalnego środowiska. Zakłada się, że większość zaplanowanych do realizacji zadań będzie realizowana z udziałem środków UE.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK 2030) jest dokumentem określającym zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju do roku 2030. Do celów KPZK 2030 zaliczono:

- ✓ „podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności”,
- ✓ „poprawę spójności wewnętrznej i terytorialnej, równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów”,
- ✓ „poprawę dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej”,
- ✓ „kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski”,
- ✓ „zwiększenie odporności przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa”,

- ✓ „przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego”.

Aktualizacja *Programu* wykazuje powiązanie ze wszystkimi celami KPZK 2030 w szczególności z obszarami interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenie hałasem, gospodarowanie wodami, gospodarka wodno – ściekowa, zasoby geologiczne, gleby, zasoby przyrodnicze.

Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016

Podstawą prawną do opracowania dokumentu jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska*. Polska, będąc członkiem Unii Europejskiej od 1 maja 2004 roku, jest zobligowana do implementacji prawodawstwa unijnego do polskiego systemu prawnego. Powoduje to wiele trudnych do wypełnienia zobowiązań między innymi z zakresu ochrony środowiska.

Polityka Ekologiczna Państwa wyznacza siedem głównych działań systemowych z następującymi celami średniookresowymi do 2016 roku:

- ✓ **uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych** - „...Projekty dokumentów strategicznych wszystkich sektorów gospodarki będą, zgodnie z obowiązującym w tym zakresie prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko i wyniki tej oceny będą uwzględniane w ostatecznych wersjach tych dokumentów”,
- ✓ **aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska** – „... Uruchomienie takich mechanizmów prawnych, ekonomicznych i edukacyjnych, które prowadziłyby do rozwoju proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego”,
- ✓ **zarządzanie środowiskiem** – „Celem podstawowym jest jak najszersze przystępowanie do systemu EMAS, rozpowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa o tym systemie i tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji będących w systemie”,
- ✓ **udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska –** „Głównym celem jest podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, zgodnie z zasadą - myśl globalnie, działaj lokalnie”,
- ✓ **rozwój badań i postęp** – „Głównym celem jest zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu ekoinnowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska oraz doprowadzenie do zadowalającego stanu systemu monitoringu środowiska”,
- ✓ **odpowiedzialność za szkody w środowisku** – „Celem polityki ekologicznej jest stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody. W przypadku wystąpienia szkody w środowisku koszty naprawy muszą w pełni ponieść jej sprawcy”,
- ✓ **aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym** – „...Konieczne przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego na obszarze całego kraju, w szczególności dotyczy to miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji.

W *Polityce Ekologicznej Państwa* dużo uwagi poświęcono ochronie przyrody. Celem działań powinno być zachowanie różnorodności biologicznej przyrody z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju.

Główne działania z perspektywą do 2016, to przede wszystkim:

- ✓ dokończenie inwentaryzacji i waloryzacji różnorodności Polski, szczególnie na obszarach, na których planowane są inwestycje infrastrukturalne przewidziane do współfinansowania min. ze środków POIiŚ 2007-2013 (Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko),

- ✓ egzekwowanie wymogów ochrony środowiska w miejscowych planach przestrzennego zagospodarowania oraz rygorystyczne przestrzeganie zasad ochrony środowiska,
- ✓ wypracowanie skutecznych metod ochrony cennych przyrodniczo zadrzewień przydrożnych oraz zieleni miejskiej,
- ✓ kontynuacja tworzenia krajowej sieci obszarów chronionych,
- ✓ współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz prowadzenie akcji edukacyjnych wśród społeczeństwa.

Ważnym elementem *Polityki Ekologicznej Państwa* jest ochrona lasów i ich zrównoważony rozwój. Celem działań powinno być kontynuowanie racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, poprzez kształtowanie odpowiedniej struktury gatunkowej i wiekowej lasów z zachowaniem bogactwa biologicznego.

Podstawowe działania z perspektywą do 2016 roku, to m.in.:

- ✓ realizacja przez Lasy Państwowe *Krajowego programu zwiększenia lesistości*,
- ✓ dostosowanie gospodarki leśnej do wymogów wynikających z ochrony sieci obszarów Natura 2000,
- ✓ dostosowanie składu gatunkowego lasów do siedlisk i zwiększenie różnorodności genetycznej i gatunkowej biocenoz leśnych,
- ✓ rozbudowa funkcji leśnych banków genów oraz wprowadzenie alternatywnego systemu certyfikacji lasów.

Obecny stan gospodarki wodnej w Polsce wymaga gruntownej reformy. *Polityka Ekologiczna Państwa* wskazuje główny cel działań – uchronienie gospodarki narodowej od deficytów wody, zabezpieczenie rejonów kraju przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej.

Podstawowe działania z perspektywą do 2016 roku, to:

- ✓ przyjęcie do realizacji *Narodowej Strategii Gospodarowania Wodami do roku 2030 (z uwzględnieniem etapu 2015 r.)*, która wskazywałaby m.in. na:
  - stopniowe wprowadzenie odpłatności przez użytkowników wód za korzystanie z zasobów wodnych, z uwzględnieniem oddziaływania na środowisko,
  - pełne dostosowanie prawa polskiego do prawa UE,
  - przygotowanie oceny ryzyka powodziowego, która wskazywała będzie obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, dla których należało będzie do 2013 r. opracować mapy zagrożenia i mapy ryzyka powodziowego,
  - rozwój tzw. małej retencji wody przy wsparciu finansowym z programów UE,
  - realizacja projektów z środków Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” (priorytet III), mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki kraju oraz ochrony przed powodzią,
  - modernizacja systemów melioracyjnych przez zaopatrzenie ich w urządzenia piętrzące wodę, umożliwiające sterowanie odpływem,
  - dokończenie systemu monitorowania terenów osuwiskowych,
  - rozpoczęcie realizacji ochrony głównych zbiorników wód podziemnych.

Głównym celem ochrony powierzchni ziemi w Polsce będzie rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych oraz zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych.

Podstawowe działania z perspektywą do 2016 roku, to m.in.:

- ✓ opracowanie krajowej strategii ochrony gleb, w tym walki z ich zakwaszeniem,
- ✓ promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego,
- ✓ waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji zdrowej żywności oraz promocja takiej żywności.

Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje główny cel działań związanych z prawidłowym gospodarowaniem zasobami geologicznymi. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi powinno prowadzić do ochrony zasobów kopalin i wykorzystania środowiska geologicznego dla celów produkcyjnych.

Podstawowe działania do 2012 (z perspektywą do 2016) roku, to m.in.:

- ✓ ułatwienia dla przedsiębiorstw prowadzących prace poszukiwawczo-rozpoznawcze przez uchwalenie nowego prawa geologicznego i górniczego,
- ✓ ułatwienia w dostępie do map i danych geologicznych,
- ✓ tworzenie stanowisk dokumentacyjnych i geoparków w celu prawnej ochrony dziedzictwa geologicznego Polski oraz inwentaryzacja stanowisk geologicznych i utworzenie ich centralnego rejestru,
- ✓ zakończenie prac nad systemem osłony przeciwsuwiskowej SOPO i utworzenie centralnego rejestru osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi,
- ✓ prowadzenie polityki koncesyjnej mającej na celu zwiększenie udokumentowania złóż surowców energetycznych z jednoczesnym promowaniem nowych technologii pozyskiwania energii ze złóż, zwłaszcza węgla, w celu minimalizowania negatywnego wpływu na środowisko dotychczasowego sposobu eksploatacji.

Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje na zagrożenia oraz określa cele i działania mające na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, zdrowia ludzkiego, czy też bezpieczeństwa ekologicznego. Jednym z podstawowych celów w obszarze zdrowia środowiskowego jest dalsza poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców w wyniku wspólnych działań sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia oraz skuteczny nadzór nad wszystkimi w kraju instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami awarii przemysłowych powodujących zanieczyszczenie środowiska.

Podstawowe działania z perspektywą do 2016 roku, to m.in.:

- ✓ zbierania i udostępniania informacji na temat zagrożeń dla zdrowia społeczeństwa,
- ✓ opracowania zasad analizy ryzyka zdrowotnego dla procedur związanych z dopuszczaniem inwestycji do realizacji,
- ✓ poprawy funkcjonowania państwowego monitoringu środowiska i monitoringu sanitarnego przez poprawę technicznego wyposażenia służb kontrolnych w nowoczesny sprzęt oraz sieci alarmowe,
- ✓ wspólnych działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Inspekcji Środowiska w celu poprawy jakości wody pitnej,

- ✓ doposażenie straży pożarnej w sprzęt do ratownictwa chemiczno-ekologicznego oraz sporządzanie wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia awarii.

Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje główny cel działań związanych z poprawą jakości powietrza jako:

- ✓ spełnienie przez Polskę zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz z następujących dyrektyw unijnych:
  - **dyrektywa LCP** - emisja z dużych źródeł energii, o mocy powyżej 50 MWc, już w 2008 r. nie powinna być wyższa niż 454 tys. ton dla SO₂ i 254 tys. ton dla NO_x, w 2010 r. dla SO₂ - 426 tys., dla NO_x - 251 tys. ton, a w roku 2012 dla SO₂ - 358 tys. ton, dla NO_x - 239 tys. ton,
  - **dyrektywa CAFE** - dotyczące pyłu drobnego o granulacji 10 mikrometrów (PM₁₀) oraz 2,5 mikrometra (PM_{2,5});
- ✓ całkowitą likwidację emisji substancji niszczących warstwę ozonową przez wycofanie ich z obrotu i stosowania na terytorium Polski.

Powyższe cele będą realizowane m.in. poprzez następujące działania:

- ✓ dalsza redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii,
- ✓ możliwie szybkie uchwalenie nowej polityki energetycznej Polski do 2030 r.,
- ✓ modernizacja systemu energetycznego,
- ✓ gazyfikacja węgla (w tym gazyfikacja podziemna),
- ✓ opracowanie i wdrożenie przez właściwych marszałków województw programów naprawczych w 161 strefach miejskich, w których notuje się przekroczenia standardów dla pyłu drobnego PM₁₀ i PM_{2,5} zawartych w Dyrektywie CAFE.

Głównym celem opisanym w *Polityce Ekologicznej Państwa* w zakresie ochrony zasobów wodnych jest utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód, w tym również zachowanie i przywracanie ciągłości ekologicznej cieków. Do końca 2015 roku Polska powinna osiągnąć 75% redukcję całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych, kończąc program budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych dla wszystkich aglomeracji powyżej 2 000 RLM.

Podstawowe działania z perspektywą do 2016 roku, to m.in.:

- ✓ budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów dla wszystkich aglomeracji powyżej 15 000 RLM oraz rozbudowa dla nich sieci kanalizacyjnych,
- ✓ uruchomienie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy w Polsce oraz w programie wodno-środowiskowym kraju,
- ✓ realizacja programów działań na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego,
- ✓ wyposażenie zakładów sektora rolno-spożywczego w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków,
- ✓ wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe,
- ✓ ustanowienie obszarów ochronnych dla głównych zbiorników wód podziemnych oraz stref ochrony ujęć wód podziemnych,

- ✓ wdrożenie do praktyki najbardziej skutecznych i ekonomicznie opłacalnych metod odzysku osadów ściekowych z dużych oczyszczalni ścieków.

Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje jednoznacznie na zły stan gospodarki odpadami, zwłaszcza odpadami komunalnymi.

Głównymi celami działań na najbliższe lata powinno być:

- ✓ zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska,
- ✓ zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja,
- ✓ eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów,
- ✓ organizacja systemu preselekcji sortowania i odzysku odpadów komunalnych, tak aby na składowiska nie trafiało ich więcej niż 50% w stosunku do odpadów wytworzonych w gospodarstwach domowych.

Powyższe cele będą realizowane m.in. poprzez następujące działania:

- ✓ reforma obecnego systemu zbierania i odzysku odpadów komunalnych w gminach, dająca władzom samorządowym znacznie większe uprawnienia w zarządzaniu i kontrolowaniu systemu,
- ✓ zwiększenie stawek opłat za składowanie odpadów zmieszanych biodegradowalnych oraz odpadów, które można poddać procesom odzysku,
- ✓ wprowadzenie rozwiązań poprawiających skuteczność systemu recyklingu wyeksploatowanych pojazdów,
- ✓ realizacja projektów dotyczących redukcji ilości składowanych odpadów komunalnych i zwiększenia udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi i unieszkodliwieniu,
- ✓ intensyfikacja edukacji ekologicznej promującej minimalizację powstawania odpadów (np. opakowań, toreb foliowych) i ich preselekcję w gospodarstwach domowych,
- ✓ dokończenie akcji likwidacji mogiłników, zawierających przeterminowane środki ochrony roślin i inne odpady niebezpieczne oraz akcji eliminacji PCB z transformatorów i kondensatorów.

Ochrona przed nadmiernym hałasem oraz przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych, to jeden z priorytetów *Polityki Ekologicznej Państwa*. Jako główny cel działań wskazuje się dokonanie wiarygodnej oceny narażania społeczeństwa na ponadnormatywny hałas oraz na nadmierne oddziaływanie pól elektromagnetycznych wraz z podjęciem kroków do zmniejszenia tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe.

Wśród działań wymienia się:

- ✓ sporządzenie map akustycznych dla miast powyżej 100 tys. mieszkańców oraz dla dróg krajowych i lotnisk,
- ✓ opracowanie procedur zapewniających bezpieczną lokalizację źródeł pól elektromagnetycznych.

Polityka Ekologiczna Państwa odnosi się również do substancji chemicznych w środowisku i jako główny cel wskazuje stworzenie efektywnego systemu nadzoru nad substancjami chemicznymi dopuszczonymi na rynek, zgodnego z zasadami Rozporządzenia REACH.

Cele ujęte w *Programie Ochrony* są zbieżne z wyżej przytoczonymi założeniami *Polityki Ekologicznej Państwa*. Przy formułowaniu celów *Programu* kierowano się zapisami ujętymi w wyżej opisanym dokumencie.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami

Celem nadrzędnym *Krajowego Planu Gospodarki Odpadami* jest dojście do systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju, w którym w pełni realizowane są zasady gospodarki odpadami:

- ✓ zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzania odpadów oraz ograniczenie ich właściwości niebezpiecznych;
- ✓ wykorzystanie właściwości materiałowych i energetycznych odpadów;
- ✓ w przypadku, gdy odpadów nie można poddać procesom odzysku ich unieszkodliwianie, przy czym składowanie jest traktowane jako najmniej pożądany sposób postępowania z odpadami.

Realizacja założonego celu ma się przyczynić do ograniczenia zmian klimatu powodowanych gospodarką odpadami, poprzez minimalizację emisji gazów cieplarnianych z technologii zagospodarowania odpadów, a także do zwiększenia udziału w bilansie energetycznym kraju energii ze źródeł odnawialnych, poprzez zastępowanie spalania paliw kopalnych spalaniem odpadów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami w nawiązaniu do *Polityki Ekologicznej Państwa* zakłada następujące cele główne w zakresie gospodarki odpadami:

- ✓ utrzymanie tendencji oddzielania wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego PKB,
- ✓ zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymogami ochrony środowiska;
- ✓ zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów,
- ✓ wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów,
- ✓ utworzenie i uruchomienie bazy danych o produktach, opakowaniach i gospodarce odpadami (BDO).

W *Programie Ochrony Środowiska* ustalono obszar interwencji – gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, z uwagi jednak na zmiany przepisów w tym zakresie, tj. zgodnie z nowelizacją *ustawy o odpadach* (Dz. U. 2016, poz. 1987, ze zm.) oraz *ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* (Dz. U. 2017, poz. 1289) tworzone będą jedynie plany gospodarki odpadami na szczeblu wojewódzkim. W związku z powyższym przyjęto cele ustalone w PGN Województwa Warmińsko – Mazurskiego 2016-2022.

Krajowy plan działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych

W przyjętej w dokumencie prognozie dla scenariusza dodatkowej efektywności energetycznej założono realizację podstawowych kierunków polityki energetycznej Polski, uwzględniających wymagania Unii Europejskiej, takie jak:

- ✓ poprawę efektywności energetycznej;
- ✓ wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii;

- ✓ dywersyfikację struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej,
- ✓ rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw;
- ✓ rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii;
- ✓ ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.

W zakresie efektywności energetycznej uwzględniono następujące, istotne dla prognozy, cele polityki energetycznej:

- ✓ dążenie do utrzymania energoenergetycznego wzrostu gospodarczego, tj. rozwoju gospodarki następującego bez wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną;
- ✓ konsekwentne zmniejszanie energochłonności polskiej gospodarki do poziomu UE-15.

Przewidziano zastosowanie oraz oceniono wpływ na zapotrzebowanie na energię istniejących rezerw efektywności wynikających z reformy rynkowej gospodarki oraz dodatkowych instrumentów zwiększania efektywności energetycznej, m. in.:

- ✓ rozszerzenia stosowania audytów energetycznych;
- ✓ wprowadzenia systemów zarządzania energią w przemyśle;
- ✓ wprowadzenia zrównoważonego zarządzania ruchem i infrastrukturą w transporcie;
- ✓ wprowadzenia standardów efektywności energetycznej dla budynków i urządzeń powszechnego użytku;
- ✓ intensyfikacji wymiany oświetlenia na energooszczędne;
- ✓ wprowadzenia systemu białych certyfikatów.

Należy zauważyć, że ujęty w *Programie ochrony środowiska* kierunek interwencji „wzrost wykorzystania OZE w bilansie energetycznym” będzie realizował celu wyżej omawianego dokumentu. Tym samym oba dokumenty są ze sobą zbieżne.

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych V – aktualizacja 2017

Podstawowym instrumentem wdrażania postanowień dyrektywy 91/271/EWG jest *Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych*. Celem tego dokumentu jest, ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków, a co za tym idzie ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. Powyższy cel ma być osiągnięty przez realizację ujętych w nim inwestycji. *KPOŚK* jest dokumentem strategicznym, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji miejskich i wiejskich, o RLM większej od 2 000, w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków. Program ma za zadanie koordynowanie działań gmin i przedsiębiorstw wodno-kanalizacyjnych w realizacji infrastruktury sanitarnej na ich terenach.

Obowiązek aktualizacji *KPOŚK* wynika z art. 43 ust. 4c Prawa wodnego, zgodnie z którym kolejne aktualizacje Programu są dokonywane co najmniej raz na 4 lata. Najważniejszą przesłanką do przeprowadzenia obecnej aktualizacji (2017) jest konieczności pilnego opracowania dokumentu, który umożliwi samorządom - które nie zdążyły zweryfikować obszarów swoich aglomeracji w ustawowym terminie do końca 2014 r., na ubieganie się o środki w ramach programów pomocowych realizowanych przez instytucje finansujące. Prawidłowe ustanawianie przebiegu granic aglomeracji, w tym wielkości RLM aglomeracji, ma kluczowy wpływ na właściwe ich wyposażenie w kanalizację i oczyszczalnie ścieków, a przez to zapewnienie spełnienia wymagań dyrektywy 91/271/EWG.

Zgodnie z ustaleniami i przyjętą metodyką opracowania AKPOŚK 2017, aglomeracje zostały podzielone na 3 priorytety:

Priorytet I Aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia zobowiązań akcesyjnych. Są to aglomeracje powyżej 100 000 RLM, które spełniają co najmniej 2 warunki zgodności z dyrektywą a po zrealizowaniu planowanych inwestycji, uzyskają lub utrzymają pełną zgodność z dyrektywą 91/271/EWG.

Priorytet II Aglomeracje, które do dnia 31 września 2016 r. spełniły warunki dyrektywy 91/271/EWG dotyczące jakości i wydajności oczyszczalni oraz zagwarantowały wyposażenie w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie:

- 95% - aglomeracje o RLM < 100 000,
- 98% - aglomeracje o RLM ≥ 100 000.

Planują jednak dalsze prace zmierzające do utrzymania oraz poprawy jakości i stanu środowiska.

Priorytet III Aglomeracje, które przez realizację planowanych działań inwestycyjnych - po dniu 31 grudnia 2021 r., spełnią warunki dyrektywy 91/271/EWG dotyczące jakości i wydajności oczyszczalni oraz zagwarantują wyposażenie w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie:

- 95% - aglomeracje o RLM < 100 000,
- 98% - aglomeracje o RLM ≥ 100 000.

Ponadto aglomeracje muszą spełniać następujące wymagania:

Wydajności oczyszczalni – dostosowanej do usuwania 100 % ładunku zanieczyszczeń powstających w aglomeracji,

Standardów oczyszczania ścieków przez oczyszczalnie - zastosowanie odpowiednich technologii oczyszczania ścieków gwarantujących osiągnięcie wymaganych standardów oczyszczania ścieków, w tym podwyższone usuwaniem biogenów w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM,

Wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych – umożliwiającej spełnienie blisko 100 % poziomu obsługi.

W *Programie* uwzględniono kierunek działania związany z budowa/ rozbudową i modernizacją oczyszczalni ścieków w ramach obszaru interwencji gospodarka wodno ściekowa. Co jest zgodne z celami wyżej omawianego dokumentu.

Ponadto w ramach *Programu* uwzględniono także zadania związane z budowa kanalizacji zarówno sanitarnej jak i deszczowej.

Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009-2032

Głównym celem dokumentu jest eliminacja pokryć dachowych zawierających eternit. W Programie ochrony środowiska wskazano obszar interwencji związanych z gospodarką odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów którego zadania będą realizować przede wszystkim cele Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2016-2022 w tym także w zakresie eliminacji odpadów azbestowych.

Narodowa Strategia Gospodarowania Wodami 2030

Głównym celem dokumentu jest kształtowanie rozwiązań prawnych, organizacyjnych, finansowych i technicznych w gospodarowaniu wodami umożliwiających trwałą i zrównoważoną społeczna – gospodarczy rozwój kraju, z uwzględnieniem przewidywanych zmian klimatycznych. Będzie on realizowany przez następujące cele strategiczne:

- ✓ osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód i związanych z nimi ekosystemów;

- ✓ zaspokojenie potrzeb ludności w zakresie zaopatrzenia w wodę do picia i dla celów sanitarnych;
- ✓ zaspokojenie społeczne i ekonomicznie uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki;
- ✓ podniesienie skutków ochrony ludności i gospodarki w sytuacjach kryzysowych.

Cel ujęty w *Programie* przewiduje, m.in. rozbudowę i budowę wodociągów oraz racjonalne zagospodarowanie zasobami wód powierzchniowych i podziemnych (w ramach celu operacyjnego gospodarka wodno – ściekowa oraz gospodarowanie wodami). Wpisują się zatem w cele analizowanego dokumentu.

Polityka Wodna Państwa do roku 2030

Uwzględniając aktualną politykę Rządu RP dotyczącą opracowywania dokumentów planistycznych, na wniosek KZGW, decyzją MŚ zmieniono nazwę projektu dokumentu z *Narodowej Strategii Gospodarki Wodnej 2030 (z uwzględnieniem etapu 2016)* na *Politykę wodną państwa do roku 2030 (z uwzględnieniem etapu 2016)*.

Jako cel nadrzędny projekt wskazuje „zapewnienie powszechnego dostępu ludności do czystej wody oraz istotne ograniczenie zagrożeń wywoływanych przez powódzie i susze w połączeniu z utrzymaniem dobrego stanu wód i związanych z nimi ekosystemów, przy zaspokojeniu uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki, poprawie spójności terytorialnej i dążeniu do wyrównania dysproporcji regionalnych”.

Cele strategiczne dla osiągnięcia nadrzędnego celu są następujące:

- ✓ osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód oraz związanych z nimi ekosystemów;
- ✓ zaspokojenie potrzeb ludności w zakresie zaopatrzenia w wodę;
- ✓ zaspokojenie społecznie i ekonomicznie uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki;
- ✓ ograniczenie wystąpienia negatywnych skutków powodzi i susz oraz zapobieganie zwiększeniu ryzyka wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych, jak i ograniczenie wystąpienia ich negatywnych skutków;
- ✓ reforma systemu zarządzania i finansowania gospodarki wodnej.

Cele strategiczne uwzględniają konieczność adaptacji do zmian klimatu, wzrastające ryzyko występowania katastrof naturalnych, możliwości tkwiące w polityce oszczędzania wody oraz ewentualne zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym.

Projekt *PWP 2030* jest dokumentem nadrzędnym w stosunku do pozostałych dokumentów związanych z gospodarką wodną opracowywanych w kraju. Tworzy generalne ramy i wyznacza kierunki gospodarowania wodami w długim horyzoncie czasowym, które adresowane są nie tylko do sektora wodnego, ale również do innych sektorów: przemysłu, energetyki, żeglugi, rolnictwa, leśnictwa czy gospodarki komunalnej.

Projekt wskazuje na konieczność podniesienia rangi gospodarki wodnej w kontekście gospodarki narodowej, co umożliwi sprawne wdrożenie dyrektyw unijnych oraz skuteczne zrealizowanie celów, przed którymi stoi gospodarka wodna. W tym celu niezbędna jest reforma obecnego systemu gospodarki wodnej.

Podstawowym założeniem reformy jest pełna realizacja zlewniowej polityki gospodarowania wodami, zgodnie z wymogami i standardami Unii Europejskiej, spełniającej kryteria funkcjonalności i bezpieczeństwa oraz zrównoważonego rozwoju.

Zakres planu wdrożenia *PWP* obejmuje:

- ✓ działania wynikające z wdrożenia dyrektyw UE zgodnie z terminami wymaganymi prawem,
- ✓ działania związane z wdrożeniem reformy gospodarki wodnej według ustalonego harmonogramu jako narzędzia realizacji celów *PWP*,
- ✓ inne działania priorytetowe do roku 2016:
  - działania sektorowe, które obniżą poziom negatywnego oddziaływania infrastruktury w tych sektorach na stan zasobów wodnych, a także umożliwią realizację zadań mających istotny wpływ na poprawę stanu zasobów wodnych,
  - zadania inwestycyjne gospodarki wodnej, szczególnie w zakresie ochrony przed powodzią i suszą, z uwzględnieniem nowej polityki wodnej określonej w *PWP*, zadania inwestycyjne, które złagodzą lub wyeliminują negatywne skutki już podjętych działań w odniesieniu do zasobów przyrodniczych.

Wybór i wdrożenie struktury organizacyjnej dla utrzymania wód i zarządzania majątkiem Skarbu Państwa muszą być ściśle powiązane z wyprzedzającym lub równoczesnym wdrożeniem autonomicznego zarządzania zasobami w układzie zlewniowym przez rządową administrację wodną, wyposażoną w skuteczne instrumenty i narzędzia wykonawcze. Do końca 2016 r. będzie trwać weryfikacja zasad funkcjonowania zreformowanego systemu gospodarowania wodami.

Jako jeden z celów *Programu Ochrony Środowiska*, jest ochrona przed deficytem wód powierzchniowych i podziemnych, ochrona przeciwpowodziowa, ochrona zasobów wód podziemnych, właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi, poprawa jakości wód. Realizowany on będzie m.in. poprzez: modernizację systemu poboru i uzdatniania wody, budowę nowych i modernizację już istniejących sieci wodociągowych i kanalizacyjnych oraz stosowanie zakazów zabudowy na terenach zalewowych. Nie bez znaczenia jest też przestrzeganie zasad poboru wód podziemnych zgodnie z zasobami dyspozycyjnymi, czy minimalizacja strat wody na przesyle wody wodociągowej. Ustalenia *Programu* są więc zbieżne z *Polityką wodną państwa*.

Dyrektywa CAFE

Dyrektywa weszła w życie w 2008 roku i wprowadziła nowe parametry jakości powietrza, m.in.: wprowadzono pojęcia:

- ✓ standardów jakości powietrza dla pyłu respirabilnego PM- 2,5;
- ✓ wartość docelowa – jako poziom substancji w powietrzu ustalony w celu unikania, zapobiegania, lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na środowisko i zdrowie ludzi;
- ✓ cel długoterminowy – jako poziom substancji w powietrzu który należy osiągnąć w dłuższej perspektywie czasowej – z wyjątkiem przypadków, gdy nie można tego osiągnąć przy wykorzystaniu proporcjonalnych środków;
- ✓ dopuszczono odliczenie udziału zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł naturalnych (np. wybuchy wulkanów, pożary nieużytków, gwałtowne wichury, areozole morskie itp.);
- ✓ wskaźnik średniego narażenia – jako średni poziom substancji w powietrzu na obszarach tła miejskiego na obszarze kraju;
- ✓ krajowy cel redukcji narażenia – jako procentowe obniżenie wskaźnika średniego narażenia ludności 6 państwa na działania ustalone dla roku odniesienia w celu ograniczenia oddziaływania na zdrowie ludzi.

Spowodowało to konieczność zmian w prawie oraz:

- ✓ opracowano strategię monitoringu PM2,5,
- ✓ opracowano prognozę zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 i PM2,5,

- ✓ zaprojektowano i wdrożono sieć pomiarową do pomiarów pyłu PM_{2,5},
- ✓ wykonano pierwszą ocenę jakości powietrza pyłem PM_{2,5},
- ✓ obliczono wskaźnik średniego narażenia dla roku 2010,
- ✓ przeprowadzano badania terenowe interkalibracyjne pomiarów pyłu PM₁₀ i PM_{2,5},
- ✓ utworzono referencyjne laboratorium monitoringu powietrza zlokalizowane w Krakowie.

Należy podkreślić, że zawarte w *Programie* kierunki interwencji w zakresie zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery, wzrost wykorzystania OZE w bilansie energetycznym, zmniejszenie zapotrzebowania na energię, wpisują się w założenia dyrektywy.

Polityka Klimatyczna Polski

Głównym celem polityki klimatycznej jest: „*włączenie się Polski do wysiłków społeczności międzynarodowej na rzecz ochrony klimatu globalnego poprzez wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza w zakresie poprawy wykorzystania energii, zwiększenia zasobów leśnych i glebowych kraju, racjonalizacji wykorzystania surowców i produktów przemysłu oraz racjonalizacji zagospodarowania odpadów, w sposób zapewniający osiągnięcie maksymalnych, długoterminowych korzyści gospodarczych, społecznych i politycznych*” (Ministerstwo Środowiska, 2003). Cel główny realizowany będzie za pomocą celów i działań krótko-, średnio- i długookresowych.

Do krótkookresowych celów polityki należą między innymi:

- ✓ redukcja gazów cieplarnianych poprzez działania w zakresie energetyki,
- ✓ realizacja postanowień Konwencji Klimatycznej i Protokołu z Kioto,
- ✓ integracja polityki klimatycznej z innymi politykami państwa,
- ✓ opracowanie krajowego programu redukcji emisji gazów cieplarnianych,
- ✓ poprawa systemu informacji i edukacji społeczeństwa w zakresie ochrony klimatu.

Cele i działania średnio- i długookresowe obejmują między innymi:

- ✓ zintegrowanie polskiej polityki ochrony klimatu z polityką Unii Europejskiej,
- ✓ promowanie zrównoważonych form rolnictwa,
- ✓ promocję i rozwój oraz wzrost wykorzystania nowych i odnawialnych źródeł energii.

Polityka Klimatyczna Polski pozwoli na wywiązanie się ze zobowiązań wynikających z Konwencji. Wymaganą 6% redukcję emisji gazów cieplarnianych w stosunku do roku bazowego 1988 Polska może osiągnąć bez poniesienia dodatkowych kosztów. Możliwe jest jednak osiągnięcie, aż 40% redukcji do 2020 roku. W tym wypadku niezbędne jest jednak prowadzenie polityki energetycznej, przemysłowej i leśnej, a także zwiększenie zastosowania odnawialnych źródeł energii.

W *Programie* uwzględniono obszary interwencji związane z ochroną klimatu i jakości powietrza. Podjęte w ramach nich zadania inwestycyjne mają bezpośrednio wpłynąć na poprawę tego komponentu środowiska, co jest zbieżne z założeniami analizowanego dokumentu.

Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej (projekt)

Podstawą przygotowania *NPRGN* była konieczność stworzenia ram dla budowy w dłuższej perspektywie optymalnego modelu nowoczesnej materiało- i energooszczędnej gospodarki zorientowanej na innowacyjność i zdolnej do konkurencji na europejskim i globalnym rynku. Istotą *NPRGN* jest pobudzenie zmian skutkujących transformacją polskiej gospodarki w kierunku niskoemisyjnym przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju. Do *NPRGN* włączone zostały

tylko te rozwiązania, które prowadząc do obniżenia emisyjności, będą jednocześnie wspierać rozwój gospodarczy i wzrost jakości życia społeczeństwa.

Celem głównym *NPRGN* jest rozwój gospodarki niskoemisyjnej przy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju kraju. Celami szczegółowymi *NPRGN* są:

- ✓ niskoemisyjne wytwarzanie energii,
- ✓ poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami, w tym odpadami,
- ✓ rozwój zrównoważonej produkcji – obejmujący przemysł, budownictwo i rolnictwo,
- ✓ transformacja niskoemisyjna w dystrybucji i mobilności,
- ✓ promocja wzorców zrównoważonej konsumpcji.

W *Programie* ustalono kierunek interwencji związany z wzrostem wykorzystania OZE w bilansie energetycznym. Realizowane w ramach nich działania mają służyć, m.in. zwiększaniu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Polityka energetyczna Polski do 2030

Dokument *Polityka energetyczna Polski do 2030 roku* określa podstawowe kierunki polskiej polityki energetycznej:

- ✓ „poprawa efektywności energetycznej”,
- ✓ „wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii”,
- ✓ „dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie „energetyki jądrowej”,
- ✓ „rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw”,
- ✓ „rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii”,
- ✓ „ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko”.

Aktualizacja *Programu* jest spójny z celem 1, 4 i 6 *Polityki energetycznej Polski* poprzez zapisy kierunku interwencji: „wzrost wykorzystania oze w bilansie energetycznym”, w ramach obszaru interwencji: „ochrona klimatu i jakości powietrza”. Wszystkie podjęte w ramach nich zadania mają za zadanie wpłynąć na poprawę lokalnych warunków klimatycznych, poprzez ograniczenie poziomów substancji odpowiadających za niekorzystne zmiany w atmosferze.

Krajowy plan działań, dotyczący efektywności energetycznej

Krajowy plan działań zawiera opis środków poprawy efektywności energetycznej w podziale na sektory końcowego wykorzystania energii oraz obliczenia dotyczące oszczędności energii finalnej uzyskanych w latach 2008-2012 i planowanych do uzyskania w 2016 r., zgodnie z wymaganiami dyrektywy 2006/32/WE w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych oraz uchylającej dyrektywę Rady 93/76/EWG (Dz. Urz. UE L 114 z 27.04.2006, str. 64). Dokument ten opracowany został w Ministerstwie Gospodarki, z zaangażowaniem Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

W dokumencie tym wskazano między innymi działania takie jak, termomodernizacje budynków, zwiększenie efektywności energetycznej, stosowanie energooszczędnych technologii, audyty energetyczne i systemy zarządzania energią. Pokrewne działania zostały zapisane w *Programie* w obszarze interwencji I ochrona klimatu i jakości powietrza. Należy więc uznać, że *Program* jest zbieżny z założeniami *Krajowego planu działań, dotyczący efektywności energetycznej*.

Polityka Leśna Państwa (Krajowy Program Zwiększania Lesistości)

Nadrzędnym celem *Polityki Leśnej Państwa* jest wyznaczenie kompleksu działań kształtujących stosunek człowieka do lasu, a także działań zmierzających do zachowania przyrodniczych i społeczno-gospodarczych warunków do trwałej wielofunkcyjności lasów, ich wszechstronnej użyteczności i ochrony oraz roli w kształtowaniu środowiska przyrodniczego zgodnie z obecnymi i przyszłymi oczekiwaniami społeczeństwa. Zapewnienie trwałości lasów wraz z ich wielofunkcyjnością ma być realizowane poprzez podjęcie działań w ramach celów szczegółowych:

- ✓ powiększenie zasobów leśnych kraju, poprzez:
  - zwiększenie lesistości kraju do 30% w 2020 roku i 33% w połowie XXI wieku, sukcesywnie w miarę przekazywania do zalesienia gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa i osiągania przestrzennie optymalnej struktury lasów w krajobrazie przez ochronę i pełne wykorzystanie produkcyjnych możliwości siedlisk; proces zalesiania ma się odbywać zgodnie z założeniami *Krajowego Programu Zwiększania Lesistości*;
  - restytucję i rehabilitację ekosystemów leśnych, na odpowiednich siedliskach, głównie przez przebudowę drzewostanów jednogatunkowych na mieszane oraz na drodze zabiegów biomelioracyjnych;
  - regenerację zdewastowanych i zaniedbanych drzewostanów w lasach prywatnych, a następnie ich rehabilitację ekologiczną;
- ✓ polepszenie stanu zasobów leśnych i ich kompleksowa ochrona, poprzez:
  - wprowadzanie systemów zadrzewień i plantacji drzew;
  - kształtowanie przejściowych zbiorowisk drzewiastych oraz plantacji drzew i krzewów na terenach zdegradowanych działalnością przemysłową, górniczą, budowlaną na glebach chemicznie skażonych;
- ✓ reorientacja zarządzania lasami na model proekologiczny;
- ✓ poprawa stanu i ochrony lasów tak, aby mogły one w lepszym stopniu i szerszym zakresie spełniać różnorodne funkcje.

W *Programie* zaproponowano między innymi realizację zadań wynikających z planów urządzenia lasów oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw oraz kontynuację zalesień, z uwzględnieniem potrzeb ochrony wartości siedlisk nieleśnych (obszar interwencji zasoby przyrodnicze).

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020) określa warunki stabilnego rozwoju społeczno-gospodarczego w obliczu ryzyk, jakie niosą ze sobą zmiany klimatyczne. Przewidziano w nim także rozwiązania wykorzystujące pozytywny wpływ, jaki działania te mogą wywierać nie tylko na stan środowiska, ale również na wzrost gospodarczy. Działania adaptacyjne, podejmowane zarówno przez podmioty publiczne, jak i prywatne, będą dokonywane poprzez realizację polityk, inwestycje w infrastrukturę oraz technologie. Niezwykle istotna jest również wiedza i informacja o konsekwencjach zmian klimatycznych, a także zmiany zachowań społecznych. W dokumencie uwzględniono i przeanalizowano obecne i oczekiwane zmiany klimatu, w tym scenariusze zmian klimatu dla Polski do roku 2030. Wykazały one, że największe zagrożenie dla gospodarki i społeczeństwa będą stanowiły ekstremalne zjawiska pogodowe, takie jak deszcze nawalne, powodzie, podtopienia, osunięcia ziemi, fale upałów, susze, huragany, osuwiska itp. Zjawiska te będą

występowały prawdopodobnie z coraz większą częstotliwością i natężeniem, obejmując coraz większe obszary kraju.

Celem głównym SPA jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. Celami szczegółowymi są:

- ✓ Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska. Przyjętym kierunkiem działań w tym obszarze jest dostosowanie sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu poprzez zapewnienie funkcjonowania w warunkach zarówno nadmiaru, jak i niedoboru wody. Planowane działania poprawią system gospodarki wodnej w Polsce, ułatwią dostęp do wody dobrej jakości, ograniczą negatywne skutki susz i powodzi.
- ✓ Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich, szczególnie wrażliwych na zmiany klimatu. Konieczne są zatem działania dotyczące ochrony ludności w sytuacjach kryzysowych, jak i odnoszące się do produkcji rolniczej i rybnej.
- ✓ Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu.
- ✓ Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu. Wskazane jest prowadzenie właściwego monitoringu, ostrzegania, jak również reagowania, ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwości aglomeracji miejskich. Niezbędna jest również koordynacja na poziomie krajowym, szczególnie w kontekście zarządzania kryzysowego, ratownictwa i ochrony ludności. Ponadto miejska polityka przestrzenna powinna uwzględniać zmiany klimatu (adaptacja instalacji sanitarnych i sieci kanalizacyjnych do zwiększonych opadów nawałnych, mała retencja miejska oraz zwiększenie obszarów terenów zieleni i wodnych w mieście).
- ✓ Poszukiwanie i wdrażanie innowacji (organizacyjnych i technicznych) sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.
- ✓ Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu. Chodzi o promowanie działań zwiększających wiedzę na temat ryzyk związanych ze zjawiskami ekstremalnymi i metodami ograniczania ich wpływu.

Działania służące ochronie klimatu zostały zapisane w *Programie ochrony środowiska* w obszarze interwencji I ochrona klimatu i jakości powietrza. Należy więc uznać, że *Program ochrony środowiska* jest zbieżny z założeniami strategii.

Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz program działań na lata 2014-2020

Założeniem wyjściowym do określenia celów i kierunków działania w zakresie ochrony przyrody, w tym bioróżnorodności były m.in. ustalenia ujęte w *Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej*, w której za cel nadrzędny obrano: „poprawę stanu różnorodności biologicznej i pełniejsze powiązanie jej ochrony z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju”. Jednym z celów jest również: „odtworzenie i utrzymanie sieci korytarzy ekologicznych zapewniających wymianę genów pomiędzy populacjami lokalnymi”.

W powyższym dokumencie szczególny nacisk położono na zapewnienie właściwych relacji pomiędzy potrzebami człowieka i ochroną przyrody. Jednym z założeń *Strategii* jest zachowanie i przywracanie bogactwa gatunków i siedlisk, jako istoty ochrony różnorodności biologicznej, tak w kraju, jak też w Unii Europejskiej i w skali globalnej. Najcenniejsze siedliska i wiele zagrożonych gatunków jest chronionych w ramach systemu obszarów chronionych oraz ochrony gatunkowej, jednak skuteczna ochrona wymaga wzmocnienia efektywności planowania przestrzennego. Do osiągnięcia celów przyczyni się poprawa skuteczności ochrony oraz odtwarzania cennych siedlisk i gatunków.

Zgodnie z obowiązującym prawodawstwem, dla wszystkich obszarów Natura 2000 powinny zostać opracowane i wdrożone plany ochrony lub plany zadań ochronnych. Plany ochrony powinny być opracowane także dla innych obszarowych form ochrony przyrody: parków narodowych, rezerwatów i parków krajobrazowych. Jednym z warunków skutecznej ochrony jest uwzględnienie zapisów wymienionych wyżej planów w dokumentach z zakresu planowania przestrzennego, decydujących o sposobie gospodarowania na danym obszarze.

Na szczeblu wojewódzkim działaniami zmierzającymi do realizacji celów będzie m.in. inwentaryzacja przyrodnicza terenu (prowadzona m.in. przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska) oraz podjęcie prac prowadzących do powstania kompletnej bazy danych o obszarach chronionych. Na tej podstawie możliwe będzie planowanie i realizacja działań ochronnych, w tym na obszarach Natura 2000. Zgodnie z art. 29 oraz art. 32 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2016, poz. 2134, ze zm.) za sporządzenie projektów planu zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 oraz nadzór nad w/w obszarami Natura 2000 odpowiada Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie.

Zapisy ustaleń ujęte w *Programie*, szczególnie w obszarze interwencji VIII *Zasoby przyrodnicze*, mają przysłużyć się aktywnej ochronie i zrównoważonemu użytkowaniu lokalnej bioróżnorodności. Przewidują się w nim, m.in.: ochronę tradycyjnych układów drzew, zapewnienie ciągłości rzek, wsparcie działań mających na celu restytucję zanikłych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt oraz powoływanie nowych form ochrony przyrody.

Dodatkowo zadania, które niewątpliwie wpłyną na poprawę i zachowanie bioróżnorodności zapisane zostały w obszarze interwencji VII *gleby*. Tym samym wszystkie opisane wyżej cele zbieżne są z ustaleniami ww. dokumentu.

Strategia ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce wraz z planem działań

Strategia ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce wraz z planem działań (na lata 2006-2013) zatwierdzona została przez Ministra Środowiska w dniu 10 października 2006 r.

Przyjęte w strategii cele nadrzędne to powszechna ochrona środowisk wodno-błotnych w kraju, na drodze:

- ✓ zapewnienia ciągłości istnienia i naturalnego charakteru środowisk zachowanych dotychczas obszarów wodno-błotnych oraz pełniących przez nie funkcji ekologicznych,
- ✓ zatrzymania procesu degradacji i zanikania środowisk wodno-błotnych,
- ✓ restytucji przyrodniczej obszarów zdegradowanych.

Zgodnie z zapisami strategii ochrona ta powinna być realizowana zarówno w odniesieniu do całych ekosystemów, jak i pojedynczych elementów różnorodności biologicznej: biotopów wodno-błotnych, zbiorowisk roślinnych, cennych gatunków fauny i flory.

Zadania służące osiągnięciu celów przyjętych w *Strategii ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce* zawarte zostały w planie działań. Zostały pogrupowane w następujące działy tematyczne: środowisko, gospodarka wodna, rolnictwo, rozwój wsi, rynki rolne, gospodarka morską, budownictwo, gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa, transport, turystyka, nauka, oświata i wychowanie, szkolnictwo wyższe, obrona narodowa, rozwój regionalny i inne. Dla każdego zadania określone zostały sposoby jego wdrożenia oraz okres realizacji. Zadaniom tym nadano również priorytet w 3 stopniowej skali: zadanie obligatoryjne, postulowane oraz zalecane do wykonania.

Wszystkie podjęte w *Programie* działania będą służyć ochronie środowiska w tym także środowiska wodno-błotnego, szczególnie ujęte w obszarach interwencji IV *Gospodarowanie wodami* i VIII *zasoby przyrodnicze*.

Biała Księga Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania

Celem unijnych ram na rzecz adaptacji jest osiągnięcie w UE takiej zdolności adaptacji, by mogła ona stawić czoła skutkom zmian klimatu. Ramy te będą zgodne z zasadą pomocniczości i będą uwzględniać ogólne cele UE dotyczące zrównoważonego rozwoju.

Dokument określa kwestie adaptacji na następujących sektorach:

- polityki zdrowotnej i społecznej;
- różnorodności biologicznej, ekosystemów i wód;
- obszarów przybrzeżnych i morskich;
- systemów produkcji i infrastruktury fizycznej;

W *Programie* ustalono kierunek interwencji związany ograniczeniem zagrożenia i adaptacją do zmian klimatu w ramach celu operacyjnego ochrona klimatu i jakości powietrza. Ponadto formułując cele, kierunki interwencji oraz zadania kierowano się zapisami wyżej opisanego dokumentu. Należy więc uznać, że *Program* jest spójny z zapisami *Białej Księgi*, i będzie realizował jej cele.

Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020

Opracowując aktualizację programu ochrony środowiska dla powiatu nidzickiego kierowano się założeniami ujętymi w dokumencie wyższego rzędu jakim jest program ochrony środowiska województwa. Przyjęto podobne cele, kierunki interwencji i zadania uwzględniono również wskazane w dokumencie wskaźnikiem realizacji dokumentu.

Realizacja ustalonych na poziomie powiatu zadań przyczyni się do realizacji zadań ujętych w programie wyższego szczebla. Tym samym można uznać, że, omawiany dokument jest spójny z polityką ochrony środowiska ustaloną na szczeblu wojewódzkim.

Ponadto wytyczne w *Programie* cele, kierunki interwencji oraz zadania będą realizowane przez gminy wchodzące w skład powiatu w ramach własnych programów ochrony środowiska.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego oraz plany zagospodarowania przestrzennego gmin wchodzących w skład powiatu nidzickiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego przyjęty został Uchwałą Nr VII/164/15 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 maja 2015 roku.

Cel główny polityki przestrzennej przyjął brzmienie: *zrównoważony rozwój przestrzenny województwa, realizowany poprzez wykorzystanie cech i zasobów przestrzeni regionu, dla zwiększenia jego spójności w wymiarze przestrzennym, społecznym i gospodarczym, z uwzględnieniem ładu przestrzennego oraz zachowania wysokich walorów środowiska i krajobrazu.*

Cele szczegółowe polityki przestrzennej sformułowano następująco:

- ✓ Dążenie w gospodarowaniu przestrzenią do uporządkowania i harmonii pomiędzy różnymi elementami i funkcjami tej przestrzeni dla ochrony ładu przestrzennego, jako niezbędnego wyznacznika równoważenia rozwoju.
- ✓ Podwyższenie konkurencyjności regionu, w szczególności poprzez podnoszenie innowacyjności i atrakcyjności jego głównych ośrodków miejskich.

- ✓ Poprawa jakości wewnętrznej regionu poprzez promowanie integracji funkcjonalnej i tworzenie warunków dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, z wykorzystaniem potencjałów wewnętrznych.
- ✓ Poprawa dostępności terytorialnej regionu w relacjach zewnętrznych i wewnętrznych poprzez rozwijanie systemów infrastruktury technicznej, w tym infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
- ✓ Zachowanie i odtwarzanie wysokiej jakości struktur przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych regionu oraz zrównoważone korzystanie z zasobów środowiska, stanowiące istotny element polityki rozwoju województwa.
- ✓ Zwiększenie odporności przestrzeni województwa na zagrożenie naturalne i antropogeniczne oraz utratę bezpieczeństwa energetycznego, a także uwzględnienie w polityce przestrzennej regionu potrzeb obronnych państwa.

W przypadku *Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego* podstawowym celem jest zachowanie wysokiej jakości środowiska i adaptacja do zmian klimatu (Obszar interwencji IX zasoby przyrodnicze), a także dążenie do jego poprawy, np. za pomocą realizacji inwestycji w sieć wodno-ściekową (Obszar interwencji V gospodarka wodno-ściekowa), odnawialne źródła energii, rozwój sieci gazowej (Obszar interwencji I ochrona powietrza i jakości powietrza), tak jak w analizowanym dokumencie. Podjęte w *Programie* działania należy uznać więc za zbieżne z ustaleniami planu wojewódzkiego, jak i planów zagospodarowania gmin wchodzących w skład powiatu nidzickiego.

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025

W dokumencie ujęto cel strategiczny nr 4 **NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA ROZWOJU**. Cel strategiczny realizowany będzie przez trzy cele operacyjne, którymi są:

- ✓ zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności;
- ✓ dostosowana do potrzeb nośników energii;
- ✓ poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego.

Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych: podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa; zachowanie walorów krajobrazowych województwa; weryfikacja form ochrony przyrody; ochrona przed powodzią i deficytem wody; zapewnienie integralności przyrodniczej województwa; ochrona i restytucja elementów rodzimej przyrody, w tym prowadzenie inwentaryzacji, waloryzacji i monitoringu różnorodności biologicznej. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego: redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza, w szczególności z niskich źródeł emisji oraz poprzez stosowanie transportu (np. rowerowego) i ogrzewania przyjaznego środowisku; rozbudowa sieci kanalizacyjnych (w tym także kanalizacji deszczowej) oraz budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków (zwłaszcza na terenach zabudowy rozproszonej), dalsze inwestowanie w sieci wodociągowe; zapobieganie powstawaniu odpadów i racjonalna gospodarka odpadami, w tym selektywna zbiórka odpadów, recykling, odzysk, budowa instalacji zagospodarowania odpadów; usuwanie substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, zwłaszcza PCB i azbestu; ochrona ekosystemów leśnych przed pożarami i innymi szkodliwymi czynnikami zagrażającymi trwałości lasów, prowadzenie monitoringu środowiska i ogólnodostępnej wojewódzkiej bazy danych o środowisku (GIS).

W projektowanym dokumencie uwzględniono zadania w ramach następujących dziesięciu obszarów interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenia hałasem, pola elektromagnetycznego, gospodarowania wodami, gospodarki wodno-ściekowej, gleb, zasobów geologicznych, gospodarki odpadami i zapobieganiu powstawaniu odpadów, zasobów przyrodniczych i poważnych awarii, w tym związanych z rozwojem dróg, kanalizacji, wodociągów, ograniczeniem niskiej emisji,

wykorzystaniem oze, są to zadania zbieżne z założeniami *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego*.

Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury 2014-2020

W *Regionalnym Programie Operacyjnym Warmia i Mazury 2014-2020* określono oś priorytetową *Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów*. Obejmuje ona dwa cele tematyczne polityki spójności, tj. cel 4 *Efektywność energetyczna* oraz cel 5 *Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów*. W ramach pierwszego z nich wskazano, m.in. wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Zapisy te są zbieżne z celem *ochrona klimatu z uwzględnieniem gospodarki zasobami energetycznymi* oraz celem *redukcja emisji dwutlenku węgla, tlenków azotu, pyłów z procesów wytwarzania energii*. W przypadku drugiego celu RPO dofinansowane będą inwestycje służące poprawie gospodarki wodnej, ochronie bioróżnorodności, rekultywacji gleb, ochronie przed klęskami żywiołowymi i katastrofami ekologicznymi, w sektor gospodarki odpadami.

Wskazanie w *Programie* cele oraz realizowane w ramach nich zadania służyć mają poprawie środowiska w różnych jego sektorach, co jest zbieżne z założeniami RPO.

Program rewitalizacji sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko – Mazurskiego (z terenu powiatu do programu należy Gmina Nidzica)

Ponadlokalny program rewitalizacji miast sieci CITTASLOW jest dokumentem strategicznym z elementami operacyjnymi, mającym swoje podstawy w diagnozie istniejących problemów w przestrzeni fizycznej, gospodarczej i społecznej. Niniejsze opracowanie jest dokumentem bazowym dla dokumentów konkursowych wymaganych przez Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko Mazurskiego na lata 2014-2020. Celem Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow jest równoległa, skoordynowana i ukierunkowana rewitalizacja miast wchodzących w skład sieci na terenie Warmii i Mazur tak, aby zachowując swój unikalnych charakter i walory mogły jednocześnie oferować mieszkańcom podobną jakość życia. Wspólne i równoległe działanie we wszystkich 14 miastach będzie znacznie bardziej widoczne i identyfikowane niż pojedyncze procesy. Takie działanie pozwoli na budowanie wspólnego wizerunku miast.

Nadrzędnym celem jest opisanych działań rewitalizacyjnych jest: wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem, lepsza jakość życia społeczności zamieszkującej obszary problemowe. Ponadto określono cele szczegółowe m.in. dla:

Poprawa jakości środowiska naturalnego:

- poprawa efektywności energetycznej budynków;
- poprawa świadomości ekologicznej i proekologicznych postaw mieszkańców;
- promowanie ekologicznych środków komunikacji.

Poprawa warunków dla rozwoju edukacji, nauki i kultury:

- rewitalizacja obiektów związanych z edukacją, nauką i kulturą;
- dostosowanie ich wyposażenia do nowoczesnych standardów;
- wspieranie współpracy między podmiotami edukacyjnymi a podmiotami gospodarczymi poprzez transfer wiedzy i doświadczeń;
- dostosowanie obiektów do standardów umożliwiających realizację zadań służących zapobieganiu wykluczeniu społecznemu, podnoszeniu kompetencji i kwalifikacji, zagospodarowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży;

- wspieranie i animowanie inicjatyw służących wzmacnianiu kompetencji społecznych i zawodowych, dzięki którym mieszkańcy miast objętych programem będą mogli stać się bardziej konkurencyjni na rynku pracy.

Poprawa infrastruktury socjalnej:

- wzmocnienie i poprawa oferty wypoczynkowej dzięki modernizacji obiektów i terenów sportowo-rekreacyjnych;
- poprawa warunków wypoczynku i spędzania wolnego czasu poprzez wspieranie inicjatyw dla dzieci, młodzieży i seniorów;
- modernizacja i rozbudowa placówek socjalnych i obiektów użyteczności publicznej;

Należy zauważyć, że w *Programie ochrony środowiska* ujęto między innymi kierunki związane ze zmniejszeniem zapotrzebowania na energię, zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń do atmosfery w ramach obszaru interwencji ochrona klimatu i jakości powietrza oraz ograniczeniu hałasu (budowa/ rozbudowa i modernizacja dróg) w ramach celu operacyjnego zagrożenie hałasem które są zbieżne z wyżej opisanymi celami. W związku z powyższym należy uznać, że realizacja zadań ujętych w Programie przyczyni się także do realizacji zadań ujętych w programie rewitalizacji.

Strategie rozwoju gmin tworzących powiat nidzicki (gmina Nidzica, Kozłowo, Janowo, Janowiec Kościelny)

Należy podkreślić, że w dokumentach tych postawiono duży nacisk na zrównoważony rozwój w oparciu o wysokie walory środowiska. Między innymi będą realizowane inwestycje związane z modernizacją dróg, rozwojem infrastruktury wodno – kanalizacyjnej, czy inwestycje związane z odnawialnymi źródłami energii.

Podobne zadania zawarte są w Programie Ochrony Środowiska dla powiatu nidzickiego (w obszarach interwencji ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenie hałasem, gospodarka wodno ściekowa, gospodarowanie wodami, zasoby przyrodnicze).

Program usuwania azbestu dla Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2020

W dokumencie wyznaczono sześć celów podstawowych związanych z unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest. Cele te są zgodne z zapisami zawartymi w *Programie oczyszczania kraju z azbestu* jako dokumentem nadrzędnym. Wyżej wykazano już zbieżność *Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego* z celami wspomnianego opracowania. Należy więc założyć, że *Program* jest także zgodny z zapisami ujętymi w *Programie usuwania azbestu dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2020*.

Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych oraz wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, o obciążeniu ponad 3 mln pojazdów rocznie, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne w wyniku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu określonych wskaźnikami LDWN i LN

W *Programie ochrony środowiska przed hałasem* ujęto działania związane z poprawą jakości środowiska akustycznego na drogach wojewódzkich, w tym także na terenie powiatu nidzickiego (DK 7), wyznaczono następujące cele służące poprawie środowiska akustycznego:

- ✓ ograniczenie prędkości ruchu od km 210+400 do km 210+700;
- ✓ prowadzenie przeglądów stanu nawierzchni drogowej;
- ✓ kontrola przestrzegania przepisów odnośnie dopuszczalnej prędkości;

- ✓ uwzględnianie zasad kształtowania przestrzeni w otoczeniu źródeł hałasu dla nowotworzonych planów zagospodarowania przestrzennego;

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego określa, m.in. cel związany z poprawą klimatu akustycznego poprzez obniżenie hałasu do poziomu obowiązujących standardów, w których to uwzględnione będą także zagadnienia z zakresu ochrony akustycznej. Należy więc uznać, że zadanie to jest zbieżne z programem ochrony przed hałasem.

Plan Gospodarki Odpadami Województwa Warmińsko Mazurskiego na lata 2016-2022

W Programie ochrony środowiska przyjęto cele i kierunki interwencji zgodnie z tymi wskazanymi w Planem gospodarki odpadami dla województwa.

Program Ekoenergetyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Cele strategiczne programu ekoenergetycznego województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2004-2010 wynikają z analizy potrzeb i możliwości programu i można je zdefiniować w następujący sposób:

Cel 1 – Racjonalne użytkowanie energii. Działania:

1. Zmniejszenie energochłonności gospodarki poprzez stosowanie energooszczędnych technologii (również z wykorzystaniem kryteriów BAT).
2. Zmniejszenie strat energii w systemach przesyłowych (energetycznych, ciepłych).
3. Poprawa parametrów termoizolacyjnych budynków.
4. Działania edukacyjne i informacyjne skierowane do społeczności lokalnych, odnoszące się do racjonalnego użytkowania energii.

Cel 2 – Udział energii odnawialnej w ogólnym bilansie energii pierwotnej na poziomie, co najmniej 9 % w 2010 r. Działania:

1. Podjęcie działań promocyjnych i doradztwa związanego z wdrażaniem pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł dla potencjalnych inwestorów.
2. Opracowanie powiatowych programów wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
3. Wprowadzenie problematyki energii odnawialnej do gminnych planów zagospodarowania przestrzennego.
4. Działania edukacyjne i informacyjne skierowane do społeczności lokalnych odnoszące się do wykorzystania lokalnych, a przede wszystkim odnawialnych źródeł energii.
5. Powołanie Regionalnego lub Wojewódzkiego Centrum Energii Odnawialnych lub Rady Konsultacyjnej Odnawialnych Źródeł Energii z udziałem przedstawicieli samorządów terytorialnych, zainteresowanych przedsiębiorstw, związków rolników oraz ekspertów.
6. Prowadzenie programów badawczych i demonstracyjnych mających na celu wdrażanie nowych technik i technologii.
7. Uruchomienie na terenie województwa systemu logistyki produkcji i dystrybucji biopaliw.
8. Uprawa roślin energetycznych, w tym wierzby energetycznej.
9. Budowa instalacji:
  - wykorzystujących energię słoneczną,
  - wykorzystujących energię wiatrową,
  - wykorzystujących potencjał hydroenergetyczny rzek,

- pozyskujących biogaz powstający podczas procesów gazowych w oczyszczalni ścieków i składowisku odpadów,
- wykorzystujących biomasę na cele energetyczne,
- wykorzystujących potencjał wód geotermalnych oraz energii niskotemperaturowej, zawartej w gruntach i wodach,
- produkujących biopaliwa ciekłe, np. instalacje rafinacji (uszlachetniania) oleju rzepakowego,
- wykorzystujących ciepło ze spalania odpadów,
- wykorzystujących ciepło odpadowe, np. z instalacji chłodniczych,
- produkujących uszlachetnione biopaliwa stałe (biokarbon).

Cel 3 – Czyste powietrze Działania:

1. Likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji poprzez rozbudowę sieci ciepłowniczej.
2. Zamiana kotłowni węglowych na mniej obciążające atmosferę.
3. Instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowa nowoczesnych sieci ciepłowniczych oraz zastosowanie automatyki.
4. Instalowanie urządzeń ochrony powietrza.
5. Dalsza gazyfikacja województwa.
6. Zaostrzenie kontroli prawidłowości eksploatacji urządzeń energetycznych.
7. Opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w energię, z uwzględnieniem jej odnawialnych źródeł.

Kierunki interwencji ujęte w *Programie* w ramach obszaru interwencji ochrona klimatu i jakości powietrza wpisują się w założenia *Programu Ekoenergetycznego Województwa Warmińsko-Mazurskiego*.

Wojewódzki Program Zwiększania Lesistości na lata 2001-2010

Podstawą zrealizowania programu zwiększenia lesistości jest osiągnięcie celu głównego: *Zalesienia elementem zrównoważonego rozwoju województwa*. Będzie on osiągnięty poprzez realizację następujących celi priorytetowych, szczegółowych i kierunków działania:

CEL 1. ATRAKCYJNE OBSZARY WIEJSKIE,

Cele szczegółowe: 1.1. Wzbogacenie walorów krajobrazowych

Działania: 1.1.1. Wkomponowanie nowych kompleksów leśnych w krajobraz

1.2. Rozwijanie wszechstronnej użyteczności lasów

Działania: 1.2.1. Zakładanie upraw leśnych o charakterze naturalnych zbiorowisk leśnych

1.2.2. Zakładanie upraw leśnych o charakterze przedplonów

1.2.3. Zakładanie plantacji drzew leśnych szybko rosnących

1.2.4. Alternatywne źródła energii

1.2.5 Zakładanie upraw plantacyjnych w krótkich cyklach.

1.3. Rozwój agroturystyki

Działania: 1.3.1. Zaspokojenie potrzeb społecznych w zakresie rekreacji

1.3.2. Poprawa warunków życia rolników i estetyki krajobrazu

1.3.3. Zamiana gospodarstw rolnych niedochodowych na dochodowe leśne i agroturystyczne

1.4. Poprawa turystycznej atrakcyjności terenów leśnych

Działanie: 1.4.1. Budowa i utrzymanie infrastruktury turystycznej.

CEL 2. ZNATURALIZOWANE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE, w tym ochrona walorów środowiskowych

Cele szczegółowe: 2.1. Zwiększenie różnorodności biologicznej

Działania: 2.1.1. Zwiększenie udziału upraw wielogatunkowych

2.1.2. Produkcja materiału szkółkarskiego

2.1.3. Maksymalne wykorzystanie odnowień naturalnych

2.2. Ochrona zasobu wód

Działania: 2.2.1. Zalesienia terenów nad zbiornikami wód podziemnych

2.2.2. Zalesienia źródlisk i wododziałów

2.2.3. Zalesienia terenów narażonych na erozję wodną i wietrzną

2.3. Rozszerzenie zasięgu ekosystemów leśnych

Działania: 2.3.1. Tworzenie korytarzy ekologicznych łączących duże kompleksy leśne

2.3.2. Budowa nowych kompleksów leśnych modyfikujących mikroklimat

CEL 3. WZROST ZNACZENIA OBSZARÓW WIEJSKICH W POLITYCE WEWNĘTRZNEJ PAŃSTWA

Cele szczegółowe: 3.1. Zagospodarowanie gruntów o niskiej przydatności rolniczej

Działania: 3.1.1. Zatrudnianie bezrobotnych do prac zalesieniowych i pielęgnacyjnych

3.1.2. Tworzenie stanowisk pracy stałych i sezonowych poprzez zatrudnienie przy zalesianiu

3.1.3. Szkolenie właścicieli gruntów

3.2. Zalesienia jako element kompleksowej polityki zagospodarowania przestrzennego gminy

Działania: 3.2.1. Wyznaczanie granic polno-leśnych

3.2.2. Uporządkowanie ewidencji gruntów

3.2.2. Opracowanie dokumentacji glebowo – siedliskowej i urzędniowej

3.3. Budowa infrastruktury i zaplecza technicznego

Działania: 3.3.1. Rozbudowa bazy szkółkarskiej

3.3.2. Zakup sprzętu do przygotowania gleby

3.3.3. Budowa leśniczówek

3.4. Poprawa struktury komunikacyjnej i zabezpieczenie przeciwpożarowe

Działania: 3.4.1. Budowa i modernizacja dróg dojazdowych

3.4.2. Melioracje wodne

3.4.3. Zabezpieczenie przeciwpożarowe

W *Programie* uwzględniono kierunek interwencji związany z gospodarką leśną – Utrzymanie, powiększanie i ochrona zasobów leśnych oraz gatunków zadrzewionych i zakrzewionych, należy więc uznać, że oba dokumenty są spójne.

Program ochrony powietrza dla strefy warmińsko-mazurskiej ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu PM₁₀ i poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe PM₁₀ wraz z Planem działań krótkoterminowych ze względu na ryzyko wystąpienia przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀

Działania naprawcze zapisane w harmonogramie rzeczowo-finansowym *Programu ochrony powietrza dla strefy warmińsko-mazurskiej*, to m.in.:

I. OBNIŻENIE EMISJI Z OGRZEWANIA INDYWIDUALNEGO - Podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej lub wymiana na ogrzewanie gazowe, elektryczne, piece retortowe (ewentualnie pompy ciepła oraz kolektory słoneczne) mieszkań i domów ogrzewanych indywidualnie (głównie piecami węglowymi) w zabudowie wielorodzinnej oraz jednorodzinnej w Olecku, Ełku, Ostródzie, Nidzicy, Szczytnie, Pisz, Pasłęku, Działdowie, Nowym Mieście Lubawskim ok. 262 tys. m² (łącznie dla wszystkich miast) powierzchni użytkowej oraz termomodernizacja budynków mieszkalnych.

II. MODERNIZACJA I REMONTY DRÓG - Modernizacja i remonty dróg na terenie strefy warmińsko-mazurskiej, w tym szczególnie likwidacja nawierzchni nieutwardzonych, gruntowych.

III. CZYSZCZENIE ULIC - Czyszczenie ulic na mokro w okresie wiosna-jesień (z częstotliwością najlepiej 2 razy w miesiącu) w miastach Olecko, Ełk, Ostróda, Nidzica, Szczytno, Pisz, Pasłęk, Działdowo: główne ulice miasta, ulice drugorzędne po okresie zimowym. Zakup nowoczesnych polewaczko-zamiatarek mechanicznych (jeżeli jest to niezbędne) w celu zwiększenia efektywności czyszczenia ulic.

IV. ROZWÓJ SYSTEMU ŚCIEŻEK ROWEROWYCH I INFRASTRUKTURY ROWEROWEJ -

w tym w pierwszym rzędzie: – Budowa odcinków dróg rowerowych pozwalających na połączenie w jeden ciąg dróg już istniejących, szczególnie w centrach miast; – Budowa parkingów rowerowych, szczególnie zlokalizowanych w pobliżu kluczowych celów podróży (szkoły, urzędy administracji lokalnej i państwowej, obiekty kultury), a także w pobliżu węzłów przesiadkowych komunikacji zbiorowej; – Prawidłowa organizacja ruchu na styku ruchu rowerowego - ruchu samochodowego, pozwalająca na bezpieczne korzystanie z roweru. – Wyznaczanie pasów, kontrpasów i szlaków dla rowerów na jezdniach. – Promocja używania rowerów.

V. EDUKACJA EKOLOGICZNA - Akcje edukacyjne mające na celu uświadamianie społeczeństwa w zakresie: – korzyści jakie niesie dla środowiska korzystanie ze zbiorowych systemów komunikacji lub alternatywnych systemów transportu (rower, poruszanie się pieszo), – szkodliwości spalania odpadów w paleniskach domowych, – korzyści płynących z podłączenia do scentralizowanych źródeł ciepła, – termomodernizacji, – promocji nowoczesnych niskoemisyjnych źródeł ciepła i inne, – promocji OZE.

VI. ZWIĘKSZANIE UDZIAŁU ZIELENI W PRZESTRZENI MIAST - szczególnie poprzez: – wprowadzanie nowych obszarów zieleni wzdłuż szlaków komunikacyjnych; – nasadzenia krzewów na istniejących skwerach, zieleńcach; – rewitalizację istniejącej zieleni.

VII. ZAPISY W PLANACH ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO - Stosowanie odpowiednich zapisów, umożliwiających ograniczenie emisji pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz B(a)P, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczących np. układu zabudowy zapewniającego przewietrzanie miasta, wprowadzania zieleni izolacyjnej (szczególnie wzdłuż ciągów komunikacyjnych), zagospodarowania przestrzeni publicznej oraz ustalenia zakazu stosowania paliw stałych, w obrębie projektowanej zabudowy (w przypadku stosowania indywidualnych systemów grzewczych), reorganizacji układu komunikacyjnego oraz wprowadzeniu stref ograniczonego ruchu samochodowego w ścisłym centrum miast, konieczności budowy ścieżek rowerowych lub ciągów pieszo-rowerowych wzdłuż nowo budowanych dróg.

VIII. WZROST EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ GMIN - Systematyczna wymiana starych, niskosprawnych kotłów, w których spalane jest paliwo stałe (węgiel) na nowoczesne kotły wysokiej sprawności (retortowe lub gazowe) lub włączanie budynków (prywatnych, użyteczności publicznej, warsztatów, zakładów usługowych, zakładów przemysłowych) do istniejących sieci ciepłowniczych oraz termomodernizacja budynków, w celu zwiększenia ich efektywności energetycznej.

IX. PODŁĄCZENIE DO SIECI CIEPŁOWNICZEJ - Podłączenie do sieci ciepłowniczej zakładów przemysłowych, rzemieślniczych i usługowych oraz spółek miejskich (likwidacja ogrzewania węglowego).

X. ROZBUDOWA CENTRALNYCH SYSTEMÓW ZAOPATRYWANIA W ENERGIĘ CIEPLNĄ - Rozbudowa i modernizacja centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą.

W programie ochrony środowiska ujęto zadania związane m.in.: z rozbudową sieci gazowej, budową ścieżek rowerowych, wymianą infrastruktury drogowej, likwidacją starych palenisk, promocją odnawialnych źródeł energii (w ramach obszaru interwencji ochrona klimatu i jakości powietrza oraz zagrożeni hałasem). Podjęte w ramach nich zadania te są zbieżne z tymi wskazanymi w programie ochrony powietrza dla województwa.

Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego może wspomagać dalsze zmniejszanie poziomu emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych poprzez promowanie działań, mających na celu:

- poprawę jakości paliw wykorzystywanych w przewozach publicznych,
- popularyzację środków transportu zbiorowego (w tym międzypowiatowego),
- eliminowanie z ruchu pojazdów niespełniających norm emisji zanieczyszczeń,
- poprawę stanu technicznego pojazdów i autobusów komunikacji publicznej (np. zwiększenie liczby pojazdów spełniających normy EURO),
- ograniczenie indywidualnego ruchu samochodów na rzecz komunikacji zbiorowej.

Należy podkreślić, że w założeniu *Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego* zawiera charakterystykę ogólną obszaru oraz jego charakterystykę komunikacyjną, a także zasady organizacji rynku przewozów. Dokument wskazuje istotne – z punktu widzenia zapewnienia ciągłości wykonywania przewozów o charakterze użyteczności publicznej – połączenia pośród istniejącej sieci komunikacyjnej obszaru. *Plan* stanowi więc jedynie ocenę istniejącej sieci komunikacyjnej, ze wskazaniem sposobu efektywnego jej wykorzystania oraz z uwzględnieniem potrzeb zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego. W związku z tym jest to dokument wtórny wobec wcześniej obowiązujących zamierzeń inwestycyjnych zarówno jednostek samorządu terytorialnego (województw, powiatów, gmin), jak i urzędów administracji centralnej (jak np. Główna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, czy Zarząd Dróg Wojewódzkich w Olsztynie) i nie ustala ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, mogących oddziaływać na środowisko.

Działania proponowane w *Programie*, szczególnie w ramach obszaru interwencji II zagrożenie hałasem, niewątpliwie przyczynią się do poprawy nie tylko poszczególnych parametrów, ale także pozwolą wypełnić podjęte w planie rozwoju transportu założenia.

Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Warmińsko Mazurskiego

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Warmińsko-Mazurskim jest dokumentem stanowiącym rozwinięcie *Strategii Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego* w obszarze „Turystyka”,

w związku z tym punktem wyjścia do sformułowania wizji jej rozwoju jest cel strategiczny: *Turystyka wiodącą dziedziną gospodarki Warmii i Mazur.*

Wizja rozwoju turystyki województwa warmińsko-mazurskiego jest sformułowana następująco: TURYSTYKA WIODĄCĄ DZIEDZINĄ GOSPODARKI WARMII I MAZUR GENERUJĄCĄ NOWE MIEJSCA PRACY I WZROST DOCHODÓW LUDNOŚCI. Poprzez ochronę i kontrolowany rozwój posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych Warmia i Mazury staną się synonimem miejsca generującego produkty turystyczne wysokiej jakości, skutecznie konkurującego zarówno na rynku krajowym, jak i na rynkach zagranicznych.

Wskazane obszary strategiczne stanowią główne kierunki wieloletnich i docelowych działań zmierzających do osiągnięcia celu nadrzędnego w turystyce Warmii i Mazur. Z ich struktury wynikają priorytety rozwojowe, do których zaliczono:

- ✓ rozwój regionalnych produktów turystycznych,
- ✓ skuteczna promocja produktów turystycznych,
- ✓ rozwój aktywności społecznej i kadr oraz branżowych struktur organizacyjnych.

Podjęte w *Programie* działania służyć mają, m.in. poprawie walorów środowiska, które to wpływają na rozwój turystyki w powiecie. Dobrej jakości powietrze, brak uciążliwości hałasowych czy rozbudowana infrastruktura drogowa, jaka jest celem projektowanego dokumentu wpłynie niewątpliwie na zwiększenie potencjału turystycznego regionu. Wynika stąd, że podjęte w *Programie* cele będą także służyły rozwojowej turystyki.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły i Pregoty

Cele dla części wód zostały oparte głównie na wartościach granicznych poszczególnych wskaźników fizyko – chemicznych, biologicznych i hydromorfologicznych określających stan ekologiczny wód powierzchniowych oraz wskaźników chemicznych świadczących o stanie chemicznym wody, odpowiadających warunkom osiągnięcia przez te wody dobrego stanu, z uwzględnieniem kategorii wód. Dla jednolitych części wód, będących obecnie w bardzo dobrym stanie/ potencjale ekologicznym, celem średniookresowym będzie utrzymanie tego stanu/ potencjału. Dla naturalnych wód celem będzie osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego, dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – co najmniej dobrego potencjału ekologicznego. Ponadto, w obydwu przypadkach, w celu osiągnięcia dobrego stanu/ potencjału konieczne będzie dodatkowe utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego.

Dla wód podziemnych ustalono następujące cele:

- zapobieganie dopływowi lub ograniczenia dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych;
- zapobieganie pogorszeniu się stanu wszystkich części wód podziemnych;
- zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych;
- wdrożenie działań niezbędnych dla odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężeń każdego zanieczyszczenia powstałego w skutek działalności człowieka.

W Programie ochrony środowiska podjęto szereg zadań (budowa sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, przydomowych oczyszczalni ścieków, ograniczenie zużycia wody) mających wpływ na zachowanie wysokich parametrów jakości jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych leżących w obrębie powiatu. Szczególnie istotne i pozytywne znaczenie będzie miała realizacja zadań w obszarze interwencji IV gospodarowanie wodami i V gospodarka wodno ściekowa.

Warunki korzystania z wód dorzecza Środkowej Wisły, w której częściowo położony jest powiat

Ustala się następujące priorytety w korzystaniu z wód w kolejności od najwyższego:

- 1) zachowanie przepływu nienaruszalnego;
- 2) zaopatrzenie ludności w wodę przeznaczoną do spożycia i na cele socjalno-bytowe;
- 3) produkcja artykułów żywnościowych oraz farmaceutycznych;
- 4) potrzeby innych działań gospodarki.

Ustala się następującą kolejność korzystania z wód do celów rolniczych, w szczególności napełniania stawów rybnych, nawodnień rolniczych i innych zabiegów agrotechnicznych:

- 1) z zasobów wód powierzchniowych;
- 2) z zasobów wód podziemnych czwartorzędowego piętra wodonośnego;
- 3) z zasobów wód podziemnych pięter wodonośnych starszych niż czwartorzędowe.

Należy podkreślić, że ustalenia zawarte w *Programie* będą stały na straży dobrej jakości wód powierzchniowych i podziemnych przyczynia się do ich ochrony i będą przestrzegały opisanych wyżej priorytetów – obszar interwencji gospodarowanie wodami i gospodarka wodno – ściekowa.

Plany zadań ochrony dla obszarów Natura 2000 – Ostoi Napiwodzko – Romuckiej i Puszczy Napiwodzko – Romuckiej

Głównym celem dokumentów jest zachowanie obecnego stanu ochrony siedlisk i garnków. utrzymanie otwartego stanu siedlisk, weryfikacja występowania siedliska w obszarze Natura 2000 oraz sytuacji pozytywnej weryfikacji, opracowanie właściwych działań ochronnych, poprawa stanu ochrony do właściwego stanu ochrony, poprawa niezadawalającego stanu ochrony do właściwego stanu ochrony, poprawa złego stanu ochrony do stanu niezadawalającego, (docelowo do stanu właściwego – cel długofalowy).

W *Programie* ochrony środowiska zadania podjęte w ramach obszaru interwencji IX zasoby przyrodnicze, będą miały największy wpływ na utrzymanie wysokich walorów przyrodniczych i posłużą jego ochronie.

9. Przewidywane znaczące oddziaływanie oraz rozwiązania alternatywne i kompensujące negatywne oddziaływania

W przypadku ustaleń *Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025 r.* nie uzasadnione byłoby zalecenie odstąpienia od realizacji zawartych w dokumencie rozwiązań. Rezygnacja z wdrażania *Programu* jako kompleksu celów i zadań, byłaby dla jakości środowiska przyrodniczego i życia mieszkańców rozwiązaniem mniej korzystnym niż potencjalne znaczące negatywne oddziaływania.

Podstawowym celem sporządzenia niniejszej *Prognozy* jest wskazanie potencjalnych skutków realizacji ustaleń *Programu* na środowisko oraz życie i zdrowie mieszkańców.

Dla wszystkich przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* nakłada obowiązek sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko. W związku z tym szczegółowa analiza wpływu poszczególnych zadań zostanie przeprowadzona w ramach procedury oceny oddziaływania na środowisko. W ramach procedury oceny oddziaływania na środowisko przeanalizowane zostaną rozwiązania alternatywne dla poszczególnych inwestycji, a także ewentualne działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko.

Oceny oddziaływania ustaleń *Programu* dokonano za pomocą matrycy. Pod uwagę wzięto wpływ celów i zadań zawartych w opracowaniu na poszczególne komponenty środowiska, zgodnie z art. 51 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1405), a w tym: obszary chronione, różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wody, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne. Za pomocą matrycy przeanalizowano oddziaływania: pozytywne, negatywne, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, bezpośrednie, pośrednie, wtórne i skumulowane. Poniższa tabela określa skalę przewidywanych oddziaływań.

Tabela 16. Rodzaje oddziaływań na środowisko

Wielkość oddziaływania	Czas trwania oddziaływania	Rodzaj oddziaływania
Pozytywne (+)	Długo- (D), Średnio - (Ś) i Krótkoterminowe (K)	Bezpośrednie (B) Pośrednie (P)
Neutralne (0)	Stale (St)	Skumulowane (Sk)
Negatywne (-)	Chwilowe (Ch)	Wtórne (W)

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 17. Matryca wpływów ustaleń Programu na poszczególne elementy ochrony środowiska

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Obszar interwencji Ochrona klimatu i jakość powietrza													
Cel Poprawa jakości powietrza, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych													
Kierunek interwencji Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery													
1. Modernizacja lokalnych kotłowni na obiekty niskoemisyjne	+	+	+,D,B	+	+	0	+,D,B	0	0	+	+	0	0
2. Budowa/rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej	0	0	+,D,B	+	+	0	+,D,B	0	0	+	+	0	0
3. Rozbudowa sieci gazowej przesyłowej i rozdzielczej	0	0	+,D,B	+	+	0	+,D,B	0	0	+	+	0	0
4. Ograniczenie emisji niskiej na terenie powiatu	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
5. Realizacja spójnych działań w zakresie ograniczania emisji zanieczyszczeń do atmosfery wynikających z dokumentów strategicznych na poziomie województwa, powiatu i gmin	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
6. Rozwój transportu niskoemisyjnego	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
7. Kampanie edukacyjne w zakresie szkodliwości spalania odpadów, ekojazdy i prawidłowego spalania paliw stałych	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
Kierunek interwencji: Wzrost wykorzystania OZE w bilansie energetycznym													
8. Wspieranie rozwoju energetyki odnawialnej z uwzględnieniem wymogów ochrony przyrody i krajobrazu	0	0	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
9. Rozwój instalacji/ mikroinstalacji oze w szczególności na terenach wiejskich (wykorzystujących biomasę, biogaz, wiatr, wodę i słońce)	0	0	+	+	+	0	+,D,B	0	+	+	+	0	0
Kierunek interwencji: Doskonalenie systemu planowania, monitoringu i edukacji													
10. Edukacja ekologiczna mieszkańców powiatu w zakresie odnawialnych źródeł energii i pozyskania środków na montaż instalacji OZE	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
11. Przygotowanie i realizacja planów gospodarki niskoemisyjnej, planów na rzecz zrównoważonej energii, planów ograniczenia emisji niskiej	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
12. Akcje informacyjne uświadamiające mieszkańców o zagrożeniach jakie niesie za sobą zanieczyszczenie powietrza	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
13. Promowanie poprawnych zachowań społecznych np. korzystania z komunikacji miejskiej, ścieżek rowerowych lub akcji społecznych	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
14. Opiniowanie projektu uchwały sejmiku województwa w sprawie programu ochrony powietrza.	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
15. Opiniowanie planów działań krótkoterminowych w ochronie powietrza ustalonych przez marszałka	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
16. Wydawanie pozwoleń na wprowadzenie gazów i pyłów do powietrza, orzekanie o ich cofaniu, wygaśnięciu lub ograniczeniu	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
17. Przyjmowanie zgłoszeń od prowadzących instalacje, z których emisja nie wymaga pozwolenia oraz określanie wymagań w zakresie ochrony środowiska dotyczących eksploatacji instalacji	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
18. Wydawanie decyzji administracyjnych na uczestnictwo w systemie handlu emisjami dla przedsiębiorców, których instalacje są objęte tym systemem	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
19. Nakładanie obowiązku prowadzenia w określonym czasie pomiarów poziomów substancji lub energii wprowadzanych do środowiska, w tym gdy nastąpiło przekroczenie standardów emisji.	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
20. Przenoszenie lub odmowa przeniesienia praw i obowiązków wynikających z pozwoleń na zainteresowanego nabyciem instalacji.	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
21. Zobowiązanie podmiotu prowadzącego instalację do sporządzenia i przedłożenia przeglądu ekologicznego, w razie stwierdzenia okoliczności wskazujących na możliwość negatywnego oddziaływania na środowisko.	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
22. Nakładanie obowiązku ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko lub przywrócenia środowiska do stanu właściwego	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
Kierunek interwencji: Zmniejszenie zapotrzebowania na energię													
23. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, jednorodzinnych i wielorodzinnych	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
24. Budowa/ rozbudowa i modernizacja systemów oświetlenia ulicznego	0	0	+,D,B	0	0	0	+	0	0	+	+	0	0
25. Poprawa efektywności energetycznej w transporcie	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
Kierunek interwencji: Zrównoważony rozwój energetyczny powiatu													
26. Opracowanie/ aktualizacja założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
27. Promowanie zrównoważonej polityki energetycznej	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
28. Podnoszenie świadomości ekologicznej w zakresie potrzeb oszczędnego i efektywnego wykorzystania energii	+	+	+,D,B	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
Kierunek interwencji: Ograniczenie zagrożenia i adaptacja do zmian klimatu													
29. Promowanie właściwego gospodarowania na obszarach rolnych i dostosowanie produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
30. Adaptacja rolnictwa, leśnictwa i rybactwa do zmian klimatu oraz ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
31. Edukacja i zwiększanie świadomości w zakresie zmian klimatu i sposobu minimalizacji ich skutków	+	+	+,D,B	+	+	+	+,D,B	+	+	+	+	0	0
Obszar interwencji: Zagrożenie hałasem													
Cel Poprawa klimatu akustycznego poprzez obniżenie hałasu do poziomu obowiązujących standardów													
Kierunek interwencji: Ograniczenie hałasu													
1. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego ochrony przed hałasem poprzez np. właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej	+	+	+,D,B	+	0	0	0	0	0	+	+	0	0
2. Budowa/ rozbudowa i modernizacja dróg wraz z niezbędną infrastrukturą	0	0	+,D,B	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0
3. Ograniczenie hałasu w strefach gęstej zabudowy i osiedlach mieszkalnych np. poprzez budowę tras rowerowych.	0	0	+,D,B	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0
4. Wprowadzenie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo	+	+	+	+	+	+	0	0	0	+	+	0	0
5. Prowadzenie edukacji ekologicznej promującej transport zbiorowy, rowerowy i ekologiczne korzystanie z samochodu	+	+	+	+	+	0	0	0	0	+	+	0	0
6. Aktualizacja istniejących programów ochrony przed hałasem oraz opracowanie nowych w miarę zaistniałej potrzeby	+	+	+	+	+	0	0	0	0	+	+	0	0
7. Wydawanie decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu w przypadku stwierdzenia przekroczeń	+	+	+	+	+	0	0	0	0	+	+	0	0
Obszar interwencji: Pola elektromagnetyczne													
Cel: Utrzymanie poziomu pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych													
Kierunek interwencji: Ograniczenie oddziaływania pól elektromagnetycznych													

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
1. Opracowanie i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem ochrony przed polami elektromagnetycznymi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
2. Realizacja Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie pomiarów pola elektromagnetycznego	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
3. Przyjmowanie zgłoszeń instalacji które emitują pole elektromagnetyczne	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Obszar interwencji: Gospodarowanie wodami													
Cel: Osiągnięcie celów środowiskowych dla wód													
Kierunek interwencji: Poprawa stanu/potencjału ekologicznego wód powierzchniowych													
1. Ograniczenie dopływu do wód zanieczyszczeń zawartych w ściekach komunalnych i przemysłowych	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
2. Ograniczenie dopływu do wód zanieczyszczeń ze źródeł rozproszonych i obszarowych poprzez m.in. wyposażenie jak największej liczby gospodarstw w zbiorniki na gnojowice i płyty obornikowe	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
3. Wdrożenie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz w programie wodno – środowiskowym	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
4. Rekultywacja zanieczyszczonych zbiorników wodnych	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
Kierunek interwencji: Utrzymanie dobrego stanu ilościowego i chemicznego wód podziemnych													
5. Ochrona słabo izolowanych zbiorników wód podziemnych i stref ujęć wód oraz ich właściwe użytkowanie	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
6. Ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych co celów przemysłowych i komunalnych	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
7. Likwidacja nieczynnych ujęć wody	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
Kierunek interwencji: Stosowanie instrumentów ekonomicznych w racjonalnym użytkowaniu zasobów wodnych													
8. Wdrożenie zasad proporcjonalnej partycypacji w utrzymaniu urządzeń wodnych	0	0	+,D,B	0	0	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
9. Wydawanie pozwoleń wg ustawy Prawo wodne	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
Cel: Ochrona przed niedoborami wody i powodzią													
Kierunek interwencji: Zwiększenie retencji wód w zlewniach													
10. Ochrona retencji naturalnej w zlewniach – wdrażanie zadań wynikających z Programów małej retencji i Planów Przeciwdziałania skutkom suszy	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
11. Utrzymywanie/ powiększanie liczby oraz pojemności obiektów małej retencji wodnej	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
12. Retencjonowanie wód opadowych odprowadzanych z powierzchni szczelnych i utwardzonych oraz ograniczanie tworzenia nowych powierzchni uszczelnionych	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
Kierunek interwencji: Zapewnienie odpowiedniej ilości wody dla potrzeb gospodarki													
13. Realizacja projektów mających na celu pokrycie zapotrzebowania na wodę rolnictwa, leśnictwa rybactwa i przemysłu	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
Kierunek interwencji:													
14. Uwzględnienie ograniczeń związanych z zaopatrzeniem w wodę w procesie planowania przestrzennego	+	+	+	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
15. Wyznaczeni obszarów zalewowych tam, gdzie nie zostały wyznaczone	+	+	+,D,P	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
16. Uwzględnienie ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym, w tym map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego w dokumentach planistycznych	+	+	+,D,P	+	+	+,B,D	0	0	0	0	+	0	0
Obszar interwencji: Gospodarka wodno – ściekowa													
Cel: Zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody dla ludności													
Kierunek interwencji: Zaopatrzenie ludności w wodę													
1. Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody	0	0	+,D,B	0	0	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
Kierunek interwencji: Doskonalenie technologii produkcji wody przeznaczonej do spożycia													
2. Doskonalenie technologii produkcji wody przeznaczonej do spożycia	0	0	+,D,B	0	0	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
Cel: Ograniczenie zużycia wody													
Kierunek interwencji: Oszczędne gospodarowanie wodą													
3. Ograniczenie zużycia wody w gospodarstwach domowych i przemyśle	0	0	+,D,B	0	0	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
4. Ograniczenie straty wody w sieciach wodociągowych	0	0	+,D,B	0	0	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
5. Wdrożenie rozwiązań wykorzystujących wody opadowe do lokalnego zaopatrzenia w wodę	0	0	+,D,B	0	0	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
6. Ustalanie w drodze decyzji strefy ochrony bezpośredniej ujęcia wód podziemnych	+	+	+,D,B	+	+	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
7. Prowadzenie działań edukacyjnych dotyczących potrzeby oszczędnego	+	+	+,D,B	+	+	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
gospodarowania wodami													
Cel: Ochrona wód i gleb przed zanieczyszczeniem ściekami													
Kierunek interwencji: Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych													
8. Rozbudowa/ budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej ze szczególnym uwzględnieniem miejscowości położonych wokół jezior	0	0	+,D,B	0	0	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
9. Budowa i modernizacja kanalizacji deszczowej z niezbędną infrastrukturą	0	0	+,D,B	0	0	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
Kierunek interwencji: Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków													
10. Realizacja zadań zapisanych w AKPOŚK	0	0	+,D,B	0	0	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
11. Poprawa technologii oczyszczania ścieków i podnoszenie sprawności oczyszczalni	0	0	+,D,B	0	0	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
Kierunek interwencji: Monitoring postępowania z nieczystościami płynnymi na terenach nieskanalizowanych													
12. Kontrola częstotliwości i sposobu pozbywania się nieczystości płynnych przez właścicieli nieruchomości oraz kontrola funkcjonowania oczyszczalni przydomowych	0	0	+,D,B	0	0	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
Obszar interwencji: zasoby geologiczne													
Cel: Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin													
Kierunek interwencji: Doskonalenie rozpoznawania i ochrony złóż surowców mineralnych, w tym wód leczniczych i termalnych													
1. Zapobieganie nielegalnej eksploatacji kopalin	+	+	+	+	+	+	0	+,D,B	+	0	+	0	0
2. Wydawanie pozwoleń w zakresie realizacji ustawy Prawa geologicznego i górniczego	+	+	+	+	+	+	0	+,D,B	+	0	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Kierunek interwencji: Efektywne gospodarowanie zasobami kopalni ze złóż													
3. Racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych z wykorzystaniem BAT	+	+	+	+	+	+	0	+,D,B	+	0	+	0	0
Kierunek interwencji: Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalni													
4. Uwzględnienie w procesie palowania przestrzennego ograniczeń związanych z ochroną przyrody w tym krajobrazu	+	+	+	+	+	+	0	+,D,B	+	0	+	0	0
5. Ograniczenie presji wywieranej na środowisko i ludność lokalną podczas prowadzenia prac geologicznych, eksploatacji i magazynowania kopalni, w tym z uwzględnianiem zmian klimatu	+	+	+	+	+	+	0	+,D,B	+	0	+	0	0
6. Działania edukacyjne promujące racjonalne wykorzystanie kopalni	+	+	+	+	+	+	0	+,D,B	+	0	+	0	0
7. Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych	+	+	+	+	+	+	0	+,D,B	+	0	+	0	0
Obszar interwencji: Gleby													
Cel Ochrona gleb													
Kierunek interwencji: Zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi													
1. Upowszechnienie zasad dobrej praktyki rolnej oraz doskonalenie doradztwa rolnego	+	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	0	0
2. Przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzenie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych	+	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	0	0
3. Zapobieganie ruchom masowym ziemi i ich skutkom	+	+	+	+	+	+	0	+,D,B	+	0	+	0	0
4. Budowa infrastruktury ograniczającej erozję wodną, z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody	0	0	+	+	+	+	0	+,D,B	0	0	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
5. Stosowanie urządzeń zabezpieczających glebę przed zanieczyszczeniem	0	0	+	+	+	+	0	+,D,B	0	0	+	0	0
6. Przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno – błotnych przez czynniki antropogeniczne, w szczególności zapobieganie degradacji gleb hydrogenicznych	+	+	+	+	+	+	0	+,D,B	+	0	+	0	0
7. Waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji żywności wysokiej jakości	0	0	+	0	0	0	0	+,D,B	0	0	+	0	0
8. Promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego	+	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	0	0
9. Wydawanie decyzji o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia	+	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	0	0
10. Wydawanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięcia scalania, wymiany lub podziału gruntu	0	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0
11. Uzgodnienie dokumentacji projektowych do wydania decyzji rekultywacji terenu	+	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	0	0
12. Wydanie decyzji uwzględniającej kierunek rekultywacji o charakterze zadrzewionym, leśnym lub przeznaczonym pod zieleń publiczną	+	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	0	0
13. Określanie warunków rekultywacji i zagospodarowania gruntów przemysłowych	+	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	0	0
Kierunek interwencji: Remediacja terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych													
14. Usuwanie zanieczyszczeń gleb celem ograniczenia ich negatywnego wpływu na zdrowie ludzi i środowisko	+	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	0	0
15. Zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, dla przywrócenia im funkcji przyrodniczej,	+	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
rekreacyjnej lub rolniczej													
Obszar interwencji: Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów													
Cel: Utrzymanie tendencji oddzielania wzrostu ilości wytworzonych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB													
Cel: Zapobieganie powstawaniu odpadów													
Cel: Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu i zmiana ich zachowań													
Kierunek interwencji: Minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Cel: Zwiększanie udziału odzysku, w tym w szczególności ponownego użycia, recyklingu o energii zawartej w odpadach- odzyskiwanie energii powinno zostać ograniczone do materiałów nienadających się do recyklingu													
Cel: Dalszy rozwój systemu selektywnego zbierania odpadów, w tym odpadów biodegradowalnych i odpadów niebezpiecznych													
Kierunek interwencji: Odzysk surowców i recykling	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Cel: Zmniejszenie ilości kierowanych na składowisko odpadów – składowanie powinno zostać ograniczone do odpadów reszkowych													
Kierunek interwencji: Unieszkodliwianie odpadów komunalnych i pozostałych	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Cel: Remediacja terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych w tym nieczynnych składowisk odpadów													
Kierunek interwencji: Zapobieganie zanieczyszczeniu powierzchni ziemi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Obszar interwencji: Zasoby Przyrodnicze													
Cel: Ochrona obszarów i obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych													
Kierunek interwencji: Rozwój i weryfikacja obszarowych form ochrony przyrody i krajobrazu													
1. Obejmowanie prawną ochroną obszarów o wysokich walorach	+	+,D,B	+	+	+	+	0	+	0	0	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
przyrodniczych i krajobrazowych													
2. Weryfikacja granic powołanych form ochrony przyrody	+	+,D,B	+	+	+	+	0	+	0	0	+	0	0
3. Aktualizacja dokumentów planistycznych gmin, z uwzględnieniem lokalizacji krajobrazów priorytetowych i zasad ich zagospodarowania	+	+,D,B	+	+	+	+	0	+	+	0	+	0	0
Kierunek interwencji: Zachowanie obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych													
4. Zapewnienie ochrony elementów przyrody ożywionej i nieożywionej szczególnie wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej – pomników przyrody	+	+	+	+	+	+	0	+	+	0	+	+	0
Kierunek interwencji: Doskonalenie planowania i realizacja zadań ochronnych													
5. Realizacja zadań wyznaczonych dla zachowania lub poprawy stanu siedlisk przyrodniczych oraz cennych gatunków roślin, zwierząt i grzybów na obszarach chronionych	+	+,D,B	+	+,D,B	+,D,B	+	0	+	+	0	+	+	0
6. Aktualizacja/ opracowanie programu ochrony środowiska	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
7. Opracowanie raportów z programu ochrony środowiska	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
8. Realizacja zapisów ustawy o ochronie przyrody w tym wydawanie pozwoleń / zezwoleń , prowadzenie odpowiednich rejestrów	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
9. Realizacja zapisów ustawy o rybactwie śródlądowym oraz rozporządzenia w sprawie połowu ryb oraz warunków chowu, hodowli i połowu innych organizmów żyjących w wodzie w tym wydawanie pozwoleń / zezwoleń , prowadzenie odpowiednich rejestrów	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
10. Wydawanie pozwoleń zintegrowanych	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Cel: Zapewnianie spójności przestrzeni przyrodniczej powiatu													
Kierunek interwencji: Zachowanie ciągłości terytorialnej i spójności ekologicznej przestrzeni przyrodniczej i zapobieganie jej fragmentacji													
11. Wyznaczanie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie korytarzy ekologicznych na poziomie lokalnym	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
12. Budowa przejść dla zwierząt przez trasy komunikacyjne, w miejscach, w których przecinają szlaki ich migracji	0	0	+	+,D,B	0	0	0	0	0	0	+	0	0
13. Utrzymanie i rozwijanie zielonej infrastruktury na terenach nieleśnych, w tym przyrodniczych alei i szpalerów drzew oraz ochrona i renaturalizacja zbiorowisk roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Cel: Doskonalenie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej													
Kierunek interwencji: Utrzymanie, powiększanie i ochrona zasobów leśnych oraz gatunków zadrzewionych i zakrzewionych													
14. Uzupełnienie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w Zarządzie Lasów Państwowych	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
15. Aktualizacja programów zwiększania i kontynuacja zalesień z uwzględnieniem potrzeb ochrony wartościowych siedlisk nieleśnych, kształtowania korytarzy ekologicznych i rekultywacji terenów zdegradowanych	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
16. Utrzymanie i powiększanie powierzchni gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych w tym form zadrzewień nierozdzielnie związanych z przestrzenią krajobrazu kulturowego	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
17. Wzmacnianie i rozwijanie publicznych funkcji lasów, w szczególności w	+	+	+,D,B	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
zakresie edukacji i turystyki z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody													
18. Realizacja zapisów ustawy o lasach w tym wydawanie pozwoleń / zezwoleń, prowadzenie odpowiednich rejestrów	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Cel: Ograniczenie zagrożeń dla rodzimej przyrody													
Kierunek interwencji: Ograniczenie inwazji obcych gatunków													
19. Kontrola i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się gatunków obcych ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych które zagrażają rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	+	0	0
Cel: Ochrona bioróżnorodności biologicznej w rolnictwie i na terenach zurbanizowanych													
Kierunek interwencji: Zrównoważone użytkowanie gruntów rolnych i rozwoju zielonej infrastruktury na terenach zurbanizowanych													
20. Zrównoważone gospodarowanie gruntami, ochrona cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków różnorodności krajobrazowej w ramach programu rolno – środowiskowo – klimatycznego	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	0	0
21. Utrzymanie ekstensywnego utrzymania cennych przyrodniczo łąk i pastwisk	+	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	0	0
22. Zachowanie i odtwarzanie śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaceń i małych zbiorników wodnych	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	+	0	0
23. Utrzymanie i powiększanie terenów zielonych na obszarach zurbanizowanych z dążeniem do zapewnienia łączności pomiędzy tymi terenami oraz tworzenia zielonych pierścieni wokół miasta i większych miejscowości	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	+	0	0

Wyszczególnienie	Poszczególne komponenty środowiska												
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Cel: Włączanie społeczeństwa do działań na rzecz ochrony przyrody													
Kierunek interwencji: Podniesienie poziomu wiedzy oraz wzrost aktywności społeczeństwa w zakresie działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej													
24. Wspieranie inicjatyw społecznych w tym wolontariatu na rzecz ochrony przyrody	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+	+	0	0
25. Organizacja konkursów i olimpiad, prowadzenie akcji, kampanii informacyjnych, konkursy, wystawy, warsztaty, publikacje o charakterze edukacyjnym, ulotki, broszury	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+	+	0	0
26. Prowadzenie edukacji ekologicznej	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+	+	0	0
Kierunki interwencji: Zagrożenie poważnymi awariami													
Cel: Ograniczanie zagrożeń poważnymi awariami i minimalizacja ich skutków													
Kierunki interwencji: Ograniczenie zagrożeń poważnymi awariami													
1. Koordynacja działań z zakresu monitoringu zagrożeń dla zdrowia mieszkańców	0	0	+,D,B	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+
2. Propagowanie standardów prawidłowych zachowań społecznych w sytuacjach występowania zagrożeń środowiskowych z tytułu awarii przemysłowych i wypadków z udziałem pojazdów przewożących towary niebezpieczne	0	0	+,D,B	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+
Kierunek interwencji: Minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia poważnej awarii													
3. Doposażenie wyspecjalizowanych jednostek w sprzęt do wykrywania i lokalizacji awarii, likwidacji oraz analizy skutków tych awarii	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Źródło: Opracowanie własne.

Wyniki analizy wykazały, że ustalenia *Programu* mają przeważnie pozytywne, długoterminowe oddziaływanie na środowisko, a przewidziane w okresie programowania zadania będą miały stałe efekty. Brak znaczących negatywnych oddziaływań ustaleń *Programu* na środowisko, należy uznać za oczywisty w świetle specyfiki ocenianego dokumentu.

W planie zadaniowym ujętym w *Programie* znajdują się również działania, których realizacja może przynieść zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki. Wśród tego typu działań przeważają inwestycje w zakresie gospodarowania wodami oraz duże inwestycje liniowe. Skutki realizacji tego typu przedsięwzięć uzależnione są przede wszystkim od lokalizacji inwestycji, przebiegu realizacji oraz zastosowanych środków minimalizujących ewentualne negatywne oddziaływanie. Szczegółowa analiza i ocena oddziaływania takich przedsięwzięć na środowisko powinna być przedmiotem raportu o oddziaływaniu na środowisko, sporządzanym dla konkretnych inwestycji. Warto również zaznaczyć, że realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko powinna wynikać z rzeczywistych potrzeb.

Na terenie powiatu nidzickiego zlokalizowano obszary chronione, w tym należące do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. W odniesieniu do celów przedmiotu ochrony obszarów chronionych oraz integralności tych obszarów, analiza oddziaływania wykazała, że bezpośredni pozytywny wpływ będzie miała realizacja zadań w ramach obszaru interwencji Zasoby przyrodnicze. Szczególnego znaczenia dla obszarów chronionych, roślin i zwierząt należy się dopatrywać przede wszystkim ze strony działań w zakresie zachowania różnorodności biologicznej. Istotny wpływ będzie miał miejsce w przypadku działań zmierzających do ochrony krajobrazu naturalnego i kulturowego, adaptacji do zmian klimatu, czy też podnoszenia poziomu świadomości ekologicznej i zainteresowania środowiskiem przyrodniczym.

Wśród pozytywnych oddziaływań na zdrowie i życie ludzi, należy wymienić przede wszystkim ogół zadań przewidzianych do realizacji w ramach obszarów interwencji: Ochrona klimatu i jakości powietrza, Zagrożenia hałasem, czy też Gospodarowanie wodami oraz Gospodarka wodno-ściekowa. Istotne znaczenie dla zdrowia i życia ludzi może mieć również realizacja zadań z zakresu zapobiegania poważnym awariom.

Zdecydowanie pozytywny wydźwięk, bezpośrednio nakierowany na wody powierzchniowe i podziemne, zidentyfikowano w przypadku realizacji zadań w ramach obszarów interwencji Gospodarowanie wodami i Gospodarka wodno-ściekowa. Należy jednak zaznaczyć, że pozytywny wpływ tego typu przedsięwzięć, szczególnie w stosunku do obszarów chronionych może mieć miejsce jedynie pod warunkiem przestrzegania ustaleń, zakazów i nakazów ujętych w dokumentach powołujących te obszary oraz w dokumentach dotyczących tego typu obszarów i zasad ich użytkowania. W przypadku przedsięwzięć kwalifikowanych jako mogące zawsze (a często również potencjalnie) znacząco oddziaływać na środowisko, zakłada się przeprowadzenie indywidualnej oceny oddziaływania na środowisko, w sposób wnikliwy i rzetelny. Ponadto wskazane jest, aby prace związane z ingerencją w ekosystemy wodne, ograniczały się do niezbędnego minimum, a harmonogram robót powinien uwzględniać cykl biologiczny występujący w danym cieku. Konieczne jest stosowanie najlepszych możliwych praktyk wykonywania prac, z zastosowaniem materiałów najbardziej przyjaznych środowisku. W przypadku degradacji elementów ekosystemu, istotne jest wykonanie odnowień, np. w ramach prac kompensujących.

Realizacja ustaleń *Programu* w ramach Ochrony klimatu i jakości powietrza atmosferycznego wywierać będzie pozytywny wpływ na jakość powietrza atmosferycznego. Wśród nich znajdują

się cele związane z poprawą efektywności energetycznej, czy też spełnieniem wymagań w zakresie jakości powietrza.

W przypadku realizacji założeń ujętych w *Programie* spodziewany jest pozytywny wpływ na poszczególne komponenty środowiska. Ma to związek z występowaniem ścisłych zależności między elementami środowiska i ich wzajemnym oddziaływaniem.

W *Programie* zaproponowano również zadania, których realizacja może wywołać zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływanie, szczególnie w przypadku niewłaściwej lokalizacji inwestycji. W takich sytuacjach, przed przystąpieniem do realizacji konkretnych działań, konieczne jest rozważenie lokalizacji inwestycji, tak aby w miarę możliwości uniknąć znaczącego negatywnego oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska.

W *Programie* ujęto kierunki interwencji związane ze wzrostem wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Barierą w rozwoju takiego typu obiektów może stać się potencjalne zagrożenie jakie stanowią one dla nietoperzy i ptaków. Elektrownie wiatrowe mogą negatywnie oddziaływać na nietoperze na kilka sposobów, zarówno na etapie budowy jak i eksploatacji. Na etapie budowy powodują utratę kryjówek, miejsc żerowania oraz lokalnych tras przelotu. Najsilniejsze oddziaływanie ma miejsce podczas eksploatacji turbin. Powoduje ono odstraszenie, prowadzi do opuszczenia żerowisk lub tras przelotów.

Do działań minimalizującymi potencjalne negatywne oddziaływanie elektrowni wiatrowych należy oznakowanie wiatraków wyłącznie światłem czerwonym i rezygnacja ze światła białych, a także malowanie wież i łopat wirników w ciemne barwy, aby zmniejszyć atrakcyjność tych obiektów dla potencjalnych ofiar nietoperzy – owadów latających o zmierzchu. Przy doborze kolorów należy też brać pod uwagę walory krajobrazowe. Można zastosować także emisję ultradźwięków lub pola elektromagnetyczne o wysokim natężeniu. Jednakże jak podają źródła stosowanie jakichkolwiek urządzeń odstrasżających, w celu zminimalizowania śmiertelności, powinno być ograniczone do terenów o niewielkim lub umiarkowanym znaczeniu dla nietoperzy.

Ponadto potencjalny inwestor powinien rozważyć trzy podstawowe rodzaje działań zapobiegawczych i łagodzących a mianowicie:

- okresowe wyłączanie turbin, np.: w okresie migracji jesiennej i dyspersji młodych (koniec lipca – początek października), rzadziej migracji wiosennej (kwiecień - maj) lub ciąży i karmienia młodych (czerwiec - lipiec), od wschodu do zachodu słońca, w bezdeszczowe noce, w nocy przy wietrze słabszym niż 9 m/s. Terminy włączeń i wyłączeń dla każdej fermy lub elektrowni muszą być wyznaczone w oparciu o wyniki rocznej inwentaryzacji aktywności nietoperzy, z zachowaniem zasady przezorności.
- przesunięcie planowanej inwestycji poza obszar znacząco narażony na kolizje z nietoperzami. Rozwiązanie to dopuszczone jest tylko wówczas, gdy monitoring obejmował również obszar na który planuje się przenieść turbinę.
- rezygnacja z budowy elektrowni wiatrowej w danym miejscu w sytuacji, gdy poziom aktywności nietoperzy nawet w okresach niewielkiego narażenia na kolizje jest na tyle wysoki, że praca wiatraka może skutkować znaczną liczbą ofiar.

Ponadto potencjalny inwestor powinien rozważyć trzy podstawowe rodzaje działań zapobiegawczych i łagodzących a mianowicie:

- okresowe wyłączanie turbin, np.: w okresie migracji jesiennej i dyspersji młodych (koniec lipca – początek października), rzadziej migracji wiosennej (kwiecień - maj) lub ciąży i karmienia młodych (czerwiec - lipiec), od wschodu do zachodu słońca, w bezdeszczowe noce, w nocy przy wietrze słabszym niż 9 m/s. Terminy włączeń i wyłączeń dla każdej fermy lub elektrowni muszą być wyznaczone w oparciu o wyniki rocznej inwentaryzacji aktywności nietoperzy, z zachowaniem zasady przezorności.
- przesunięcie planowanej inwestycji poza obszar znacząco narażony na kolizje z nietoperzami. Rozwiązanie to dopuszczone jest tylko wówczas, gdy monitoring obejmował również obszar na który planuje się przenieść turbinę.
- rezygnacja z budowy elektrowni wiatrowej w danym miejscu w sytuacji, gdy poziom aktywności nietoperzy nawet w okresach niewielkiego narażenia na kolizje jest na tyle wysoki, że praca wiatraka może skutkować znaczną liczbą ofiar.

W odniesieniu do ptaków, przy realizacji inwestycji w zakresie farm wiatrowych, wskazane jest stosowanie działań zapobiegawczych obejmujących, np.:

- odsuwanie siłowni wiatrowych od miejsc newralgicznych dla ptaków,
- zmianę układu posadowienia elektrowni – poprzez zwiększanie ich zagęszczenia,
- niewprowadzanie zróżnicowania wysokości posadowienia turbin w obrębie farm (prowadzącego do zwiększenia strefy zagrożenia kolizjami).

Potencjalne działania minimalizujące (wskazywane do realizacji na etapie eksploatacji) obejmują m.in.:

- wyłączanie turbin w okresach nasilonej ekspozycji ptaków narażonych na wysokie ryzyko kolizji,
- tworzenie i utrzymywanie siedlisk atrakcyjnych dla ptaków poza obszarem inwestycji, w bezpiecznej od niej odległości, w stanie odpowiednim dla funkcjonowania populacji – tereny żerowiskowe;
- zmniejszenie atrakcyjności terenów farmy jako żerowiska ptaków poprzez zmiany składu gatunkowego upraw w granicach farmy i na terenach bezpośrednio z nią sąsiadujących – eliminacja roślin szczególnie atrakcyjnych dla wybranych ptaków.

W przypadku oddziaływania turbin wiatrowych na ludzi wskazane jest przestrzeganie zapisów ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 961) wg ustawy odległość, w której mogą być lokalizowane i budowane:

- od budynku mieszkalnego albo budynku o funkcji mieszkalnej w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa oraz
- budynek mieszkalny albo budynek o funkcji mieszkalnej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa – od elektrowni wiatrowej – jest równa lub większa od 10 krotności wysokości elektrowni wiatrowej mierzonej od poziomu gruntu do najwyższego punktu budowli, wliczając elementy techniczne, w szczególności wirniki wraz z łopatami (całkowita wysokość elektrowni

wiatrowej). Odległość, o której mowa wymagają jest również przy lokalizacji i budowie elektrowni wiatrowych od form ochrony przyrody o których mowa w ustawie z dnia 6 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (oraz o leśnych kompleksach promocyjnych o których jest mowa w ustawie z dnia 28 września 1991 o lasach), przy czym ustanowienie tych form przyrody oraz leśnych kompleksów promocyjnych nie wymaga zachowania tych odległości. Ustawa pozwala na przebudowę, nadbudowę, rozbudowę, remont, montaż i odbudowę budynku mieszkalnego stojącego w odległości mniejszej niż wyżej opisana. Nowe przepisy dotyczą o mocy większej niż 40 kW czyli nie obejmują mikroinstalacji. W myśl ustawy, nie będzie można rozbudowywać istniejących wiatraków, które nie spełniają kryterium odległości – dowolny będzie tylko ich remont i prace niezbędne do prawidłowego użytkowania. Możliwa będzie budowa domów mieszkalnych w mniejszej odległości od elektrowni wiatrowych niż wymagana, jeżeli takie inwestycje są uwzględnione w obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego. W sytuacji, gdy takich dokumentów nie ma, gminy będą miały 36 miesięcy na uchwalenie – na dotychczasowych zasadach, planów miejscowych przewidujących lokalizację budynków mieszkalnych.

Ochroną przed niekorzystnym oddziaływaniem turbin na ludność mogą być także określone zapisy w planie zagospodarowania przestrzennego lub w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania. Odpowiednia lokalizacja inwestycji, z uwzględnieniem ograniczenia negatywnego oddziaływania na zdrowie i życie ludzi, dotyczy także pozostałych odnawialnych źródeł energii oraz innych inwestycji przewidzianych do realizacji w ramach *Programu*.

W przypadku budowy elektrowni wodnych działaniem minimalizującym potencjalne straty w środowisku jest budowa przepławek. Przez przepławki rozumie się urządzenia umożliwiające wędrownym rybom pokonywanie budowli piętrzących wodę w potokach i rzekach. Dzieli się je na: rynny bez przegród wewnętrznych (komorowe), o prądzie wstecznym, kaskadowe i węgorzowe. Najczęściej spotykane są przepławki komorowe. Długość komór zależy od wielkości ryb, dla których jest zbudowana. Funkcję przepławek mogą pełnić również śluzy, windy (podnośniki, przenośniki) do przerzucania ryb przez zaporę.

W zakresie inwestycji fotowoltaicznych, które stanowią przedsięwzięcia, o ile spełniają kryteria zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć znacząco oddziałujących na środowisko (Dz.U. z 2016 r. poz. 71), systemy fotowoltaiczne zostały zaliczone do zabudowy przemysłowej i stanowią przedsięwzięcia potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, gdy mają powierzchnię nie mniejsza niż:

- 0,5 ha na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust 1 pkt 1-5,8 i 9 ustawy o ochronie przyrody, lub w otulinach form ochrony przyrody o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 tej ustawy,
- 1 ha na obszarach innych niż wymienione wyżej;

Przy czym przez powierzchnię zabudowy rozumie się powierzchnię terenu zajęta przez obiekty budowlane oraz pozostałą powierzchnię przeznaczoną do przekształcenia w wyniku realizacji przedsięwzięcia.

W celu ograniczenia niskiej emisji należy przestrzegać zapisów rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 1 sierpnia 2017 w sprawie wymagań dla kotłów na paliwa stałe, które określa

szczegółowe wymagania dla wprowadzonych do obrotu i do użytkowania kotłów na paliwo stałe o znamionowej mocy cieplnej nie większej niż 500 kW (także tych wchodzących w skład zespołów zawierających kocioł na paliwo stałe).

Szczególną uwagę należy zwrócić również na zadania związane z modernizacją i budową infrastruktury technicznej, które mogą charakteryzować się znaczącym wpływem na środowisko. Dotyczy to rozbudowy sieci cieplnej, gazowej, wodociągowej i kanalizacyjnej w miejscowościach położonych w obszarach Natura 2000 lub w bliskim sąsiedztwie obszarów chronionych. Możliwe, że ich realizacja wymagać będzie wykonania szczegółowych raportów o oddziaływaniu na środowisko. W tym przypadku podejmowane będą wszystkie niezbędne kroki w celu wyeliminowania znaczących negatywnych czynników (o ile takie wystąpią) mogących w jakikolwiek sposób wpłynąć na pogorszenie stanu siedlisk przyrodniczych, czy gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono ten obszar. Przy realizacji prac zostanie zastosowana najlepsza możliwa technologia.

W przypadku realizacji inwestycji liniowych związanych z modernizacją dróg oprócz niewątpliwie pozytywnego oddźwięku, mogą one stanowić także swoistego rodzaju barierę i w skrajnych przypadkach negatywnie oddziaływać na korytarze ekologiczne. Bariery ekologiczne związane z oddziaływaniem infrastruktury drogowej mają postać:

- bariery fizycznej – fizycznie utrudniają przemieszczanie się zwierząt w wyniku sztucznych modyfikacji terenu, wprowadzania ogrodzeń ochronnych, obecność obiektów pochodzenia antropogenicznego (w tym obiekty i urządzenia sterowania ruchem, urządzenia podnoszące bezpieczeństwo ruchu);
- bariery psychofizyczne – polegają na płoszeniu zwierząt oraz unikaniu przebywania osobników w sąsiedztwie dróg w wyniku obecności oddziaływań związanych z ruchem pojazdów (emisje hałasu, emisje świetlne, emisje chemiczne).

Ochrona korytarzy ekologicznych wymaga podjęcia szerokich działań związanych z zachowaniem ciągłości korytarzy dobrze funkcjonujących. Podstawowym narzędziem odtwarzania ich ciągłości jest prowadzenie zalesień obszarów rolnych w ramach realizacji programów zwiększania lesistości. Skuteczne zarządzanie korytarzami, w tym ochrona przed zabudową, wymaga uwzględnienia ich przebiegów oraz wymogów ochronnych w planowaniu przestrzennym. Najważniejsze jest zarówno przy planowaniu jak i modernizacji inwestycji drogowych unikanie konfliktów z przebiegiem korytarzy ekologicznych. Podejmowanie decyzji o lokalizacji powinno opierać się na uwzględnieniu wiedzy przyrodniczej i wykonaniu odpowiednich opracowań pozwalających wybrać najmniej szkodliwy przyrodniczo wariant.

Przejścia dla zwierząt są podstawową metodą minimalizacji barierowego oddziaływania dróg na dzikie zwierzęta. Przejścia bowiem spełniają dwie zasadnicze funkcje:

- stwarzają warunki umożliwiające bytowanie tych zwierząt, których areale osobnicze przecinają drogi – zwierzęta muszą mieć możliwość korzystania ze środowiska po obu stronach drogi;
- umożliwiają migrację, wędrówki i dyspersję osobników przemieszczającym się na duże odległości – kluczowa funkcja przejść dla zwierząt, szczególnie dla ochrony rzadkich gatunków o dużych wymaganiach przestrzennych.

Przejścia dla zwierząt powinny być budowane przy wszystkich nowo powstających drogach, czy ich modernizacjach (w miarę możliwości działanie to zostanie wykorzystane przy przewidzianych do modernizacji drogach). W zależności od rodzaju drogi można zastosować przejścia po jej powierzchni. Jest to najprostsze przejście polegające na pozostawieniu bez ograniczeń fragmentu drogi. Przejścia górne duże, tzw. mosty krajobrazowe lub zielone mosty. Budowanie ich zaleca się przede wszystkim dla przemieszczania się dużych ssaków kopytnych. Przejścia dolne duże, średnie i małe różniące się wielkością, przeznaczone dla przemieszczania się dużych, średnich lub małych ssaków pod powierzchnią drogi. Przejścia dla płazów lokalizowane na przebiegu szlaków sezonowych migracji, wykorzystywane prawie wyłącznie przez płazy.

W celu zmniejszenia śmiertelności zwierząt na drogach można również zastosować ograniczenie prędkości jazdy, aktywne systemy ostrzegawcze i systemy ograniczania prędkości jazdy, reflektory olśnieniowe i ogrodzenia ochronne. Istotne są też nasadzenia roślinności – ograniczające poziom hałasu i emisji chemicznych w obszarach sąsiadujących z drogą. Nasadzenia tworzą miejsca schronienia, żerowania i rozrodu dla różnych organizmów. Należy uznać ze drzewa przydrożne są integralną częścią środowiska przyrodniczego oraz kształtują roślinność przydrożną, która ma wielostronne znaczenia. Spełniają funkcję hydrobiologiczną jako filtr odgrywając istotną rolę w małej retencji, a także chronią tereny przed stratami wody w wyniku transpiracji. Stanowią naturalny filtr biologiczny oraz spełniają pozytywną rolę w unieruchomieniu licznych zanieczyszczeń.

Uwagę należy również zwrócić na zadania związane z realizacją działań inwestycyjnych związanych z termomodernizacją jakie będą miały miejsce na terenie powiatu. Budynki stanowią bowiem miejsca gniazdowania kilkunastu gatunków ptaków i nietoperzy. Dla kilku z nich jest to podstawowe miejsce lęgów. Prowadzone na szeroką skalę remonty, docieplenia i różnego typu modernizacje budynków powodują ograniczenie liczby miejsc lęgowych i stanowią jedną z głównych przyczyn zaniku ich populacji. Rozwiązanie w tej sytuacji stanowią skrzynki dla ptaków i nietoperzy (mogą być pod lub nadtynkowe). Muszą być one powieszone na odpowiedniej wysokości, różnicowej w zależności od gatunku, dla którego są przeznaczone. Dla zapewnienia bezpieczeństwa ludzi, skrzynki lęgowe należy wieszać w ten sposób, by pod nimi nie znajdowały się chodnik lub trawnik, ale np. zadaszone wejście do klatki schodowej. Ze względu na różną konstrukcję budynków w każdym przypadku konieczna jest konsultacja i nadzór ornitologa oraz chiropterologa nad prowadzonymi pracami. Jego zadaniem jest wskazanie najbardziej odpowiednich miejsc dla zamontowania skrzynek oraz ich liczby. W niektórych przypadkach można zastosować inne rozwiązania polegające na pozostawieniu niezabezpieczonych istniejących otworów wentylacyjnych, odpowiednio zabezpieczonych istniejących wnęk, pozostawiania wlotów do szczelin dylatacyjnych. Rozwiązania takie należy jednak każdorazowo uzgadniać ze specjalistą o ich przyjęcie nie powinno skutkować zmniejszeniem liczby dogodnych schronień w porównaniu z rozwiązaniami standardowymi.

Należy również zaznaczyć, że wszelkie inwestycje na terenach chronionych, czy też szczególnie narażonych na zanieczyszczenia (w tym na obszarach OSN), mogą być realizowane pod warunkiem uwzględnienia zakazów, nakazów i ustaleń ujętych w dokumentach powołujących te obszary oraz w dokumentach strategicznych i programowych dotyczących tych obszarów i zasad ich użytkowania. Ponadto na etapie oceny oddziaływania na środowisko konkretnych inwestycji należy dokonać analizy oddziaływań skumulowanych, co pozwoli ograniczyć ewentualny negatywny wpływ na środowisko.

Ponadto mając na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu okazów gatunków oraz siedlisk i ostoi wymagane jest przestrzeganie zapisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2016 poz.2134 z późn. zm.) mającą na celu zapewnienie przetwarzania i właściwego stanu okazów gatunków oraz ich siedlisk i ostoi. Wymagane jest przestrzeganie ww. ustawy dotyczących zakazów oraz odstępstw od zakazów w odniesieniu do gatunków oraz wydanych na jej podstawie przepisów wykonawczych, zwłaszcza: rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunków zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183) rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 2014 r. poz. 1409) i rozporządzenia Ministra Środowiska dnia 9 października w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U. 2014 poz. 1408).

Należy także przestrzegać przepisów związanych z usuwaniem drzew i krzewów w pasie drogowym wymagają one zgody Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie na mocy ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. 2017 poz. 1074).

10. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko

Z uwagi na położenie powiatu nidzickiego poza strefa graniczną i przygraniczna nie przewiduje się możliwych transgranicznych oddziaływań na środowisko. Należy również podkreślić, że charakter podejmowanych w ramach dokumentu zadań będzie miał w większości pozytywny wpływ na poszczególne komponenty środowiska i ograniczy się do powierzchni powiatu.

11. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Prognoza oddziaływania na środowisko *Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025 r* została opracowana zgodnie z *Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1405) i stanowi element strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Prognoza dotyczy następujących zagadnień, będących treścią analizowanego *Programu*: analizy i oceny celów, kierunków interwencji oraz zań zawartych w projekcie dokumentu, analizy i oceny środowiska przyrodniczego oraz problemów jego ochrony, identyfikacji i charakterystyki przewidywanych znaczących oddziaływań i ustaleń zawartych w *Programie*.

Prognoza jako punkt wyjścia dla dalszych analiz, charakteryzuje istniejący stan środowiska oraz problemy z jego ochroną. Do cech charakterystycznych środowiska w mieście zalicza się dość dobry stan wód podziemnych, gleb, zasobów przyrody czy krajobrazu.

Kolejny etap prognozy oddziaływania na środowisko poświęcono analizie, mającej na celu sprawdzenie stopnia uwzględniania, w tym projekcie celów ochrony środowiska i priorytetów ekologicznych ustanowionych na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym i regionalnym. Porównanie zapisów analizowanych dokumentów i ustaleń *Programu Ochrony Środowiska* wykazuje na występowanie dużej zgodności celów i kierunków interwencji. Nie stwierdzono też, celów sprzecznych i wykluczających się. Pod względem jakościowym, cele

określone w projekcie *Programu* są zgodne ze zbiorem celów częściowych polityki międzynarodowej, krajowej i wojewódzkiej, chociaż część z nich nie jest wyrażona ilościowo, jako np. wskaźniki progowe, które winny być osiągnięte w określonym horyzoncie czasu.

Kolejne zagadnienie poddane ocenie w ramach prognozy dotyczy identyfikacji przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko, a w tym zdrowie i życie ludzi na terenie powiatu nidzickiego. W wyniku analizy otrzymano odpowiedź, że wśród zadań ujętych w *Programie* nie ma inwestycji mogących powodować znaczne zagrożenie dla środowiska (w tym na obszary natura 2000). Specyfika dokumentu wskazuje na realizację działań z założenia służących ochronie środowiska. Wśród proponowanych zadań znajdują się, takie których realizacja może przynieść zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki dla środowiska, np. w przypadku niewłaściwej lokalizacji inwestycji. Biorąc jednak pod uwagę, że konkretne zadania realizowane w ramach *Programu* poddawane będą w razie potrzeby indywidualnej ocenie oddziaływania na środowisko, zakłada się, że nie wystąpią znaczące negatywne oddziaływania na żaden z komponentów środowiska.

Reasumując przedstawioną powyżej ocenę wpływu ustaleń *Programu* na środowisko i żyjących w nim ludzi, można stwierdzić, że realizacja proponowanych celów i zadań będzie wykazywać dodatni wpływ na środowisko i ludzi. Powinny one przyczynić się do zwiększenia tempa aktywności w zakresie ochrony środowiska, chociaż zakres i skala proponowanych działań nie wskazują, by w nadchodzących kilku latach nastąpił w omawianej dziedzinie przełom ilościowy i jakościowy w stosunku do obecnego stanu. Szczególnie niepewna jest skala pozytywnych oddziaływań instrumentów o charakterze systemowym, których wdrażanie tylko w części zależy od aktywności na poziomie powiatu.

Całościowa analiza materiału zawartego w *Programie* pozwoliła stwierdzić, że dokument ten nie ma istotnych braków informacyjnych i analitycznych, które ograniczałyby możliwości dokonania niniejszej *Prognozy*.

12. Spis literatury

- 1) Baza danych aPGW. KZGW, 2016.
- 2) GUS. Bank Danych Lokalnych.
- 3) Informacja o stanie środowiska na obszarze województwa warmińsko - mazurskiego w 2014 r., 2015 r. na podstawie działalności inspekcyjno-kontrolnej i badawczej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku, Inspekcja Ochrony Środowiska Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, Białystok, 2015.
- 4) Konwencja EKG ONZ o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonej w Espoo dnia 25 lutego 1991 r. oraz dyrektywy SEA 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. U. UE L 197 z 21.07.2001, z późn. zm., Dz. U. UE Polskie wydanie specjalne rozdz. 15, t.6, str. 157, z późn. zm.).
- 5) Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020;
- 6) Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022;
- 7) Krajowy Raport Mozaikowy. Stan Środowiska w województwach w latach 2000-2007, Inspekcja Ochrony Środowiska, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa, 2010, s. 188.
- 8) Mapa hydrogeologiczna Polski 1:50 000, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa, 1997-2004.
- 9) Pakiet klimatyczno – energetyczny;
- 10) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko – Mazurskiego;
- 11) Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko – Mazurskiego do roku 2020;
- 12) Ramowa Dyrektywa Wodna;
- 13) Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko – Mazurskiego 2014-2020;
- 14) Sokołowski A. W., Lasy północno-wschodniej Polski, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa- 2006, s. 24-25.
- 15) Strategia bezpieczeństwa energetyczne i środowisko;
- 16) Strategia Rozwoju Województwa Warmińsko – Mazurskiego do roku 2020;
- 17) Zielony R., Kliczkowska A., Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski 2010, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa, 2012, ISBN 978-83-61633-62-4.